

5491

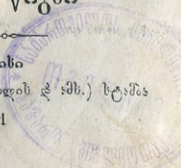

მეორე წიგნი

თფილისი

დუბულოის (გ. წერეთლის ჯ. ახს.) სტამბა

1871

1025

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

აბ

აბგოვ ქართული

Дозволено цензурою Тифлисъ, 31 Января 1871

აბგოვ

ქართული

მეორე წიგნის შინაარსი

ჯიბრი, ვომედაა რა მოქმედებად, გ. წერეთლის განჩინება ბაჩასა და მთაუჭათა ადგილთა, ბატონის შვილის ვასტანგისა *)

მოთხრობა რაზულ მოუვიდა მსუბი ივან ივანიწს ივან ნიკიჭორაჩთან, თხზულება ნ. გოგოჯლისა (რუსულთ გ. ჩიქოანის ნათარგმნი)

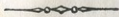
«უცხო თემის უარობ მოქმედება...» (ლექსი) *** სპ.

«ას ხად არიან, სიჭაბუკე...» (ლექსი). *** სპ.
ჩვენი საზღვარდობა (საუბარი მკითხველთან) ნ. სკანდელისა.

მოგზავრის წერილებიდან, *** სპ.

დამატებაში

გულაგერის მოგზაურობა, თხზულება ჭონათან სვიჭტისა (ნ. სკანდელის ნათარგმნი)

*) ეს განჩინება გადმოგვცა ტაინი სოკუტნიკმა მ. ი. ჩილაკმა.

ჯიბრი

კომედიის ორ მოქმედებად

გ. წერეთლისა

მოქმედი ზიანი

ბუკიჩა, ზემო იმერელი, მეხატონე.
დიღვარდინა, გამდელი.

შკელია, მოურავი.

კიკელა, შინაყმა.

ზურაბა, შინ მოსამსახურე ბიჭი.

ნანუა, მწუკმხი.

გიგო, შინაყმა.

სოფიო, მეზობლის გოგო.

როსაფ, იასაული უჩახტკის ნახადნიკისა.

პეტარა ბიჭი, დიღვარდისას ნათელი.

მოქმედება პირველი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სცენა 1

(სცენა წაშლილია და აღადგენს სამზარეულოს; ცალ გპერდ-
ზე მოკლე ტასტი დგას, ტასტზედ ლურჯი ნა-
ბადი ჭიკა და ზედ ქვეშისაგებია. მეორე გპერდზედ
ძარი დგას, რომელშია ცხაობებისა შემწევედელი; ძარს
იქით-და-აქით საბუდრებისა, ტასტს ზემოთ თხსის
(განჯინს) და თარახს. შუაგულ კერას განხლებული.)

გამოსვლა 1

დიღვარდისა

ეჰ, მადლობა ღმერთს ჭეონდეს! უბედური
დაბადებულ ვარ ქვეყანაზედ, და ის არა!
ღმერთმა ნუ მისცეს განსვენება ბაკურსა წე-
რქვამეს, ჩემი გამოყიდვისთვის. რომ ის არა,
მე მახლობას ვინ მაკადრებდა! ნეტავი იმ-
დღეს, როცა გიორგობას ჩვენ სოფლის ეკ-
ლესიაზედ გამოვადრდი აჭრელებული ცან-
საცრელით, ვასნივს თავზედ მხურს. ჩემი

გადჯუღაქებული ლოყებისთვის რომ შეგესვენ-
 ნა, ხელსუდ იკოტნიდი. გულ-მკერდა სუბული
 სუბული მქონდა, რომ გებწკინა გასკდებოდი.
 ჩვენი სოფლის ბიჭები ჩემი ყურების მეტს
 არას აკეთებდნენ.... ხალა, ჩემი სიუმაწვილე
 ეს გახლავთ (ლოყებზე ხელს იკიდებს), ეს უდ-
 როთ დაბრანჭული და ჩამოქმარი ლოყები.
 ჩემი უმაწვილობის სიმშვენეზე ამ მიქმარი
 გულ-მკერდს ეტყობა. ჩემი ტოდვა ჭქონდეს
 ბაკურს წერაქვამეს, ჩემი ასე უდროთ წახდე-
 ნისათვის!...ნეტაი ან ჩემი ბატონის ოჯახში
 ძიანტ მიძაღლოდენ. იმდენი რა უთხრა
 ჩემ ბატონის შეილებს, რაძდენჯენ იმათ ეს
 ჩემი გაქმარი ხელები გაესვაროსთ!...ვინ
 არის მადლობელი? ჩემი თავლაოდასხმული
 ბატონიშვილი ან ბრძანდებოდა, გუშინწინ
 ძაღლსავით მწუქისთან დამიტატანა: გადი,
 ჩახრეებულა ბებრო, აქ ნუ მეტიტინები, შე-
 ნა იასაული ხომ არა ვარ. რომ ბიჭი გა-
 ლახე მწბნებია! აი, ღმერთმან ნუ შეგარგოს
 ამ გაქმარი ხელებით ნაჭმევი ზური, თუ შენ-

ჯან მე უკეთესი ზატვიის-ტემს მკვადრებო
დეს!...

გამოსვლა 2 (შემოვა ზურაბს)

ზურაბს და დიღვარდისს

ზურაბს

ა ბა, სადვინე დოქი სად არის?

დიღვარდისს

დახ, ეგეტ მაკლდა. შენ სადვინე დოქს
უნდა დაუდგე უარყოფათ. ო, შენმა მზემ! სხვა
ზატვიისტემს ხომ აღარყოფელი მაქვს. ახლან შენ
ძოსამისხურეთატ უნდა გავხდე. როცა მიბმა-
ნებ დოქი სად არის? უნდა მოგახსენო: აი,
ჩემო ზატონო, აქ გავლავს, ან აქ არ გავ-
ლავს.

ზურაბს

ვინ გიბმანებს? გიჟია, ოხერი! მე ისე
ვეითხულად, სადვინე დოქი სად არის-მეთქი.

დიღვარდისს

ა, ზატონო! ჩემი ზატვიისტემს ეს გავ-

ლავთ. ორი დღის მათრეულმა ბაჭმაც ოქ-
 რი და მუდრეგია უნდა შაძახას! ესეც ~~მუდრეგია~~
 ჩემა ბატონებას აძარს. (ზურაბს, რომელიც
 თაროში დოქს ეძებს) ბაჭო, რას ეძებ, აქ რა
 უნდა სადვინე დოქს. ისევე ღმერთი გააძ-
 ლებაებს თქვენ მოურავს, — მე იმან აქ ღვინა-
 ხნი დოქები დაძიგებს.

ზურაბს

მე რაუყო. იმან გამომგზავნა, წადი ს-
 ვალბო სახლში სადვინე დოქას, მოიტა-
 ნო.

დიდგარდისა

არა, არა. აქ სადვინე დოქა არ არის. ტუ-
 ილა ნუ ეძებ. ცხარი წყალი არ არის, წადი,
 თუ ღმერთი გწამს, ერთი ჩაიუი წყალი მოი-
 ტანე წყაროდან.

ზურაბს

კი, დიან. როგორ არა. ახლა ჩაიუით წელს
 მოვიწვევტ.

დიდგარდისა

წადი — მეთქა, გუბნები, თუარა ისე ჩემს

ბატონისშვილს ლხენა ჭქონდეს,
შენ მაგ გაუგონელობამ განანოს!

რამდენი,
ერეული
ბიბლიოთეკა

ფურცაბა

რას ამბობ, რა მკვლევან? წყალი კი არა,
ახლავე მთაში უნდა გაუდგე, შეშის საჭრელათ.
(თახნახ ალებს, დოქის სამკებელათ.)

დიღვარდისა

ხად, ხად მიდას ეს მამარხერი! წამოდი
აქეთ, ბიჭო — მეთქი. თახრისკენ რა ხელი
გაქვს (მიეტანება სელში), წამოდი აქეთ. აქეთ.
შენი სამკებნი მანდ არა არის რა. ო, შენის
მსემ! ეგ ერთი გუნჯული მქ, და ეგეტ აღარ
უნდა შეძრჩეს თქვენა ხელუხლები. გამოდი
აქეთ, გამოდი, გამოდი! მანდ საშენო არა
არისრა.

ფურცაბა (შეკვირვებს)

ხელს ნუ მკიდებ, თვარა!...

დიღვარდისა (ყვირით)

თვარა რა! შენი თვებ-მოტეხილი ბებიას
სიტყვებზე, ვისეკში ხახვი არ ჩამაჭრა!

თუკნ-მოტეხილიცა ხარ და კუდიქნევიცა
დიღვარდისა. (ხმას მოუმატებს)

მოდო და გულზედ ნუ გასკდები. როგორ
თუ კუდის ქნევია? ერთი გამაგებინე, რა ანის
კუდის ქნევია? ვის გაუქნე კუდი?

ზურაბა

თავი დამანებე! ეს რა ეშმაკი გადაძეკიდა?
ვისაც გინდა, იმას გაუქნე; მე რას დავეძებ.

დიღვარდისა

ჭოო შე, კოჭლის მოდგმისა!

ზურაბა

კოჭლის მოდგმისა არა ხარ, მა რახარ?
დკდა შენი არ ბრძანდებოდა, რომ აქ არი ჯო-
ხით (დაცინის და თან ლაპარაკობს) აჯა-ბაჯამოე-
თრეკოდა ხალმე, თითქოს წვიკები ვისმე
მიემსურია.

დიღვარდისა (მაშას ხელს დაატანს).

წადი, გამეცალე, შე ოხრის შვილო, თვარა, ბა-
ტონი ნუ მომიკვდებ, ან შენ, ან მე!

ახრის შვილაც ხარ, და არც ბრწყინებულნი
(კარში გავარდება).

დიღვარდისა (სის მამას კარებში მიუღოლებს)
 ჭაა!... შენ მანა ახრის შვილია!
 (შუბლაკიბკენ) ეს გახლავთ ჩემი ბატონის
 ტემა!... სულ, სულ, ის ბძანდება, წუკარტი ჩვენი
 მაურავი. იმისი ბრალაა ჩემი ასეთი უკან-
 სკნელობა. იმან გაძრახს დიდი და ბატონა,
 დიღვარდისას არათუელი გაუგონოთო, სჯა-
 ლაბო არ დაუხვეტოთო, წყალი არ მოუკა-
 ნოთო, ერთი რომ გითხრანსო, ორი თქვენ
 უთხარიოთ. მატალას მე იმ წუკარტიანმა! მე
 იმას გადმოვაშლევირებ თავის არს წმინდა მოქ-
 მედებს! ჩემი ბატონის ოჯახი მაგან გატარ-
 ტვა. ეგ არ იყო, რომ დიდ ბატონს სასთუ-
 მალს ქვეშ ორ აბანთან აძოულა? ეგ არ იყო,
 რომ ჩვენი მეზობლის გოგოს სოფიოს ჳრული
 ბაღდადის თავსაიყარი გადურბენია? ღმერთო,
 რატო მუხა არ დაეტემა იმ არა წმინდა კაცს
 ამ ურჯულ მოქმედებისათვის? წაირყვნა ჩემი

ბატონის ოჯახი. მატეოსს კაცს ჩვენ სას-
 ლში არ შეგეგვლება! (პირველს იწვევს) — დამკრთო
 შენ დაგვიფარე! აი, ეგ არა წმინდა სულია, ეგ
 ღვთის მტერი, ეგ სეზე ჩამოსასხრია! რომ
 შეგეძლეს, სულ ნაწილ-ნაწილათ დაგვლეჯ!
 ჩვენი ოჯახი მაგან გააწმინდურს! ჭაიბე! ჭაი-
 ბე! ჭაიბე! (გულზედ ხელს იტეხს)

გამოსვლა 3 (შემოდის მწეემსი. გბელი სახრე
 ხელში უჭირავს)

მწეემსი (კრძაღვით)

დიღვარდისა, ტატა მაწონი მომე, თვარა
 მუტელი მიმხმა. ეს ორი დღეა, მარტო ტივი
 მჭადის აძარა ვარ.

დიღვარდისა

ჭა! რაა, რა გეგბავს?

მწეემსი (დაედრეკება)

ტატა მაწონი გამატანე. ჩემი დიღვარ-
 დისა, შენი ჭირიე. ეს ორი დღეა სახსნილა
 არ მინახავს.

დიღვარდისა

მუტელი რომ შეგახმება, მაწინ მომგებე,

განა? უბისათ რაცომ თვალთ არ დაქენს-
 ვება? გუშანწინ შენ არ ბძანდებოდი, რომ
 წყალი მომიტანეთო, შეგესვამე; შენ ვი რუ-
 მათ კარში გაწურწუმალდი! იმ თქვენ ბატონ
 მოურავს ხომ გაუგონებ ეველაივერს; აბა, ხელა
 წადი და იმან გაჭამოს ძაწონი. გადი, დამუკარ-
 გე, მე შენი თხავის არ ვიტირ.

მწვემსი (ჭუჭუხით)

ღმერთმანი არ ვიტი, რა ვქნა: მკელიასთან
 მივალ, ის შენთან გამოგზავნის, შენთან რომ
 მოვალ, იმასთან მგზავნი. რა ვუყო არ ვიტი.
 არ გაკრეკამ ღორებს და ის იქნება. მშიერი
 ხომ ვერ წავალ.

დიღვარდისა

არა გიჭირს რა, წაბრძანდი. ნუ გეშინია,
 შიმშილით არ მოკვდები. ისწავლი ჭკუას,
 მეორეთ უფრო გამიგონებ, უფრო პატრის
 დამსდებ, ამტენმა ვაი უშველებელმა ტვინი
 ამირია. ეველას უნდა ვეუიჭინო, ვეჩხუბო.
 არავის ჩემი ხათრი არა ექვს. დიდი და პატრ-
 რა, სულ მე მიბრეუვებს.

ჯიბრი

მწყემსი

კარგია, მკვიანდება. მგელაძე გზამკვლევი
დარები ძალე გარეკეო; რა უუო, არ ვინც
გუშინწინ სხვის ყანაში ერთი გოჭო მომიკლეს.
მგელაძე ამისთვის იმდენი მტემა, რომ ნაღ-
ველი ჩამიქტა.

დიღვარდისა

ზგრე მოგინდება. რათ უგონებ, რატომ
ჩემი ზატვიის ტემა არა გაქვს. დაუჯერე ხოლ-
მე იმას, დაუჯერე. იმდენი სიტოტსლე ჩემ
ბატონიშვილს ვასილს მისტემა, რამდენი კი-
დეკ იმან მოგარტყას.

მწყემსი (ხეყწით)

კარგია, შენი ჭირიძე, დიღვირდისა, ტოტა
რამე საგძალი გამატანე.

დიღვარდისა (ჩათხს აძლეკს)

ჯერ წუალზედ წადი. ჰა, წადე ჩათვი. დედა-
შვილობას, ძალე მოდი, ტვარი წუალი შინ არ
მოიძეკა.

მწყემსი (ჩათხს გამოართმეკს)

კი, კი. ახლავე წავალ. საჭმელი მოძე.

ბას! უნდათ, რომ დაღუბან, დაქნება როგორ-
მე ხელი მოვიტოლოთ ამის ქანებსავე! მს-
ნამდის არ აყენა ღმერთმა ისინი.

გამოსვლა 4. კიკოლა (შემოვა)

(თავისთვის) ეს მე ლომი ვინ გააბრუნა!..
(დიღვარდისას) რა ანბანია, დიღვარდისა, ვინ
გაბედა შენი აგრე გაჯავრება!

დიღვარდისა

აი, ღმერთმა გაგაწყოთ! დიდიცა და მს-
ტრაცა ჩემი შემწახებელი ხარო....

კიკოლა

ოჰ! ოჰ! დიღვარდისა, თუ ღმერთი გწამს,
ნუ იწუკლები. ერთი ცოლი და ორიოდუ
ღლაში მუავს, ისინიც თუ დამკნობენ, შენს
იქით გზა არ შექნება. ზურგზედ აგეკიდები
გუდასავით.

დიღვარდისა

ღმერთმა დაგიდუმოს ეგ ენა. ყველა ჩემი
დაცინების და წყენის მეტს არას აკეთებთ.

კიკოლა (მიანლოვდება)

იმე! მამა გიცხონდება, მაგრე ნუ იწუკლე-

ბი, თვარს ეს არის, გამატიკებს. ერთი მხ-
 რვენე, მაგრე ვის გაუჯავრებისა? ერთეულები
 ვარ, ურს მირში მივაჯრი. რავს გაბედეს
 ჩემი დილვარდისას გაჯავრებს!...

დილვარდისა

დახს, კერ გაბედვენ! ჩემი ბატონისშვი-
 ლების უბინათ! როგორ არა?...
 ბატონი

კიკოლა (მოფერებით)

ერთი მითხარი, ვინ არის, ვინ, რომ გახ-
 დენინებს შენ მშვენიერ ზარის სახეს?..

დილვარდისა

დახს, მშვენიერი. აღარა წამივარს! დიერ-
 თმა დალახვროს მისი სახსენებელი. ჩემი
 მშვენიერებაც და ჩემი სიუმაწვილეთ, ჩემმა
 უწინდელმა ბატონმა მოკლა.

კიკოლა

ვანი, ერთი იმისი თავი მოგვცა აქ. მე და
 შენ, დილვარდისა, წვერ-უღვაშს სულ დერ-
 ღერათ გამოვანგლეჯდით.

დილვარდისა

უშმაკმა გამოავლიჯოს იმას წვერ-უღვაში.

კიკოლა

ნუგეში, ჩემო დიღვარდისა. მე და შენ
რომ ვიცი, იქამდის თავი მაგრანთ გავრცხნა
ნათ, და მერე ასეთ ოჯახის ბიჭს გადა-
ტირეკვ საქმრთ, რომ სულ თათლი გავუმოს!
დიღვარდისა (უნესურათ გაიღიმეს)

შენმა მზემ, მე და შენ რომ ვიცი, თქვი, თვარს ხსლავე აგვისრულდება. რა ვი-
ცი? არაფელი არ ვიცი. ბატონუმობაზედ
თუ ამბობ, ეგ სულ ცუდილია. *) რაც საქმდის
არ უთუილა, არც აწი მოხდება.

კიკოლა

უჰ, არა, დიღვარდისა! ასე ამბობენ, გაინათ
მოხდება! აბა თუ გავრჩას გლეხი-კანის და
მოხლის იღბაღმა!... ნწუჰ! ღმერთი მოწყა-
ლეს. მოხდება, არ შეიძლება, რომ არ მოხდეს...
(ეშმაკობით). აი, მაშინ უფურე დიღვარდისას,
რავა მოქუსლავს!...

დიღვარდისა

კი. მაგათმა სიტყვებზე (ღიმილით ან-

*) ეს კომედია გლეხების გათავისუფლების წინ
დროს ეკუთვნის.

ბობს). ახა ჩემ ბატონა შვილებს შევჩერებდები
 აქ! კა! დაახ. ჩემი ძალა და ღონე მსჯულთ
 ოჯახს უნდა გადავალთ; მე კა დამტრობის
 მეტი არაფერი. რეორ არა! მოჯამაგირეების
 სალანძღვართ გაურყრდები აქ!...

კიკოლა

მერე ზირობაზედ რავა ხარ? მე რომ ის
 გავირიგო, სამაშუალოს რას მომტემ?

დიღვარდისა

ვინ ის?

კიკოლა

ის - მეტა.

დიღვარდისა

ვინ ის? მე შენა არა გამეგებარა! შენ
 ჩემთვის არაფერი გითქვამს?

კიკოლა

გითხრა ყურში?... გითხრა?... (დიღვარდისა
 გახუმრებულია. მივა ყურში და უჩუჩუჩუქებს).

დიღვარდისა (გაღიმებით თავში ჩაკრავს)

შენმა სიტყვებმა!...

კიკოლა

ნუ დეიჯერებ, სანამ არ ასრულდეს.

დიღვანდისა (ძწუხარებით ამხოიუნეშებს)

ჭეი, ჭეი! ჩემი ქმრის დრო წევადს ჩემი
სიემწვილე დაჰკნა.

კიკოლა

გეუბგები, ნუ სწუხარ, ჰარის სხეს ჯავრო-
ბით ნუ იხდენ, გამაგრდი; როგორც კლდე, ისე
გამაგრდი, თუ გინდა ბოლოს ტკბილი გემო
ნახო.

დიღვანდისა

გადი იქით. ნუ შექმსხარები, შენი მას-
ხარობის თავი არა მაქ (ჩაფს იღებს) წყალ-
ზედ უნდა წევიდე, ცვარი-წულა შინ არ დგ. ს.

კიკოლა

დიღვანდისა, შენ რომ იცოდე, როგორ
მშია, მეტის-მეტო შიშვილისაგან მეტელი მი-
ჭუჭუენებს; ასე გეუბნება: თუ კარგი ქმარი
გინდა, ჩემ კიკოლას რამე მიჭმიეო.

დიღვანდისა

კი, დიან, არც ერთი ჩემი გაჯავრების
მეტს არას აკეთებთ. საჭმელს კი არა, შავ-
ქვას გაჭმევთ.

კიკოლა

მამს გიტხონდება, სხვის ჯავრს ჩემი ჩუტულ-
 ზედ ნუ იური. თუ ვინმე ზატარა ბიჭუნს გავ-
 ჯავროს, მე მითხარი! მე იმას მაკვებ სიტ-
 ხეს: სულ კვანტელას ვამახებინებ! (მდაბლის ხმით)
 იტი დიღვარდისა! შენი მტერი სულ მგელია-
 არის. ეგ არის, რაც არის, სულ ეგ გიბრი-
 უკვის ზატარა ბიჭებს. იტი, რა მითხრა...
 (ხელებს დიღვარდისას კისერზედ ახირებს გადასკეკას
 და ფურთან მიწვდენას. დიღვარდისა ხელებს დაუჭერს)

დიღვარდისა

ჰო, კარგია, მითხარი.

კიკოლა

თუ ურზე არ მიმიშვებ, რა გითხრა.

დიღვარდისა

ჰე, მითხარი. (კიკოლა უხურხულებს. დიღვარდი-
 სა გულზედ ხელს იტეხს) მატადოს მე იმ წუკარ-
 ტიანმა, მატადოს! მე იმას ვაჩვენებ... მოვი-
 დეს დიდი ბატონი, მოვიდეს!...

კიკოლა

მეც დაგეხმარები. შენი მოწმე ვიქნები,

უნდა გავაგლოთ ეგ ამ სახლიდან... უნდა,
დიღვარდისა, უნდა.

დიღვარდისა (აღუღკებით)

უნდა, უნდა, უნდა! (თაროდან საჭმელს აძლევს.
გიკოლა ტეტხლთან მოეწეობა, ხელს დაიბანს, ჩო-
ხაზედ შეიწმენდს და შეუდგება საჭმელს. ამ დროს
პატარა ბიჭი შემოვა). მოდი შეილო, მოდი,
(დიღვარდისა მოკიდებს ხელს და ჭკოცნის) დაჯექი.
ვინ გამოგზავნა? დედა-შენა?

პატარა ბიჭი

დედა-ჩემმა შემოგიოვალა: ჩემო ნათლია,
დიღვარდისა.

სსუ! სსუ, სსუ!

პატარა ბიჭი.

ტეტა ყველ.....

დიღვარდისა

სსუ! სსუ!

პატარა ბიჭი.

კვერცხი გამომიგ..

დიღვარდისა (პირზე ხელსაფარებს)

სსუ!... მეტაი.

პატარა ბიჭი.

გამომიგზავნეო.

ეროვნული

ბიბლიოთეკა

დალვარდის

არა შეილო, მაგას არ შემთავლიდა. აქ დამი-
ცადე. წყალზედ წავალ და ახლავე მოვალ
(გაკა კარში ჩაფით),

კიკოლ (საჭმელს ათავებს).

პური და ღვინო კარგი საქონელია, რე-
ც კანც მუცელი გიჭევირის. თუ კანც მშიე-
რი ხარ, არც იფებებში გაქვს ძალა და არც
მკლავებში, ენასაც რომ კუღარ ატრიალებ?...
ერთი ჯამი ლობიო რომ შევსვლიბე. ძალაც
მომეცა და ახლა ენაც უფრო მიბრუნავს. წე-
ღან რამდენი არ კულახარაკე იმ ძე ლომს!
ძლიავს, ძლიავს დავარბილე. ახლა რომ შამოვი-
ღეს, ასეთებს ვეცუვი, საჭმელი კი არა, მოც-
ნია ჩემს უკითხვართაც წამომიგორდეს. (პატარა
ბიჭს შესედავს) ბიჭო, შენ ვინ გამოგზავნა?

პატარა ბიჭი.

დედაძ.

რათ, რა მინდათ?

ჰატარა ბიჭი

ჩემო ნათლია, ტოტა უკელი და კვერცხი
გამომიგზავნეო.

კიკოლაძე

ჭო. ტუდათ არ შემოუთვლია. ნათლი დე-
დედასაც თავისი ანგარიშები აქვს. ახა, გიჟი
იქნებოდა ტყუილად შვილს რათ მოახანთვლინებ-
და?... ხან უკელი, ხან მანონი, ხან სორცეულაბა,
სულ ანგარიშია... დიღვარდასაც ამაგებში მო-
ხერხებული ქალია. ამიტომაც უმზადა ამა-
ჰატარა ბიჭს «სსუო,» მაგრამ ძალიან ემზა-
კატი ვარ. ხელის გულზედ მაწერია უკელაფე-
რი: მოურჩავა რომ გაუგოს, ქურდობას დას-
წამებს და მეტე შენ უეურე!... მაგრამ ჩვენთვის
ვთქვით, რათ არის ქურდი? ამდენ უკელი, ჩა-
თამს, ინდოურს და პროსოულს, სულ ის უმზადებს
ბატონს და ერთი ფთაც რომ მოაკლას,
მაშინვე ერთი ვაი უშველებელს აუტყუნ: აი
ე ქურდი! შე აჯახის ამომგდებელი! თხის

ჰატრონს, თბის კუდიც არ ერგოვ, თუ
გინდა, ეს არის.

გამოსვლა 5 (დილვარდისა შემოვა, მხარხვედ
ჩათვი უდგას)

კიკოლა

უჰ, დილვარდისა, რავა გაკეხი! სწორეთ
მამაშენის სულის საცხონებლათ გაკეხი!

დილვარდისა

მღებით და იტენებით, თვარამ არ გაგწ-
ურეს ღმერთი, ჩუბა ჯავრი თქვენ არ გქონ-
დესთ: არც ერთი თქვენთაგანი იმას არ ითვიქ-
რებს, თუ დილვარდისას წყალი მოუტანოვ.

კიკოლა

უჰ, დილვარდისა, მაგას რატომ ამბობ: შენ
რომ წყალზე წადი, სანამ მოხვიდოდი, სულ
იმხვედ კოვიქრობდი, რომ შენ წყალზედ იყავი.
გამოქტევა მინდოდა, რომ სავსე ჩათვი წყარო-
დან მე წამოქელო, მაგრამ ეს არის შენ მო-
მასწრე.

დილვარდისა

ისევე ღმერთი შენ გაგამლებინებს (ქიქოლას)

გადაყრის). მე უბედურო, სულ მასხარობა წავს/
იქნება. ერთხელ მანც თქვი რიგანნი...
გოგოლა

დამტომანი სულ რიგანს ვანბობ, მარამ ჩე-
ძი რომ არ გესმას! მე და შენ მამინ მოკვე-
ყობით, ში მამინ, როცა მე შენი გულას წა-
დილს აგისრულებ.

დიღვარდისა (მამით დამუქრება)

გსწია იქით, თუარა, აჭა, ამას უყურებ?

გოგოლა

რავა, (გაკვირვებით) არ გინდა თუ? (და-
ცინვით) ვიოძმ და არ უნდა. რა შეილი სარ.
ვის ატყუებ? ის არ გინდა, ის რომ ქვია, ის...

დიღვარდისა

გადი იქით (მივარდება მამით.)

გოგოლა

არ გინდა და ვაი, შენ გუნებას! (გავარდება კარში)

დიღვარდისა (ბიჭს)

მოდო აქ შეილა. მე დედიშენისთვის აქ,
(განჯინას ალებს) ყველა და კვერცხება მქონდა
შენახული... (უწყოებს კალთაში). ეს ჩანხატ თან

წაიღე; მარამ ჩუმათ წადი, ისე, რომ არავინ
 დეგინახოს, თვარა ტუდათ იტყვიან წადი
 გაიხარე. (თითს აჩვენებს ღობისკენ და თან გაუკვება)
 ჭე იმ ღობესე გადახბიჯე. იტოდე არავინ
 დეგინახოს.

სტენა მეორე

(წარმოადგენს ეზოს ბატონის ოჯახში. ერთკენ
 ფიცრული სახლია ქვითკირის შალატანი, მის
 მოპირებით საჯალაბო სახლია; შუაში სასიძინდე,
 ერთკენ სასაბაზო. შუაგულ ეზოში დგას დიდი მუ-
 სის ხე. იმის ძირში მკელაა ზის ქვასედ.)

მკელაი (ჩუმათ ბარათს კითხლობს)

«ბა...ტ...ო... ნო ბეგინი, კუდარულოსს კორ-
 ტოს...ხედ ძოესწრე. ლურჯა ბარა და ოქროს
 ივერა ბედაურა მომაყვანა. ამათ გომარეთს
 წავიყვან და იქადამ თორმეტ ფაშატ ცხენს
 და ერთ უარბაღულ მერანს გადამოგვკრით. ამ
 ორ კვირასედ ფცას გნახავთ, თუ ამანე უფრო
 დამიგვიანდა, მაშინ მოუკლავართ და ჩემს ამ-
 ბავს ნუღარ იკათხავთ. ამ ოსს ისევ თქვენკენ

კანონებს. მე არ გამოძაგებს. ძაბუნი კანონი,
 ფვალა გეჭიროსთ მაგანუ. თქვენა ცინა-
 ქუცნა.» (ზუბლიკას) იტყვიან წიგნის სწავლა
 არაფერში გამოძაგებს კანონა! აი, თუ არ გა-
 მოძაგა... მეც არ მიკვირდა, სად შოკუნულობს
 ეს ჩემი ბატონი ამდენ ცხენს და თა-
 რქინელ ხარებს-მეთქი. თურმე ამას გაუწყალე-
 ბია მთელი გომარეთი! ცინა-ქუცნის მეგობ-
 ბარი ეს უფთილა!... რაც ზვასაკები უფთილა,
 თურმე უკელას მოთავე ბეკინა უფთილა.....
 მტერს შესვდეს ის გაჯავრებულ გულზე! საცა
 იყო, ამ წიგნს ისევ იქ დავაგდებ, თვარამ,
 თუ შემიტყო ზეით მიწასედ კვლავ დავდებია...

გამოსვლა 2

(ზურაბა მორბის და აღელვებით.)

ზურაბა

მგელია! მგელია! არიქა უშველე! დიღვან-
 დისას ნათელი გამოვიდა საჯალბოდან ეს
 არის, ხლა, და ღობეზედ გადაბიჯა. დედა, დედა
 დედა!... დეიღუპა ჩვენი ბატონის ოჯახი. სულ

ვალთებში არ ეტეოდა, იმდენი რადიკალები მიქონდა: უველი, კვერცხი, ჩაჩხი, ქათამი. ვინ მოსთვლის, რამდენი რა მიქონდა...

მგელის

სად, ბიჭო? არიქა მიშველე! უნდა დევი- ჯირით. ზურაბია, გეიქეტა, გადავარდი ამ ღობეზედ და თავი დაურბინე. მეც ახლავე ბატონის სახლში შევალ, საქმე მქვს. და ზე- მოდგან მოუვლი თავს. ღმერთი არ გაგაწუ- რეს არ გაგექტეს, ავარა ვაი შენ დღეს!.. (ძირბიან სსვა და სსვა მხრისკენ.)

გამოსვლა 3

კიკოლა

ვექ, ბიჭო დეაჯირეს: ვაი, საწყალთ დილვარდისა გაება მახეში, მარა, რავა გაება... შენ უფურე ახლა მგელისა, რავა უაა- დიდებს დილვარდისს ვარგს ქალობას!... (დაფიქრდება) რა ღმერთი უწურებთ! სხვის კალთზე მამლებმა ერთმანერთს ტკინი ამო- ჩეკესო, სწორეთ ეს არის! ბატონის ოჯა- ხადან ვის რა დარჩენია! ზური ბეკრია, ღვინო ბეკრია. სვით ჭამეთ და ჩვენც გვაჭამეთ...

ჩვენი გაკეთებულია, ჩვენ ვჭამოთ, რა ცოდვაა?
 ვა?... თუ, თქვენ ჭკუას!.. ჩემი სხეული რომ
 იყონ, ორივეს ჯახების ცემით გავასივებ.
 თქვე მამა ოხრისშვილებო, რა გაჩხუბებთ:
 თქვენი ხომ არათუღი იხარჯება?

გამოსვლა 4 (მგელას შემოღებას ჰატარა
 ბიჭი, რომელიც თვალებს იხრესავს და ტირის. ზუ-
 რაბია უკან მოსდევს, ტაშს უკრავს და იძივრის:
 «დეიჭირეს დათვის ბული, ყელში ჩახებს საბული»).

მგელა

კ. კოლა, სტუმარი მკვირვანე, სტუმარი!
 ძველი მაჩქვს კალთაში. ვნახოთ, აბა, რა მო-
 აქვს? (კალთებიდან ამოაცლის კვერცხებს, ყველს
 და ჩახსს. ჰატარა ბიჭი წუწუნით მიდის ხელნაწი-
 ლი.)

კიკოლა (მივარდება, თითქოს უნდა ნახოს,
 სტანებს ორ კვერცხს და ჯიბეში ჩაიდებს, ყველ-
 ხაც სტებს & სჭამს.)

მჭე! მჭე, მჭე! რა კარგი რამაა ჰუინტი-ყვე-
 ლი! მგელა მადი ერთი სითუთახედ დევიზაკუს-
 კოთ. ზურაბა, წადი შენ და ერთი დოქი
 ღვანო მიატანე.

მგელის (დაცინვით)

ბძანა და გაათავა! მინათვით. ჭკმისმეცხენა
 არ დაეწვიოს... (მუღლიანათ) რას ლანძღვსა?
 მე ეს ნაქერდალევი სულ ერთათ უნდა შევი-
 ნახო! დიღვარდას სულ იმას კაკანობს, რომ
 ჩემი ბატონის ოჯახში შენ ამოგდეო. აბა
 ახლა, მე ვაჩვენებ ვინ უფრო აწულებს ჩემი
 ბატონის ოჯახს.

ვიკოლა

კარგი, თუ დამერთი გწამს, ბევრს ნუ ჯავ-
 რობ! ეგ რა შესანახავია! ბატონი მოსკლამ-
 და კი არა, საღამომდასაც არ გაძლებს ეს
 ჭყანტა-უეკელი, მიეცე შენთან გასადები, ერ-
 თი ბატონს დოქი ღვიანო მოგვიტანოს. დი-
 დი ხანია დიღვარდასას ამოუვანელი უკელი
 არ მიჭამია. (მოტეხს უკელს და პირში იდებს.)

მგელის (თავში ჩაქკრავს)

ეი, კანო, რაშობი, რამ გადაგრია! მე ეს
 ბატონს უნდა დავასუკედრო. მოდი, შურაბა, წე-
 იდე ბელელში შენახე. ჭი, გასადები. დამატა

დღეს! თუ მე ის ბატონს არ გავაკდებინე
 აქედან, ბიჭი არ ვუფთილვარ! გაბრიელი

კაკოლა (არ ახეებს)

რას ამბობ. ბეგელში, ღმერთმანი, ტუულა
 თაკვები შესჯამენ. (ზურაბიას) დაიჭადა ბიჭო,
 ნუ მიგაქვს! (ორ კვერცხს კიდე დაატანს ხელს
 და გაიჭრება) ამ ორ კვერცხს მაინც არ დაგა-
 ნებებ, რომ მომკლათ.

მგელისა და ზურაბიას (უგან მაუვირიან)

ეი, აქ მოიტანე, სად მიგაქვს კატო. (ზუ-
 ლია) კაკოლა, მოიტანე, თვარამ არ ვიტი-
 რას გინამ (გაკდევნიების უგან.)

გამოსვლა 4

გიგო (წაღდი აქვს ილიაში გაჩრილი, შემო-
 გა და მუხის ძირს დაჯდება ქვასზე.)

ამის მეტი მოთმენა აღარ შემიძლიან. ვუ-
 შინ კორტონიდან დავბრუნდი, ოსს გამატა-
 ნეს. ერთ ქალაქელ კაცს ცხენები წავუყვანეთ.
 მოული ღამე არ მძინებია. უუნაგრო ცხენ-
 ზედ ჯდომამ კუკუნო მომამტკრია. დღეს კი-
 დევ ღურკვის ტყეში წადიო, მგელიამ მითხრა,

ერთი ურემი შემა მოიტანეო! სადაა სამარ-
თალი!.. თუ სულ ასე მიქნეს, შენს კულანს
დავდგები, მეტი გზა არ არის, კახეთში უნდა
გადავარდე.

გამოსვლა 6

კიკოლა (შემოდის, ჯიბეში კვერცხებს ჩამტვრე-
ული და ილანძღება.)

უჰ, შენი ღდინი, შენი, მკელია! ოთხი
კვერცხი ჩამიმტვრიეს ჯიბეში. «ავი ძაღლი
არც თითონ სჭამს, არც სხვას აჭმევსო.»
რა ზატოლსანი კვერცხები დაჰკარგვინეს.

გიგო

რა ამბავია, რა დაგეძარათ?

კიკოლა

რა და, ოთხი კვერცხი მქონდა ჯიბეში, სულ
ერთიანათ დამიმტვრია იმ მამა ოხრის შვილ-
მა მკელიამ.

გიგო

რა იყო, ჩუმათ ხომ არ წაგიოიას?

კიკოლა

აჰ, აქ ერთი ამბავი იყო ახლანდელსავე. გოგიელას პატარა ბიჭი ააწრიბინეს. დილვარდისას მიეტა რაღაცები შინ წასადებათ. მგელიამ დეიჭირა გზაზედ და სულ ერთიანათ წაართვა.

გიგო

რომელი? დილვარდისას ნათლული თუ?

კიკოლა

ნათლული, აბა!

გიგო

ისე მოუხდება, ჭენ! ჭენ! შენ უუერე ახლა რა დეეჩრთება იმ ქოფავს. ავი ცხვირ ჭარის პატრონია, იმის ლამდვისაგან მოსვენება არა გვაქვს.

კიკოლა

ჰაი, რა კარგი კვერცხები დავკარგე ტყულა უბრალოთ!.. არა, თუ სულელი არ ვიყავი, რა მიმარბენინებდა, იმ რე კვერცხს მივსტეპდი, რეი მაინც შემჩრებოდა. «ქორე ბევრისა მდეკარე, ბევრჯელ დამჩრები შიერი».

ჯიბრი

გიგო

მგელის სად წავიდა?

კიკოლა

ჯანდაბას იმისი თავი და ტანი!...უნაში
ღორები გადასულან და იმის გადმოსარკვეთ
გაიქცა.

გიგო (მიდის)

წავალ სავაჭროს გამკვარტმეკ. ახლანთ თუ არ
გამატანა ღვინო, მაინც არ წავალ რამ... (გადას)

კიკოლა (იშინჯავს თავის გასურვილს
ჯიბებს)

ჰაი, დაგექცა მგელის ოჯახი! ოთხი კვერცხის-
თვის თვალები დეკითხარე და ესეც დაძებტვრა.
ნეტაი ეს ჯიბეები მაინც არ დაძსურთა და
არა მინდოდა რა... (დაფიქრდება). ეჰ, ღმერთო
დაგელოცა სამართალი, ვის უჭირს და ვის
აძლეკს! ღმერთი ნუ გამიწერება, მგელისზე
უკეთ მე მოვიხმარებდი ხელსნობას. რაც
მგელისს მიაქვს, მე არც იმის მეათედს წავი-
ღებდი. ჩემს ორ ტიტკულს ბიჭს და ჩემს
ბებერ ტოლს ბევრი, ბევრი ხეთი მანეთის

ჩითი არ დაჰვირდებოდან წელიწადში. ვთქვანთ,
 ღვინოს და ზურსაც არ მოვაკლებდი. ეს იქნებ
 ბოდა და ეს. სხვას, ღმერთი არ გამიწერეს, მე
 ხელს არათუ ვახლებდი. დიღვანდისას ასე
 ვეცუოდი: ნურც შენ გამტემ, არც მე გაქტემ;
 ქვე ვიქნებოდათ ისე მტრედებსავით. (ხელეხ
 შლის) ის გა არა, კიდეც შემაყვანდებოდა.
 იმე! იმანედ უფრო სამადლო საქმე რა იქნე-
 ბოდა ჩემ ზატარა ბიჭუნებს რომ ჩავატყავდი.
 ახლა საწყლები სიცივით თახთახობენ. რომ
 ნახო შეგეტოდება. შენ ნუ მომიკვდები, უფროც
 შეერგებოდა ჩემ ზატარას იმის ქონება.
 აბა, რა სამართალია, ჩემი ოფელი რომ აქ
 იქტევა და ჩემი ზანაწკუნა ბიჭები დაჩუთრული
 წვიკებით შინ მიტრიაან... გუშინ წინ რომ ერ-
 თი სახანე ღვინო გაგზავნა თავის შინ მგე-
 ლიამ, ღმერთი არ გამიწერეს, მე იმას არ ვიქ-
 დი!... მაგრამ ჩემი ურგები ეშმაგსაც წაუღია...
 ნეტაი, სულაც გადაწვამდეს ამ ოჯახს. შენ არ მო-
 მიკვდე, კივოლამ თავი არ დეიკლას იმისთვის!
 (გაპა)

სტენა მესამე

(ეზოა. სასტუმროს წინა კედელი ჩხახხკატუ-
ბით. მგელის აღელვებული შეძოდის. მძახ-მოსდებს
ზურაბის)

მგელის (აღელვებით)

ზურაბის, აქ მოდი. (კისერზე ხელს გადახვევს.)

წადი, ხლავე ის ჩვენი უნის თავი გადაიბინე,
სოფიოს წინ დახვდა. წყალზე მიდას. უთხარი,
მგელის გამოსს — თქვა. თუ გათხრას: არ წამო-
ვალა, შენუთხარი. კატის სული არ ვინარის — თქვა
ბატონის ეზოში... ჩქარა!.. უთხარი, მგელის შენ-
თვის ერთი კარგი ყანაოზის კაბა აქვს მომ-
ზადებული — თქვა. გეიქეტი... ჩქარა, თვა-
რს გაგისწრებს (ხელს კრავს ზურაბას. ზურაბას
შირბის ჭ მგელის თან მისძისის) თუ ხლავე არ
მოდი — თქვა, მერე ნუღარაფელს ელი ჩემგან —
თქვა. მალე, ჩქარა, გაკარდა, თვარს ვეღარ
მიუსწრებ... (აღელვებით აქეთ-იქით დადის) ტა-
ნში ჟურნალტელი მივლის! მოდი, ჩემო სო-
ფიო, აი, შენკი გენატვალე!... (ხელს გულში
ჩაიკრავს, თითქო ისუტებსო) მართლა რომ მოვი-
დას, მე ვიცი ხმასაც ვერ ამოვიღებ... ვნა-
ხა, სასტუმროს კარი კარგათ იკეტება თუ

არა (შინჯავს კარს). აქ შევითრევ... (ეზოს იქით გადადგება) უიძე, დედა, მოდი, მოდი. გენაცვალას შენი მკელია!.. გული ვეღარ დავიმაგრე, თითქოს თავის ბუდიდან ამოხტომის ახირებსო! რავა მიივანტქალებს, ღმერთო! მე ვიცი, ისე წამივს, რომ ვერას გავარბებ...

გამოსვლა 2 (სოფიო გამოჩნდება ეზოს ჰირსე, მკელია მივარდება სულს სტატებს)

მკელია.

მოდი, შენი ჭირიძე.

სოფიო

ვაიძე, ვაიძე!.. ვინძე დაგვინახავს, ახ, ახ... არ შეიძლება. დედა, გენაცვალე, სადა ვარ. (სულებს თვალბუნდ მიიფარებს.)

მკელია

რას გოგო, რა დაგემართა! ასეთი წითელი ყანაოზის კაბა ძაქ შენთვის, რომ იცოდე... ჩუმი ბატონის უფიქროვნებობა სულ შენი ჭირის სასაცვლო იუოს... თავიდან ივებამდის სულ ზეპელსავით აჯაჭრელებ. (მისწვდ-

ბა საკონცენტრაციო. სოფიო სელს (კრავს, არ მოუშვებს.)

სოფიო

ვაიმე. დედა, სადა ვარ. აქ სად მოგვდი? რომ ვინმე დამინახოს.. აჰ, აჰ, არ მინდა... გამიშვი, გამიშვი! (იწეკს, მაგრამ მკელის არ უშვებს.)

მკელია

ზურაბია, წადი უანაში გადისედე, საქონელი სომ არ შემოსულა.—(ბძანებით) ზურაბია, წა.... (ზურაბია სანქაროთ მიდის და უკან ისედება.)

სოფიო

არ წახვიდე, ბიჭო, აქ მოდი.... ვაიმე, დედა, დედა, ეს რა მომივიდა! (ხელებს იფარებს ზირზედ და მუსღს ეკეცება. მკელია მოვიდებს ხელს და ძალათ სანტუმროში შექუცს და კარებს მოიკეტავს. ამ დროს შემოვბიან კსოში კიუინით: კიკოლა, დიღვარდისა და ზურაბია)

ზურაბია (იცინის).

სანტუმროს კარები ჩაიკეტეს, სანტუმროს კარები!...

კიკოლა (კარებს აწკება და ურახუნებს)

მგელის, გამოდი, მგელია, მგელია. საქმე /
 მას, კაცო, სტუმარი მოვიდა.

დიღვარდისა (იმავე დროს)

გაი, წაბილწული ჩემო ბატონის ოჯახო.
 (გულზე მუჭს იტყობს) ეს მეორეთ მოსვლის ნი-
 შანია. თავის დღეში ამისთანა ღვთის გამარისხებუ-
 ლი საქმე არ მომხდარა! მტრისას! მტრისას!.....

კიკოლა

ზურაბია, დიღვარდისა, მეორე კარებისკენ
 მოურბინოთ, თვარა ეს კარა არ იღება.
 (გარბიან სტენას იქით.)

დიღვარდისა (მიმუნძულეს და
 თან მიიძახის)

ცხონებულო ქალბატონო! რატომ არ ხედავ
 შენს ოჯახს, რაჯა წაბილწა!.....

(სასტუმროს კარები გაიღებინა. სოფიო გამოვარ-
 დება და გაირბენს სტენასკენ. მგელია და კიკოლა
 გამოდიან)

მგელია.

რა დაგეპართა, კაცო, ერთი წუთის ძილი
 არ მატალე.

ჰიბრი

კიკოლა

კითამ, გეძინა (ახველებს ეშმაკობით) მინა შუნი
ლი ხარ! ვისაც შენთან ეძინა, ის რა უყავი?

მგელა

ვის ეძინა? რამ გაგაგოქა, კაცო?

კიკოლა.

ეჰ, კარგი თუ ღმერთი გწამს, ნუ თილისძიანობ.
აქ ეწოში რომ სოფიო შემოიყვანე და სასტუმროში შეიტრიე, მე არ ვიტო თუ?

მგელა (აღელვებით იცინის).

ჰა, მა, მა!.. ძარ თლა დეინასე?.. კიკოლა,
თუ ჩუმი ზატევის ტემა გაქვს, არსად გამაძხილა.
რაგქნა, ძმაო, მიუვარს.....

დიღვარდისა (გამოდის)

უსირცხვილო, უსირცხვილო, უსირცხვილო!

კიკოლა

ეგრე, დიღვარდისა, ეგრე. ძახუშია გაბთული.
ძაგი აწი ვერსად წაგვიყა.

მგელა. (დიღვარდისას)

თითქოს, თვითონ კი წმინდა სული იყოს!

ბუგის ნუ ლაშარაკობ, თვარს შენ კაი ქალობას
 სულ ერთიანათ თვალწინ გადმოგიშლებს.
 დიღვარდისა (გაცხარებით)

როგორ, თუ კაი ქალობას! მანამდის არ
 აგაყენა ღმერთმა, შენ ჩემი კაი ქალობა ვერ
 გააძაგო.

მკელია.

მოვიდეს ბატონი, თუ ვერ გავაძაგებ, კაცო
 არ ვუფთვილვარ. ის ვინ ბძანდება, კალთებ-
 ამოხვეული რომ ისტუმრებს თავის ნათლულს
 (დაცინებით). თვარს მაგისტვინ უნათლავ შვილებს
 ჩვენ მუხობლებს?

დიღვარდიოა

ჟი, ღმერთო კი მოძკალი! შენც რომ მაგას
 ძეუბნებოდე, რატო მიწა არ გასკდება! ჰა, შე
 არა წმინდა სულა! შე ღვთის მტერო, შენ
 გარყვინი ჩემი ბატონის ოჯახი, შენ წახდინე
 ბიჭები: არც ერთი აღარას იგონებენ კაცისას.
 შენ, შენ, შენ რა არ ჰქენი. დღის სინათლეს
 რაფა უუერებ, რაფა მიწა არ გაგისკდება და
 არ ჩავარდება...

კიკოლა.

წამკიდებულა წაჭკიდე, ორივეს თავი წაწუვიტე.

მგელის (კუპრით სატეკარსკედ სულს
წაივლებს.)

წადი აქედან, თვარა, ბატონი არ მომივ-
ვლება, შუასე გაგრენავ.

დიდვარდისა (სახქაროთ მიდის &
უკანადგან მოხმასებს.)

უწინამტ დღე დაგელის, შე არა წმინდა სუ-
ლო, შენ... (გაუა)

კიკოლა. (დაცინებით.)

ეს კარგათ დაგიჭირე. არა, ის კვერცხები
რო დაძმტვრეინე, რა დაგაკლდებოდა, მე ისინი
წამელა! ახლა თუ კაცი ხარ და რასმე დამი-
შლი. აი, აქ მუახვარ ახლა (მუჭს ახვეებს.) მინდა
დაგღუზავ, მინდა მოგარჩენ.

მგელისა.

ვის დაღუზავ შენ. გარემდი, თვარა შენი
თუხი აღარ იქნება აქ. შენ ოჯახს წალმას
ტეცლსედ დავადებინებ ბატონს.....

კიკოლა

მამა გიტონდა, მაგრე ნუ გარისხდები...
რომ იტოდე, რავა ვცხატახებ შენი შიშით!...
შენი დროც წავიდა, ჩემო მგელისა. სული არ
დაბერო ბატონთან, თვარა სიტა სოფიო
გიწვა, იმ ტანტს ვათქმევინებ შენ კაი კაცობას.

ათქმევიანე. ბატონი კი არ ჩადის მძვინვარის
თანაებს თუ?

კიკოლა

მეო, ტურებს დაგიკოტნის ოჯახის წახილ-
წვისთვის... ამას სვამს რამეც მომეყვება... (სიხუტე)
ქმ, კარგი თავი დავანებოთ ამებს, ისევე მე-
გობრობა სჯობია. წამოდი ერთი კაი საუხ-
მე გავმარტოთ. ცოლიკაურის ღვინო გექნება.

მგელის

მოიტა, შე კატო, რა დროს საუხმეა, ბიჭს
საკძალი უნდა მივტე, გზაშია წასასულელი.

კიკოლა

ნუგეშინია, გიგოტ მარანში მოვა. წამო,
წამო, ჩქარა. (ხელს გადასკევს და თავისკენ უხი-
დება.)

მგელის

აბა, მის, მარნის კლიტეები. მე წავალ გი-
გოს გავისტუმრებ და ახლავე მოვალ.

(ფარდა ჩამოეშვება.)

მოქმედება მეორე

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

სტენა ჰირველი

(ათ:სია, ცალ გვერდზე ტასტის ხალიჩებით მოფენილი, კუთხეში მუთაქა. ავოშვასთან ხის სტოლი, ზედ საწერელი დგას, შიგ ბატის კალმებია. იატაკზე ქაღალდის ნაფლეტები ჰყრია შემოდის ბეკიჩა თავიდან ფეხებამდის შეიარაღებული, თავი ჩაბაღასით აქვს შესვეული. ამას შემოაქვება მგელია).

გამოსვლა 1.

ბეკიჩა და მგელია.

ბეკიჩა (ტასტზედ დაჯდება.)

მოდო დეზები შემომხსენი. (მგელია დაიშინებოდა და დეზებს შემოხსნის.) ბიჭს უთხარო, ცხენები ატაროს, ძალიან დაღაღულეები არიან. დღეს ქუთაისიდან წამოვედი მხის ამოსვლისას.. მე რე იარაღები მოხადოს, დააბას, ძაგრამ ცოც

ტა ხანს ნუ რას აჭმევს. წადი ჩვენი ნაჩალ-
ნიკის იასაულს უთხარი შემოვიდეს. (მკვლავ გა-
ვა. ბუკინა იარაღს აიხდის, ხმალს, დამბახას & მათრახს
კედელზედ ჰკიდებს.) უჰ, ძალიან დავიდალე! ქუ-
თაისიდან აქამდის ასი ვერსტი მაინც იქნება.
კარგათ ვიარეთ დღეს.

გამოსვლა 2

(იასაული შემოვა)

ბუკინა

მა ბახანდი, როსაო, დაბახანდი.

იასაული (ტანტზედ მოშორე-
ბით დაჟდება.)

კარგათ განლაგართ.

ბუკინა.

შენ ნუ მომიკვდები, დღეს ტული ამბავი
შევიტეე. ღვიძეკს მითხრეს, ვითამც ნაჩალნი-
კისთვის ეთქვასთ, კორტოხზედ ჩემა ბიჭი
და ერთი ოსი ენახათ გივიშვილის ბუღა-
რზე მკვდარი. არ ვიტცი, მართალია თუ არა?

იასაული.

მართალი გასლავთ და ახლათ ახლავს წამს
უნდა მოვიგონოთ, თვარა დევილუბებით. უკთი
სიტყვით თქვენი ბიჭი ქვესგნელში უნდა ჩა-
ვაძვინოთ... ნაჩაღნიკმა იმისთვის გამომგზა-
ვსა, შეიტყუე, ბეკიჩა თუ შინ არისა და იმისი
ბიჭი დაიჭირე და აქ ჩამომგვარეო.

ბეკიჩა.

ნუ გეშინიან, მაგ საქმეს ადვილათ მივძა-
ლავთ, თღონდ შენ არაიული დაგტდეს
პირიდან. რომ კიდევანტ შენთან დაიწეონ ლა-
პარაკი ამ საქმესუდ და გადმომკრან, არ ჩქარ-
დე, სულანტ ნუ გაიკვირებ, გაჩუმიდი, ხმასანტ ნუ
ამოიღებ... გესმის, თვარა დაიღუბები. ბიჭს
მე თვითონ მოუღებ შარს და ისეთ ნაირათ
დავემუქრები, რომ კახეთში გაიპარება; თღონდ
ეს არის, რომ ამავე ღამეს უსახელავს გა-
დადი გიორგი სვანიძისას და იქ კუდარულ
ოსს ბარათი მიუცვი, რომ სვალ უთენიათ
ფრისკენ წავიდეს და ციტნა-ქუცნას მიუტანოს.
სხვას ნურაიულს მისწერ, იმას გარდა, რომ

განარულ ბიჭს კორტოხსუად დაეგდეს და, რო-
გორც რიგია, ისე გაუმასხინებლად მშვიდ-
ბით. ვახშმათ გოსოფდი, მაგრამ ხომ იცი, თუ
ახლავე არ წახვედი, ჩვენი სიტოცხლე ძაივზე
შვიდია...

იასხული.

მშვიდობით ბძანდებოდეთ (გადის.)

ბეკია. (უძახის)

ბიჭო მკელია... მკელია!

(ხმა მოიხმის)

ბატონო!...

გამოხვლა 3 (მკელის შემოდის)

ბეკია.

ოჯახში რა ამბავია?

მკელის

უკვლავიერი კარგათ განლავთ. შეუა გამოგვე-
ღია და გიგო ტყეში გაგვსაფხუ... არა მუშვე-
ლს რა ამ ბერიკას ღორებისგან. დავაუღლე-
ბანე, მაგრამ უღელმეტ ვერ დაიკავან. თუ კა-
ცი მუდამ არ უეურებს, მასშინვე დრუნჩით შე-
ამტკრებენ უანის ღობეს. გუშინ იმისი ღ-

რება სულ ერთიანათ გადმოსულიყუნენ ჩვენ
 უნაში. ერთი გოჭა კადეტ დავაყუღეთიან
 ძაღლებს. მაგრამ რას უზამ...

ბეკიან (წარბეუ შეჭმუხვნით)

როგორ თუ ერთი გოჭა, რატო ყველან
 ან დახრე!...ეგ ანის შენი ერთგულება! მკ-
 არეთ აღარ გამაგონო მაგისტანს სიტყვები,
 გესმის? რატ უნდა შემოვიდეს უნაში, ან
 საქონელი, ან ღორი, ან თხა, მაშანვე თა-
 თვი ჭკარი და გადახვარე, თვარა სულ შენ
 კასეზუდ ამოვთარა, რატ გამიფუჭდება...
 გესმის?

მგელას (შეკრთომით)

კა, შენაჭარიმე!

ბეკიან.

გიგო როდის მოვა ტუიღვან?

მგელას

ამ საღამოს უნდა გაიხლოთ.

ბეკიან

რათ იყო იასაულთან?

მკელაია

რა მოგახსენო, შენი ჭირიმე, იასახულს შენ
 მოეთვალა, ვითომც თქვენ გებძნებინოს, რა-
 ღაც ცხენებიანო ფცას გადასაყვანი, შემოეთ-
 ვალა ჩემთვის, ბატონმა შემოგითვალა, გიგო
 გამოგზავნეო.

ბეკიჩა

რა თ შემოგითვლიდი? რატომ ვერ შეიტ-
 ვევი, მე იასახულს ჩემ ბიჭს არსად გავაგზავ-
 ნინებ, ვის რა ხელი აქვს ჩემ ბიჭზე?

მკელაია

რა ვიტდი, შენიჭირიმე, მე არ მინდოდა
 გამეშვა, მაგრამ ვითუქნე, ვაი თუ მართლაც
 თქვენი ბძანება იუღს-მეთქი, და უარს ვე-
 ღარ გავხდი გავგზავნე.

ბეკიჩა (შეტკეპებით)

კიდევ!... გეუბნები ჩემი ბძანება არ იყო.
 შენ თითონ უნდა მიმხვდარყოფი, რომ მე ჩემ
 ბაჭს სხვის საბძანებლათ არ გავხდი. რომ
 მოვიდეს, უთხარი, თვალთ ნუღარ დამენა-
 ხება, თვარა კედელს შემოვასწიწენი... რეგორ

გახედა ოთხი დღის მოცილებს ჩემ საშსა-
ხურსედ... სწორეთ თვლით ნულარ დაშენახებს...
საცა უნდა წაუიდე... გესმის?... თვლით ნუ-
ლარ დაშენახებს.

მკელის

კი, შენიჭიერიმე!..

ბეკირის

წადი კახშიში მანძისადე. დღეს კარგა და-
ღაღული ვარ და თითქმის არც არა მიჭა-
შია რა (მკელის მიდის). დაიტადე. ლასიანთხე-
ვიდან რომ ურთი სახანე ღვინო მომივიდა,
არ დახარჯო, კვირეს ნახინიკი შეუთლებს სა-
დილათ და თანდარიკი დაიჭირე, კარგი სა-
დილი უნდა იყო, ასე ოცდაათ კაცამდი შე-
უთლებს სტუმარი.

მკელის (ენა ბოროტებით)

ღვი...ნა...შენი ჭი...რიმე, თქვენმა ქალმა
წაიღებინა.

ბეკირის

როგორ თუ ჩემმა ქალმა? რას მიუღებ-მო-
კლები?...
II

მგელია (ასკელებს).

თქვენ რომ უკლას ბძანდებოდით, თქვენნი ქალის ბაჭი მოვიდა და შემოეთვალა, ბატონი აქ ბძანდება და ცოლიკაურის ღვიძელ გამოგზავნე!

ბეკაჩა (სელებს შლის)

რას ანბობ! ღმერთო დამიხსენ შარისაგან (ზირკვარს იწერს). მე ჩემ ქალთან რომ არ ვუთვილვარ, საიდან შემოვთვლია!

მგელია (სმა მღახლათ)

რას მოგახსენო, თქვენი ქალის ბიჭმა, ასე მიითხრათ.

ბეკაჩა (მუქარით)

მე ძაგას შევიტყობ. ეს ერთხელ არ არის და ორჯელ. შენ უკველთვარ ძაგისთანაგები იცა. მასთანა ჩემ მტერს მიეტა, მე შენ მოგტე, თუ ეგ მართალი არ გამოდგა, რასაც ანბობ. (ზირკვარს იწერს) ღმერთო შემიწყალე! ეს რა ღვთის რისხვაა!... შენს ოჯახში რომ თვალთ ვერაფერი ნახო, სწორეთ უბედურება!... გასწი, დამეკარგე!... (მგელია მიდის)

ბეკირა (მეტის მეტი აღლვებით ჩქარა დადის ოთახში და შიშინით ღაპარაკობს)

ამისთანა სიგოჟე ჩემ დღეში არ დამმართნია. რა სულელი ვაყავი, რომ იასაულს ვუთხარი: ჩემი ბაჭი გიგო მანგ ოსს გაყოფე—მეთქი.

იმიდენი რაგონ ვერ ვიფიქრე, გზასზე ვინმე დაძვდებოდა, რომელიც ჩემ ბაჭს იცნობდა!..

ბოროტის კვალა მანამ არ ვეძებ, სანამ მთხრობელა შინ არ მოგუვება.

განა ცოტა იყო ვინმე, რომ მანინცა და მანინც ჩემი ბიჭი არ გამეცანებია, მაგრამ ნათქვამია: კარს რომ უჩემა წაქეცე, გზას მან მისძებნისა.... ის ბიჭი უნდა დაიღუპოს უეჭველათ;.... დღეს შევიტყე, რომ ოსიც აქ ახლო-მახლო სოფელში დატანტალეს: თავი კაკლს ვერ დათმობთ. იასაულს ვეტყვი თვალი დაიჭიროს იმ ოსზე. უეჭველად ვისიმე ცხენს ხელს წაატანს და შინისკენ გაუდგება. ხვალვე გზებზედ კატებს დავაყენებ, რომ არ გაუშვან, თუ ჩვენ ეკ ჩავიკდეთ ხელში ნაჭურდალით, მაშინ მე ვიცი: ჩემ ბიჭს ვიკრ-

ტოხზე წესს აუკებენ, ამ ოსსაც თოვით გავსა-
 გრამ და სულ ამას მოვასკევ თავზე გავსა-
 წაუკანას... თუ ცაბბარს გაუსაჭებენ, მეტი
 ჯავრი ნუ მომცემია, უხეირო ვაჭის ეოივნას
 სულ არ იყოს ის სჯობია... (სიხუმრის) წავალ
 საქონელს დავხადვ.

სტენ, მეორე.

(გიგო ზ მგელია მუხის ძირში დგანან.)

მგელია.

რა ამბავია; ამდენხანს ტყიდგან რავა ვერ მო-
 ხვედი?

გიგო

(წაღდი იღლიაში გაუჩრვია:)

შენ გგონია, რი ნაბიჯი იყოს დურეკა-
 მდი, თუ? ახლაც რომ მოკედი ამხვე მადლო-
 ბელი არა ხარ? რამდენი ნაბიჯები და ტიკ-
 ჯორით დვინო გამატანე, რომ გზას დავუ-
 რებოდი. ღვთის წყალობა გაქვთ, თვენ ჯიბეს
 იკვებდეთ, თვარა ჩვენი ჯავრი არა გაქთ,
 დღეს ხემსი არ ამიღია!... მოიტა ტოტ-

რამე, მშინა, ის სჯობია მაგრე
ლაპარაკს.

უთავბოლოთ/
ეროვნული
ბიბლიოთეკა

მკელაა.

მე შენთან ბევრი ლაპარაკის თავი არა
მაქვს. ბატონი მოვიდა, ის გაქცემს პასუხს,..
მართლა, ბიჭო! რა ღმერთინ გაგწეროძინა, ის-
საუღეს როგორ გაუგონე, როგორ გაბედე,
რას რომ ნაქერდალი ცხენები წაყვანინე?
ბატონი სულ ცეცხლებს ისურის ჰიროდნს,
თვალთ ნუ დამენახვება!

გიგო.

მას მეტი ჯავრა ნუ მოიტყის ღმერთმა.....
მაინც თქვა, რაო? შენ თითონ არ მითხარი:
იასაულთან წადი, ბატონს დაუბარებინარო.

მკელაა.

მე ის კა არ მითქვამს, რომ იასაულის
ბძანებით გ-ტი მოგაკვლა. იასაულმა შემოგოთ-
ვალა ბატონმა დააბარა, გიგო გამოგზავნეო.
მე რავიციოდი, თუ ეშმაკებში გაგზავნიდა.

გიგო.

რომ ბატონის ბძანება არ ამესრულებინა

და არ წავსულიყავი, მაშინ ხომ სულ კედარ/ დაკდებოდიოთ დედა მიწაზე: როგორ გაბედავ, ჩემი ბძანება არ აასრულეო!

მგელა (გაცხარებით)

ღმერთი არ გაგიწერეს, ეგ არ იქვა, — ბატონის ბძანებით წაკევი ოსსაო, თვარს შველა არ გექნება...

გიგო (გაცხარებით)

კატო, რას ღაპარაკობ, აბა ჩემი ნებით რა ღმერთი გამიწერებოდა უბელო ცხენსედ შემჯდარი ქართლს როგორ წავიდოდი?..... რისთვის? რა დიდებისთვის? მაშინდელი ნატკენი კუკუსო აქამდამაც არ მომჩენია.

მგელა.

გუბნები სული არ აიბა მაგაზე, თვარს ცოცხალი არ მოურჩები, ისეთი გულ მოსულია შენზე... ერთი სიტყვით, ახლავე სადმე წადი ორი ოდე დეე გადაიძალე, თვარს ხორციელი კატა ვერ გიბატკებს იმ.ს ხელიდგან.

გიგო (ლიამყით)

მე არავის ბატკებს არ მ.ნდა. ჩემ თავს ბე ვიბატკებ.

ჯიბრი

გამოსვლა 2.

კიკოლა (ჩქარა შემოვა.)

მკელის, ბატონი გიბძანებს (მკელია გაქცევა)

გიგა

ამისთანა გინახავს, კიკოლა! ბატონმა მის წამატანა ცხენებით კორტოხსე და ახლა, ბატონი თურმე თვალთ დაწახვას არ მიძარებს: მის რათ წაჰყვია.

კიკოლა

ეგ რას გიკვირს, შენ ის გიკვირე, რომ ბატონი არ გვიწერებოდას. თვარს გაწერომა ხომ იმის რიჯია. ძანც რა იყო? შათხარი.

გიგა

კატო არ იცო, თუ?... ჩემით რა ღმერთი გაძიწერებოდა, არი დღის სავალზედ, მერე ღამით იმისთანა ღრეებში და კლდეებში რათ წიკვიდოდი, თუ ბატონის ბძანება არ უფთილ-ყო; ახლა, ერთგულთის გამაჩენისთვისც მიწერებთან.

კიკოლა

სწორეთ ანია რის გულთისთვის უნდა

უერთგულა? რათა? ვინ დაგიმადლებს? თავს /
 მალე დაღალავ და ბატონს ვერ მოიმადრებ-
 ლებ. მაგრე ადვილათ რომ ათვისებდეს ჩვენ
 მომპოვნობას, აქამდის მადლის ხდით თავი
 კისერში მოკარდებოდა.

გიგო

თუ მასკა, ახა ახლა მე მიუერთს, ბარე
 რი დღე გამოვა, რომ ეგ ჩემ კვალსაც ვერ
 იპოვის. შვიდობით.

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 3.

მგელის (აღუღებული ხვნეშით)

რა ამბავია, რომ იცოდეთ!...

კიკოლა და გიგო (ერთათ)

მგელის.

გიგო თავს უშეკლავ, ბატონი გაბრწყინებუ-
 ლია, მეტის-მეტე ჯავრისაგან დარბლს ის-
 ვრის ჰარიდგან.

გიგო.

ასევე უქნია, თუკებიც გაუჭიმავს.

მკელა.

ახლავე გეიქეცო, თვარა შენს მკელას და
 რბილს კატი ვეღარ ნახავს: «რეგორტ გიგო
 მთვადესო, ქორით მომითრე, ცოცხლათ და-
 ვძარსხვო».

გიგო.

წაღი და ბატონს შენს სიმაღლე ტალახ-
 ში გაუგორდი. მე თუ დღეის იქათ ან შენ,
 ან იბან მნახოს, დეიქადეთ... კიკოლა მშვი-
 დობით.

კიკოლა (გრძნობით)

მშვიდობით, ძმაო, მშვიდობით!...

გიგო (სახქაროთ მიდის ჭ თან
 კიკოლას ეძახის.)

კიკოლა წაღი და დედარემს უთხარა, გიგო
 გადავარდა-თქვა.

სტენა 2.

(ლაშქარ. საჯარო სხდომა. შუაგულ-კამარა)
 ზე ნეცხლია განაღებული. ცალ მხრივ მარი
 დგას და შიგ. ქათმების შემწევედელი. კი-
 კოლა და შურბის ნეცხლთან სსედან.)

კიკოლა.

საწყალი კიკო! მეტის მეტი ერთგულ-
 ბით თავი გეიფუჭა. რომ იტოდე, რა მწუხა-
 რებანშია იმის სახლგბა: დედა მისი უფ-
 ველ დღე ტირის და თმებს იგლეჯს...
 ჩემისთანა არ იქნება. ვისაც უნდა ივანტარკის
 თქვი არ წაჭკრას, მე დამიჯეროს. ბატონის
 მსახურმა წარმატობა რომ არ იტოდე, უნდა
 ისწავლო, თრი საათის საქმეს ერთი დღე
 უნდა მოანდომო ამ ხელში რომ ჩაკაბარონ,
 ამ ხელით გააძარცვოს. შორს გაგზავნა რომ მო-
 გინდომონ, ვკათმეოფობა მოიგონე; ბატონის
 სიტყვებმა რომ გული არ მოგიწამლონ,
 ყურში ბანბა დაიტე. ბატონი იტევის:
 მაგისგან ხეირო არ გამოვა, მუხადი მი-
 უგდეთ სამოწელოთ, სხვას ნურას ერჩით...

კარგი და ზატოოსანი, მეტი არც მე მინდა.
 ახა, ზა, ზა, ზა! ბატონის ქებას ღმერთმა
 უოველი გლეხა აშოროს!

გ ა მ ო ს ვ ლ ა 2.

დიღვარდისა (შემოვა და მოწველი-
 ლა რძე შემოაქვს.)

აი, არ აგაყენათ ღმერთმა!... ახა, თუ ერ-
 თა მოიფიქრონ, ვახშამის გასაკეთებელი,
 ცვაჭრი წყალი შინ არ დგას, წყალი უნდა მო-
 ვიტანოთ.—არ მოგეტეს შეწებს, კაკოლანძ
 ეს არ იფიქროს, თუნდ მთელი დღე იჯდეს
 ცეცხლახარს.

კაკოლა.

რაა, დიღვარდისა, ბევრს ნუ წურები, თვა-
 რა ზირის სახე წაგინდება. შე საწყალო, რა
 გაბრახებს, ერთი ტკბილი სიტყვა მინდა მი-
 თხარი. მე სულ შენთვის ვიფიქრობ და შენ
 ჩემი სიბრალული არა გაქვს.

დიღვარდისა (ცეცხლთან დგამს რძით
 სახე ქვას.)

ადე, ადე მადიდგან, შე უარმაცო, შე არამ-

გამა! გაიწი იქათ. ყველი მუავს ამოსაყვანია.
 ლაღრში რას ჩაგიწიუკია თუკები? ზიზღიწიწიწი

კიკოლა

კარგია, დიღვარდისა, ღარემდი... ო, შენი
 ღაბაბის ჭირიმე (ხელს წაიღებს დიღვარდისას
 შირის ხახისკენ. დიღვარდისა მამას დაჭერავს ხელ-
 ზე & შეუტყვეშს.)

დიღვარ

მე, შე ბოროტო, შენ! მაგას როგორ ბედავ!
 კიკოლა (წამოვარდება, ხელზე
 სულს იბურავს.)

უშ, უშ, უშ! შეგახმა ეგ ხელი! რას წურე-
 ბი? მუხლსედაც მაკოტე, თუ მოგეიფერო, მო-
 მტრო კა არ ნახობს, ღამანი მგონია თავი-
 სა თავი,—ღამის წლის ჩაჩხსა მგავს. (წუ-
 რაბია იცინის).

დიღვარ (წურაბიას).

გადი, გადი, გაძეცაღე. ბატონ-მოურავთან
 წაბძანდი, შენ აქ რა საქმე გაქვს.

წურაბა

დღეს მგონია შენთვის რწილს უკებნია.

ჩემთან რა დავა გაქვს. რომ ვისმეს არ უკბი-
ნოს, არ შეიძლება... დასწყევლას — ღმერთმა
შენი ეშმაკი!..

დიღვას

ღვთის წევვა არ დაგელიათ!... აი, მოგა-
კლდათ დღე, როგორც თქვენ მე სიტყვას
დაძაკლეთ. ჭამისა და ძილის მეტს არას
აკეთებთ... სულ ჩემსეა შემოგდებულ იუკლა-
ფერი. რჯახს ვინ უკლის? — დიღვარდისა. ძრო-
ხას ვინ წველას? დიღვარდისა. სად იღ-
ვასს შამს, ვინ აკეთებს? — დიღვარდისა. — სულ მე,
სულ მე; და სულ მე!...

კიკოლა

ჩემი ჭირი სულ შენ!

დიღვარ

ჭირი ნუ დაგილიოს ღმერთმა, თუ უკუ-
თესი ჰატვივის ტემა თქვენგან მე შეკადრე-
ბადეს!...

კიკოლა

ჰატვივის ტემაზედ მეტო მინდა გიქნა,
მარამ რომ არა გაგაწეო რა! სულ კვინტობა.

სულ იგინება! ჰეიშვილ ს წისკვალაუთ სულ
 ღრღნი და ერთსელ წმინდათ ვერ დაუბრუნებს.
 (ზურაბა & კიკოლა ისევე ცაცხლამირს და-
 ჟღებიან. დიღვარდისა სან განჯინასთან მივა
 & სან უკელს საკმაზავს უშრეკება. თან
 წყრომით ღაშაჩაკობს.) ტკინი ამომ-
 რთა ამდენმა უსიამოვნობამ.

კიკოლა

ვინ გეხვეწება, იჯავრეთ. იუავი შე-
 ნთვის. რას აიუორთხებულხარ თავმოჭრალ
 ქათამივით. (ზურაბია იცინის)

დიღვარდისა

აი, არ გაგატინოს ღმერთმა.... ჩემი სი-
 ცოცხლე ამ ოჯახმა დალია და მადლობელი
 კი არავინ არის.

კიკოლა

თუ მაქვს, რათ წკალობ. გაჩერდი შენთვის.

დიღვარდისა

რავა გაჩერდე, რომ ვხედავ ამდენი ჩემი
 ნამაგვეი წყალს მიაქვს. რავა გაჩერდე! შე
 თუ არ ვინაღვლე ჩემი ბატონის ოჯახა, სხვამ

კან უნდა ინადვლოს? თქვენს ამბრა რომ
 ვერ დაკტოვებ. ძილზე და გლეჯს თუ
 გაქვსთ თვალი თქვენ და თქვენ მოურავს,
 თვარს გავაკეთო რამეო, რომ არ თუქრობთ.

კიკოლა

თუ მასე გელი გტკივა, რაღათ გკუყვედ-
 რებ? აკეთე შენთვის და იუჯვი.

დიღვარდისა

ვაკეთებ, ახა, რას ვშვებია? მაგრამ რა!...
 არ მოგეტეს ღხნა ჩემი ბატონის შვილებს
 იმისთვის ხალათი არ შემიკეროს.

კიკოლა

მეტ მაგას არ გეუბნებია? თავს რათ იტყვ
 თუ მასეა?

დიღვარდისა

რავა არ ვიტყობ. ამდენ ჩემ ნაამაგარს
 ტეტხსე რომ ვერ დავადებ. ჩემი ბატონის
 შვილები და იმათი ოჯახი სულ ჩემი ხელით
 არიან წინ წამოწეული.

კიკოლა

მე შენი ვერა გამიგია, ხან იმას ვაკანობ,

უნდა ვაკეთო. ხან—რათა, რისგულისათვის,
 ვინ მიმაღლისა?.. (შეცოდებით) ან
 გაგამტყუნო, დედაგატი ხარ, ქათმის ჭკუა გა-
 ქვს. (ზურაბია იცინის.)

დიღვარდისა

წადით აქედან, წადით. ცუდილა გულს ნუ
 მიხეთქავთ. ჭირმა გაგაწყოსთ.

გამოსვლა 5.

მწეემსი (შემოვა ხელში გპელი
 ხასრე უჭირავს & ნეტხლს მიუთარება.)

მწეემსი

მე აქ ვერ დავდგები, უკელა მე მიბრეუვებს,
 არ მანჭმევენ, არ მანსმევენ და ღორებს კარგათ
 მოუდექიო.

დიღვარ (მწეემსს)

ვაუბატონი აცოცხლა ღმერთმა!... მაღლო-
 ბა ღმერთს კიდე მშვიდობით განხეთ.

მწეემსი

თავი დამანებე. ილაჯი წამურთვა, მთელი
 დღე არ დამჯდარვარ, უუღლო ღორებმა საქ-
 მე გამიჭირეს.

ჯიბრი

დიღვარდისა

შენ, ვაჟბატონო, სიტყვას ნუ ზიუხუხუხებ ნამდვილად
დღეს დილით რომ საგძალი გამოძტუე და
ადარტ წყელი მომიტანე, შენ არ ბძანდებო-
დი? შენ გგონია, დაძვიწულებოდა?

მწუემსი

კვრ გეგონე, რავა მიუვიროდა მგელია,
წულის მოტანა სად შეგეძლო.

დიღვარდისა

თუ არ შეგეძლო; ახა, აქედან გაბძნდი.

მწუემსი

კაია, ჩემთვის დაძვიენე.

დიღვარდისა (კრუგლეგის ცემით).

გადი, გადი, აქ აღარ გაბედა შეძოსვლა.
შენს მოურავთან წაბძნდი.... წადი... წადი
(ზატარა მწუემსი ხელის შებრუნებას უბირებს.)

მწუემსი

გამიშვი, გოგო, თვარა...

დიღვარდისა

შენი გოგოცა ვარ, შე გშმაკის შვილო!...
(თავში წაარტყამს და გააგდებს.)

გამოსვლა 4.

იგინიკე და მგელის.

მგელის (შემოდის.)

ტეტხლთან რას დაშხდადარსართ. ვახშაშა
უნდა გავაკეთო... ჩქარა. დღეს ბატონი ქარ-
თლიდგან ჩამოვიდა. ჯავრიანათ არას.

დიღვარდისა (თავისთვის).

ბატონი რომ აქ არას, მაშინ ირენს ერთგუ-
ლობას.

მგელის

ზურაბია, ადგი, ხელაჟე წყალზედ გაიბინე-
კიკოლა, წადი ხაბასს უთხარა მუადი ჩქარა
გამოაცხოს, ჩქარა.. (ზურაბია ჩაფით ჯ კიკოლა
გავლენ.)

დიღვარდისა

ახლა მოინდომა ვაჟბატონმა ვახშამის გაკო-
თება.

მგელის (ქვას ხელს წამოა-
კლებს, წყალს ჩაახსამს ჯ
ტეტხლზედ შედგამს)

ბატონს ამაღამ ვიღაცები მოუყრენ. ვახ-

შმათ თარბეტი სული იქნება, შინაურებს გა-
 რდა. ერთი ცხვარი მარტო არ ეყოფათ ქა-
 თმებიც მოგვინდება.

დიღვანდისა

თუ მოგვინდება, იმოუნე. მე ძარში რამ
 ქათმები შეავსე, იმას არავის დავანებებ, ახს-
 რებთო მიხდა. რატა ბატონი არ იყო, მა-
 შინ თუ არ დასდევდა, სადიღვანდის კეთე-
 ბას, ხლას რა ბუნამკალის შეგამკრა, რამ
 მასე განცხარებულხარ.

მგელისა

შენი საქმე არ არას. მაგ რბეს მოურბე,
 ეველი არ წავიხდეს, ის გირჩეუნას.

დიღვანდისა

უკაცრავთ განლავარ. ტყულას საქმეს ნუ
 შირეკ. როგორც აქამდის გამიკეთების სადიღ-
 ვანშია, ხლას ისე გავაკეთებ, შენი დახმარება
 არ მიხდა.

მგელისა

შენი საქმეა ქათმის, ბატის და ინდურის
 მოკლა. ჩემსე კი მთელი ოჯახსა ტრიალობს.

რატო ოჯახისთვის საჭირო
უფრო ვიცი...

იქნებ, ის მე
გინდა...

დიღვარდისა

რატომ თუ შენ იცი?... მე რადვარ?

მკელია

შენ ჯოგში მატამეტო ვოჯო ბძანდები.

დიღვარდისა.

უა, ღმერთო ძოქალი. ახა, შენ უოფილ-
სარ ყველაფერი!...

მკელია

ახა, არ იცი.

დიღვარდისა

ვიდეთ იმიტომ ვკიდები ეგრე არმათ ყვე-
ლაფერს. ვიდეთ იმიტომ გავიწყვინია ჩემი
ბატონის ოჯახი.... დამატად, შხამათ წამო-
გაგდებინებ ზირიდვან ყველა შენ ნამოქმე-
დებს, დამატად!

მკელია

წამოგდება ნუ იქნება, თვარა მე უფრო
წამოგაგდებინებ. მალე მკელიას ეშველოს,
მალე მკელიამ შენი ბარგა-ბარხანით აქედან

გაგის ცუძრას.

დიღვარდისა

(თავისუფალი
მოღვაწეობით)

უა, ღმერთო მოძკალი. მანამდის არ აგა-
უენას ღმერთმა, სანამდის შენ ძაგი ვერ მიქ-
ნა....

კაკოლა (შემოდის)

(თავისთვის) ბატონო მოდის .. მე და სვა-
და ლომები ერთმანერთს დატყაუბიან. თანკვამ
თხარა, თხარა, კატა გამოთხარა, — მე ვიცი,
დღეს ამბობს ისე მოუვთ. (სმა ძაღლს) ეგრე, შა,
დიღვარდისა, ეგრე. მაგან არ გაჯობას.

ბეგია

გაუურებინებ, თუ ვერ გიხამ... შენა კუდი-
ანობა ეკვლახვერი კარგათ შემიტყუვია... — ნა-
თლული?

დიღვარდისა

როგორ თუ ნათლული... თქვა რა?...
ნათლული, რა?... შენ გგონია, მე არ ვიცი
შენი აინ-აინები მქნაბლას გაგო სოფიო-
სთან.

კიკოლა

მაგრე, ზო, დიღვარდისა, მაგან ჭრე შეგაშდნი
ნოს...

მკელია (ძართან მივა ღ ქათამს
გამოიუვანს დასაკვლელათ.)

უველი, კვერცხი, ჩახხი არ გახსოვს?...

დიღვარდისა (ქათამს სტაცებს ხელს
ღ არ ახებებს.)

ქათამს თავი დაანებე, შენი გაზდილი არ
არის და შენი მოვლილილი.

მკელია

გოუშვი-მეთქი, დედაკატრა (უნდა წაართვას)
(ზურაბის შემოდის წყლით სვასე ჩაფით, თან მწ-
უემსი შემოქუეება.)

დიღვარდისა

მე კი არა, შენ გოუშვი—მეთქი, გეუბნები.
მაგაში შენ ხელი არა გაქვს, მომეტი აქ.

მკელია

ეს რა ჭირი გადამგადა (ჭერავს ხელს ღ
დიღვარდისას იქით გადააპერტუებს. კიკოლა, ზურ-
აბისა ღ მწუემსი იტინიან.)

დიღვანდისა

უი, ღმერთო სული ამომამკრე! მისევე, მისევე!
მიბუდა ამ მამახრის შვილმა!...

გამოსვლა 5

ბუკიჩი, (შემოვა და შემოხმასხებს)

რამაზავია? . რადაგემართათ? — რას ჩხუ-
ბობთ? დედაკატო, რა გაკაკანებს?

დიღვანდისა (აღუღებუელი).

მიშველე, ჩემო ხელნიწითე! ამ მამახრი-
საგან გამლებს აღარა მატებს! ან მე უნდა
გამაგდოთ, ან ეგ; ორივეს ერთათ ცხვრე-
ბა არ შეგვიძლია. მომკლა, ილაჯა აღარ
არის. მაგის ბორცვი საქმეებით ოჯახი.....

მკელია (ვირში ეჩრება)

ბორცვი ვინც არის, მე უფრო ვიცი. ის
შენი ნათლული რომ დეეთრევა უოველდღე
და კალთებს უვსებ ხორაგით, ბორცვი არა-
ხარ, აბა რა ხარ?

დიღვანდისა

უი, ღმერთო სული ამომამკრე. შენც რომ
მაგას მუებნებოდე, შენ ჩემი ბატონის ოჯახ-

ხის ამომგდებო. ვინ ამოაჩნთვას ბატონს სას-
თუნაღს ქვეშ ორ აბანანა? ბაღადადს ცხენს-
სახოცა. ვინ მოხარა ბატონს და გოდურბე-
ნანა ჩვენ მუხობლის გოგოს სოფალს? შენ,
შენ, — შენ!

მგელია

ამას წინათ რომ უკელიო, კვერცხებით და
ახურცებით კალთები გაჟოსე შენ ნათ-
ლულს, შენ არ ბრძინებოდა? მე გახლდი,
რომ ის ბიჭა დეკაჭარე და ნაქურდალეკო
კალთებადგან ამოვანცალე. ახლაც მარანში მიწ-
უკაა ბატონის საჩვენებლათ.

დიღვანდისა

ბატონის მოყვანილი თარაქნელა მოხვეწი
დეივანგათ, რომ ბძანებ: შენ არ გააპარე ჭა-
ლას და ჩოფურბაღის ერთ თივთაკის საჩი-
ხშია გოუცვალე?

მგელია

შენ რომ წლეკანდელი ბატონის გერმა
ჩხარს გავხვანე გასასუიდათ?

დიღვანდისა

შენ რომ სოფიო სასტუმროში შეეშინებოდა
 შენ რომ საბეკს ერთა სახენე ღოსიანთსე-
 ვიღან ძღვნათ გამოგზავნალი ღვიანო ძმას
 გაუგზავნე! ..

ბეკიან (გაჯავრებით დაიუვირებს)

ჩემათ!...ოჯას, თქვენ გაგიგლეჯათ!. თო-
 გია!.. (ვიკოლა მამინვე გამოიღებს სარტყელზე
 რომ თოკი აქვს ჩამოკიდებული) შეკარით (სელს
 მიუშვერს მკელისზე. ვიკოლა და ზურაბია მამინ-
 ვე ეცემიან, სელს უკან გაუგვრენ. ამ შეთოკის დროს
 ორიოდუ ქისტს და მანღურსაც¹ მიაუოღებს ვიკო-
 ლა, ვითომ და უცაბედათ მიაუვიდა). ჰა, შე
 ღვთას მტერო! მაგრე მტუუებდი განა, ღვიანო
 თქვენ ქალს გაუგზავნეა?.. იქნება სხვა და-
 ნარჩენიც ასე გადაიფურჩე?... ორი ულანუი
 ცხენა, რომელიც ცხენა-ქუტნამ მოშკვარა;
 ხუთა თაკთაკის შალი კუდაროდგან ძღვნათ
 მოართმეული, სამი უარზბაღული ჯიშის კვიტა,
 რომელიც ქანდარაზე ნანუგას ჯოგში შეკვდა
 გამკებელი და შენ მითხარი, ისინა ბგელმა

დაჯამაო... ვინ იცის, იქნება მეჯობებს პირი
 მიეცა. ჰა, შენ, ჩემი ოჯახის ამოღებელი
 დაზნადა, რატომ რამე დანაკარგის წვრილი და
 მსხვილი—უკელას სას შეკადგენ და შენი
 ოჯახიდან ამოვიღებ.. იცოდა, შენ ქუთაისს
 გაგზავნი და ნათბობში ცოცხლათ დაგაღებ;
 შენი ოჯახისკა ცოცხლზე დაჯადებ და იმას ნატარს
 ქარს მიკატებ.. (ბიჭებს) წაიყვანეთ, ბელელში
 დაამწყვდიეთ აქლამ. (ბეკელია ხელზე შეკრული
 გადის და თან გაუვივა ვიკოლა, ზურაბია & მწყემსი)
 ვიკოლა, გასაღებები მოხსენი და შენ დაი-
 ჰარე... (დოღვარდისას) შენ დედაკატა!...
 (ცოტა ხანს სიჩუმეა) ამაკ ღამეს ბარგი აიკარო..
 ჩემს ოჯახში იყვი აღარ შემოდგა.. (გავა).

დაღვარდისა (მწყესარებით).

ჩემი ბატონისაგანაც ამ პატივის ტეზს
 ვაღირსე! ვინცადა გუშანდელ მოთრეულ უა-
 ძახს დაუჯერა ჩემი სიარმე, ჩემი, რომელსაც
 ჯაფისაგან წელი მომწყვეტია ამ ოჯახში,
 —რომლის სიუმპწვილე ამ ოჯახს მოუნკლებია,
 რომლის ხელებს დაუკაჟებებია ბატონის

შვილი ვასილი. ღმერთო! შენ მოჭკითხე ჩემ
 მაგიერათ.... ახლა სად წვეიდე. ვის რაღა
 უნდივარ, ვინღა შეძინახავს... (შეხერხდება) ჩემ
 მი ბატონისგან აძის არ მოველოდი. შვილო
 ვასილი, მოგიკვდა დიღვარდისას თავი; იქნება
 აღარც კი ეღიაროს შენი ნახვა ამ ჩემ დაბ-
 ნელებულ თვალებს... (ავრიახათ, ტეტხლათ შეგ-
 რებოათ უველას ჩემი ნაამჯარი.

კიკოლა (ქართა შემოვარდება.)

დიღვარდისა! თახრის გასაღები მოძეტი..
 ჩქარა ბატონმა ბძინა.

დიღვარდისა (გაცხარებით).

ვის?... შენ უნდა მოგტე.. შენ, — ქურდ
 და სუნჯის? გადი აქედან დამეკარგე, თვარ
 იმდენი ჩემს ვასილს მოხვდა სიკეთე, რამდენი
 მე შენ ეს იაშა მოგახვედრო.

კიკოლა

კარგია, ბევრს ნუ კაზასობ. შენი ბატონო-
 ბის დროც წვეიდა. ახლა ძაგის ჭაშნ. კაცო-
 ტა მეც უნდა ვნახო. მოიტე ჩქარა გასაღებები
 და მეც შენ თუჩდ თავი ქვას ახალე.

დიღვარდისა

დიხ. გასაღებები შენ მოგტე, რაც ხალ-
 ძებნი უველია და კვერცხი მქვს შენხული,

სულ შენ ამოიღო და შან გადიტანო, მერე
 ბატონმა ეგები ეველა მე მომკათხანს...
 ნახდის არ ზგაუენა ღმერთმა, სანამდის მე ას-
 გი არ ვქნა....

კაკოლა.

მოიტა, მოიტა, ბევრს ნუ თვათხურობ?...
 ხელით მისწვდება.)

დიღვარდისა

გადი აქედან, შე წუწკო! მე შენ მოგცემ
 თავში ტყვას.

კიკოლა

მოიტა — მეთქი, თქარ ძალათ წაგართმევ
 გამოუღვინება უკან.)

დიღვარდისა (მიდის კარებისკენ)

მე თვათხან წავალ ბატონთან, მასე ად-
 ვილათ ას ვერ მომიძულებს. ვიტყვია, რომ
 გინდ შენთვის ჩაუბრებას ლჯახის გასაღებე-
 ბა, გინდ ძველიასათვის. დამატადე შენ წუწ-
 კო, შენ!... გაუერებიან შენ სეარს. (გავარდება.)

კიკოლა (გამოუღვინება & კვალში
 მიაყოლებს)

ვე მზუნ!!! უშველებელი ბრანწი შენ საქმეს.
 (თვარდა ჩამოეშვება.)

განხილება. ბარისა. და მთავრ-

თა ადგილთა

ქ. ჩვენ საქართველოს, მეთვის ირაკლი
 მეორასა შემან სწულიად. არავის საერისთოს
 მხურბელმან, ვახტანგ სანატრელის ჩვენ-
 ნის მმ.ს ბატონას შვილის ლეონისაგან,
 მთებში დაგებული განხიება კელმეორედ
 განვანდეთ, და რავდენნიმე, ჩვენ მიერ გან-
 წესებულიებათ თან ჩაურ თევით, ყოველთა
 არავის საერისთოს ბარში მეოფთა კატთა,
 ასე გიბმანებთ, რომელიც ახას ქვეით დაწე-
 რება. დღეის იქით, ასე უნდა აღსრულდეს:

ა ქ. დმერთმა ნუ ქნას, თუ ვისმე კაცი შემთა-
 კედეს, იმ მეუღრის მატრონი თაკის თავად დაშქარს
 ნუ შეიყრის, და მეუღელს ნუ დალაშქრავს და
 ნურც თუთან ეცდება იმისს სიკუდილსა, ჩვენს სა-
 მართალში მოვიდეს და სამართალი მიეცემა: თუ ვა-
 რით დალაშქრავს. და ან სხვა რიგად მოინდომებს

რასმე იმისს გარდაკდევინებს, იმ მკუდრის სისხლს
 სან ჩაუტარებთ. და რომელიც კაცი იმას დასწამდა
 მიჰყვება. იმასაც ვაჟი იმას წავართმევთ. და უჩვენოდ
 იმასთან საქმის გასარიგებლად. ბჭეებიც ნუ დაუსხ-
 დებიან, თორემ ბჭეებსაც დიდად ავად მოკეპურობით:

ბ ქ. თუ ვინმე უქორწილოდ ქალი ჰყვანდეს.
 მიუყვანილი ცოლად. ან ახლავ ვჰვარი უნდა დაიწე-
 როს, იმ ქალსედ, და ან ახლავ კელი უნდა აიღოს:
 თუ შეუტყვევით. რომ რომელსაც ქალი შინ მიუყვანი-
 ლი ცოლად ჰყოლია. და იმასედ ვჰვარ დაუწერელი
 ყოფილა. იმას ჩვენსედ შეცოდებასავით მოვიკით-
 ხავთ: და ქალის პატრონი. რომელიც თავისს ქალს-
 ვჰვარ დაუწერელს მისცემს. იმასაც ავად მოკეპურობით:
 ვჰვარ დაუწერლად ქალის შინ მიუყვანა არ იქნება:

გ ქ. თუ რომელიმე ქრისტიანე კაცი ოსს ქალს
 მისცემს და დამოუურდება, იმას ჩვენს მუხანა-
 თობასავით მოვიკითხავთ. და დიდდაც გარდავასდე-
 ვინებთ. და თუ ოსმა ქალი მოგცესთ ის კი ითხო-
 ვეთ, მაგრამ. უნდა კი მოწათლოთ, მოუნათლაობს
 არ იქნება:

დ. ქ. თუ რომელიც ჭკრივს დაიძახებს. კაცი
 ვინმე. იმასაც ჩვენს მუხანათობასავით მოვიკითხავთ.
 დღეის იქით დაძახებით ჭკრივის შერთვა აღარ იქ-

ნება არას კაცისაგან, რომლისაც კაცი შეიძლება ქვეყნის ნება იყოს, ის უნდა შეირთოს:

ე ქ. თუ ჩვენის ბძანების წინააღმდეგი შეიქნას კაცი ვინმე. ის კაცი რომლისაც სოფლისა იყოს, იმ თავისმა სოფლის კაცმა. ჯ თავისმა მოკვლემ უნდა დაიჭიროს, ჯ დაჭერილი ჩვენთან უნდა მოიყვანოს: თუ არ დაიჭერენ, და დაჭერილს, არ მოგკვრიან. რისაც გარდასდევინების ღირსი ის კაცი იქნება იმის მაგიერად. იმ სოფელსა. და იმისს მოკვლეს გარდავასდევინებთ:

ვ ქ. თუ რომელიმე კაცი ჩვენის ბძანების წინააღმდეგი. იმ თავისს სოფელში აღარ იყოს, და სხვან სოფელში მივიდეს. ის თუ იმ სოფლის კაცთ და მოკვლემ არ დაგვიჭირა. იმ კაცის მაგიერ იმათ გარდავასდევინებთ:

ჩვენ მიერ განსჯილი. განჩინება:

ზ ქ. რომელიც რომ ამ ქვეყნისათვის ეზისკობოსად დადგინებული წილკნელი ბძანდებოდეს, და იმ ეზისკობოსმა. სულიერი კანონი გიბძნოსთ. და მართლის ქრისტეანობის წესი და რიგი გამცნოსთ. და დაგირიგოსთ. და თქვენ იმაზედ არ დაემორჩილებით ჯ ეს ჩვენ შეკითხვით: ამას დიდად მოვკვირთხვოდ და ჩვენად შეცოდებად ჯ მუსხანათად გარდავასდევინებთ:

წ. ქ. დღეის იქით ტყუილად საჩივარი, და ტყუ-
 ლად წადაკება ვინიძე ღარ იქნება სამართალში და
 ტყუენებულისაგან. და თუ რომელსაჲმე ~~სამართალში~~
 გაუგლიათ. წ. იქ ერთი რამ ნაკლები სამართალი
 მისცემიათ. და საბუთები ექნება. იმ თავისის საჩივ-
 რისა. მაშინ ჩვენ ღარ დაუშლით სამართალში მო-
 სვლას. მაგრამ, თუ ის საბუთები, ჭეშმარიტი არ
 არის, და ტყუილად წადაკება და სამართალში. გაი-
 ვლის. დიდად გარდაკასდევინებთ:

თ. ქ. დმერთმან სუ ქნას თუ რომელსაჲმე სო-
 ფელში. გაცი ამოხწედეს. ან შვილი. ან ძმა არ და-
 რჩეს იმისს მამულს სურვის დაიტკერს თუ უნდა გა-
 ყრილი ძმაცა ჭეჭანდეს მარამდის ჩვენ არ მოგვასხე-
 ხოს. მანამდის ის მამული ისევე ბუითაღმნად უნდა
 იდვას, მოკვლე მოვიდეს მოგვასხენოს, წ. როგორც
 ჩვენ უბძანოთ. იმ მამულის საჭმე ისე უნდა აღს-
 რულდეს:

ი. ქ. სურცავის ჩვენი უმა საუდრის მამულს იუ-ი
 დის. და სურც საუდრის უმა ჩვენის უმის მამულს
 დღეის იქით თუ იუდის ვინმე იმ მამულსედაც კელს
 აკალებინებთ და თავისს მამულსაც წავართმევთ:

ია. ქ. ვინიცობა არის თავისის სოფლიდამ. მამუ-
 ლის მქონე გაცი აიყაროს, და სხვას სოფელში და-
 ხასლდეს და იქიდამ მამულის გასყიდვა მოინდომოს,

თუ ჩვენს უბანებელი იყიდის ვინმე, დიდად ავად მოკვებრობით. ჰ რასაც იმ მამულში ^{ფანს განდქმს} ერთს კიდე იმდენს ჩვენ წავართმევთ, ^{ეს არც იმ} მამულს ვასყიდვისებ:

იმ ქ. მსახური თავისს მამულს ვერ გაყიდის, ამიტომ რომ. ის მამული ჩვენი მსახური ვინც იქნება იმას უნდა ქონდეს. ჰ, თუ ან გაყიდის. ჰ ან იყიდის ვინმე. გამსყიდველსაც. ჰ მყიდველსაც დიდად ავად მოკვებრობით. იმ მამულსაც წავართმევთ ჰ თავისს სამკვიდროს მამულსედ კვლს ავადებინებთ: რადგან მსახურთ მამული. ვინც ჩვენნი მსახურნი იქნებიან. იმათთვის არის განწყობული სხვათ არ მიეცემა:

იგ ქ. თუ სასახოს კაცის მამულს აზნაურშვილი, თუ სხვა მოკვლე ვინმე იყიდის ჩვენს შეუტეობრად იმ აზნაურშვილს დიდად უწყენთ. თუ სყიდვის მოწადინე იქნება, მოვიდეს იმ აზნაურ შვილმა ჩვენ მოგვასხენოს, თუ მუნახიბი იქნება ჩვენ გავსინჯავთ. ჰ ჩვენის დასტურით იყიდოს ის მამული:

იდ ქ. თუ სამართალში კაცი დავიბაროთ. ჰ ის კაცი ჩვენს იახულს რომლისაც სოფლის იუოს არ გამოქვებს. იმ სოფლის კაცთ დავკვიჭიროს. ჰ მოგუგვაროს, ჰ თუ იმ სოფლიდამ გაკმაროსთ ხადმე. სადაც წავიდეს ჩვენს საბრძანებელში. უკვლავ უნდა

სდიან ჭ ენადნენ იმის კელში ჩაგდებან: თუ ამა-
 სედ ბეჯითად არ გინარჯნენ. დიდად გარდავასდევინებთ.
 ჭ თუ სსვას სოფელში მივიდა წაღმე და
 სწოდედ იმ სოფლის კაცთ არ დაგვიჭირეს. ჩვენს
 შესანათობასავით, მოვიკითხავთ:

ქ. მართალია ბევრი მთის განჩინებაც
 ურევია, მაგრამ: ქ ესენ სავმარია რომ
 უნდა იყოს:

განჩინება ბარისა,

იე ქ. რომელიც რომ ფასის ყარაული არის გან-
 წესებული. ის ყარაული დროდის სულ მოუკლებლად.
 უნდა იყოს, ჭ იმ ყარაულებს თავ თავისი ფასის
 მძლეკელი სოფლები განწესებულს ფასს, დაუკლებლად
 უნდა მისცემდენ სოღმე. და თუ იმ ყარაულებმა
 ყარაულთის რიგს დააკლეს რამე, ჭ ან ბეჯითად
 არ მოიჭნენ. დიდად გარდავასდევინებთ, ჭ თუ იმ
 ფასის მძლეკელმა სოფელმა თავისის განწესებულის
 ფასის მიცემა დააკლეს, იმთაც დიდად გარდავას-
 დევინებთ:

ივ ქ. ღმერთმან ნუ ქმას, თუ ან ტყვე დაიკარ-
 გოს, ჭ ან სჭონელი, ჭ ან ყანასი განსდეს სად-

მე, იმაზედ დიდად ბევრითად უნდა გახსარდეს. მდეკრობით. თუ გზის შეკურნით, & იმის მდეკრობითაზედ კაცი არ უნდა დააკლდეს, თუ არ შეუძლებელი, იმისს მდეკრობითაზედ დააკლდეს ვინმე, & დიდად ბევრითად არ მოიქცევიან, & არ გაირჩებიან & სადამდინარე მდეკრობის ყავლი არის. & დახრულდება რომ იმის იქით, აღარას გზით აღარ შეიძლება იქამდის არ სდეკენ, & დევნას დააკლებენ სწორედ, ჩვენის მუსხანათობის მსგავსად გარდაკანდეკინებთ:

იზ ქ. რომელსაც სოფელში ტყვე დაიკარგოს, იმ სოფელმა ყოველს თავისს მასლობელს სოფლებს უნდა შეატყობინოს. & მაშინვე მდეკარი უნდა გამოუდგეს, რომელიც სოფელი იმისს მდეკრობაში დააკლდება. დიდად გარდაკანდეკინებთ. & იმ ტყვესაც იმ სოფელს გარდაკანდეკინებთ. & თუ რომლისმე სოფელიდამ. იმ მდეკრობაში კაცი დააკლდება. იმ კაცს ორი წროსა გამოართონ, & იმ მდეკრის კაცთ გაიყონ:

ქ. ასრე ამ წესით უნდა მოიქცეთ: თვითონ ამისთანა წიგნი ყოველგან ჩვენს საბრძანებელში იქვს, & თქვენშიაც ამიტომ გამოვცხავნეთ, ეს წიგნი რომ მანდ უნდა იდგას, რომელიც კაცი დღეის

იქით, ამ ზემო ბრძანებას გარდასდება. იმ კაცმა
 ასე იცოდეს, როგორც კაცის მკვლელს, ^{სწავლელს} ^{მწიგნობარს}
 მამულიდამ. & თავის აღზიდამ ზურით ზკუთით. &
 დაკარგოთ გარდავანდეკინებთ. ისე ამ ბრძა-
 ნების, წინააღმდეგობს: აღიწერა, ოკ-
 დანსურს, იდ. წელსა ჩღნბ.
 ქორონიკონსა.

უა.

მთხრობა

რაზე მოუვიდა ჩხუბი ივან ივანიჩს
ივან ნიკითორიჩთან

თხზულეს ნ. გოგოლიძისა

—
თავი 1

ივან ივანიჩი და ივან ნიკითორიჩი

ჩინებული ბეკეში *) აქვს ივან ივანიჩს! და წარჩინებულაც! რა ბეწვი უღეკს! აი დიდებს შენთვის ღმერთო! რა ბეწვაა! მტრედის ივერია, წინწკლებით! რასედაც უნდა იუოს, დავნაძლეუდები, რომ მაგისტანს სტკავისმე არა ჰქონდეს! ერთი შესედეთ, ღვთის გულისათვის, მეტადრე, თუ რომ დაიწყო ვასბესთან ლახარაკი, აბა გვერდზე შესედეთ:

*) ბეკეში თბილი ტანსაცმელი კაბაა.

ვართლა და მშვენიერება! კატა ვერ ასწერს, ასე-
 თი რამ არი: სავკადა! ვერცხლი, ცეცხლი! უფ-
 ლა, ღმერთო ჩემო! წინდათ ნიკოლოზ სსსწ-
 უღმრთეებო! საინო მეოფელო უილასაო! მე
 რატომ არა მქვს იმისთანა ბეკეში! იქნ შუი-
 ტერს ეს ბეკეში ჯერ კიდევ მამან, როცა
 აღიუას იუდასეკენა არ იყო წასულა ქ.
 კიევს. თქვენ იცნებთ აღიუას იუდასეკენას?
 ეს ისა ბმანდება, რომელმანც მდივან-ბეგს
 უური მოაკვნიტა და მოაკბიჩა.

ჩანებული და საუცხოვო კატა ივან ივანი-
 ჩი! რა ნაირა სახლი აქვს იმას ქ. მარტო-
 როდში! სახლს გარშემო, ოთხ კუთხივ, აქვს
 საჩუხა მუხას ბოძებზე და საჩუხ ქვეშ უოველ-
 გან სკამეიკებიან. ივან ივან. ჩი, როცა მეტის
 მეტად დატყება ხოლმე, გაიხდის თავის ბეკეშს
 და ზეზანგ.ს ამხანაკს. ც. ასე რომ დაჩუბა
 ხოლმე მარტო ზეზანგა, მოიხვეინებს ხოლმე
 საჩუხ ქვეშ, და აქედამ დასტყერის და ხედავს
 ეზოში და ქუჩაში რა ხდება და რა ამბავია.
 რა ვაშლის და მსხლის ხეები უდგას ამას შავ

თავის ფენჯრების ძარში! რაკი იფანჯარას
 გაღებთ, ხ.ს. ტოტება მაშინვე შეგე მოთხრობენ
 შემოცვივიან და შემოსხლტებიან. ეს სულ
 უოველა სახლ წინა აქვს; აბა ესა ნახეთ ბაღ-
 ში რა აქვს! იქ რა არ იმალება და რა არ არის?
 ქლაკება, ალუბალი, ბალი, უოველ ნაირი
 ბოსტნეული, მწე-უჭკრიტა, კიტრები, ნესვები,
 ჩენჩობები, თითქმის კლა და საჩუქედლოც.
 ჩანებული და საუცხოვა კანდა ივან ივანირი!
 ამასვე ძალიან უეჭარს ნესვი: ეს არის ამის
 საუვარელი საჭმელი ხალი. რაკი ისადილებს
 და ჰერანგა გავს ხოლმე საჩეს ქვეშ, იმავე წამ-
 სვე უბძანებს თავის დაბჯას და მოატანინებს
 ხოლმე ორ ნესვსა, — თითონ თავის ხელით
 დასჭრას ხოლმე, ნესვის თესლებს მოაგროვებს
 და გადიღებს ცალკე ქაღალდში და მერე
 დაიწყოებს ხოლმე ნესვების მირთმევას და გა-
 სადებებს. შექდეგ ამისა უბძანებს ხოლმე დაბ-
 კასვე და მოატანინებს მას საწერ-კალამს და
 საკუთარ-ხელითა თვისითა დაწერს ხოლმე
 ზევიდამ იმ ქაღალდს, რომელშია ნესვის

თქლებიან მოგროვილი: «შეკუმულ იქმნა ამა და ამ რიცხვის შინა» და თუ იმ დროს შეკუმულ კანძე სტუმარი, მასან დაუმტებდა: «თან დასწრებითა და მონაწილეობათა ამა და ამ ადამიანისა.»

განსვენებული მსჯეული ქ. მარტოროდის მედამ შესარდა და დანატროდა: ვან ივანიჩის სახლას, რაგა დანახავდა და შეხედავდა ხალქედ ხს, ის სხელი ძალიან ურიგო არ არი. მე ის მომწონს, რომ ამ სახლს ყველას მხრივ მიჰენებული აქვს ერდობი და ჰაწაწანა დერევენება, ასე რომ შორიდან რო შეხედოს კაცის ამ სახლსა, მარტო სახლის ბანებს დანახავს, ერთი ერთ-მანერთზე ჩარიგებულს, მგზავსათ თითქო ერთი სავსე თეფში ბლინები ან იაღლეუბა იუასო, ან არა და, უფრო უკეთესაა, მზგავსათ ხეხედ ამოსულ სოკობისა. მაგრამ მთელი ბანები ლერწმით არი დახერულება: ტირიფი, მუხა და არი ვაშლის ხე იმათზე გადუდებული, არიან თავიანთ თვართოთ-გაშლილ რტობით. ხეებ შუა მოელვარებენ და

თითქმის ქუჩისკენ გამოდრბანდა მაცანის ფანჯარები, ჩუქურთმათ ამოჭრილ დასოფელშიაღწეულ ცივთ შუღებელ ფანჯარის დარბაზებით.

ჩინებული და სწუცხვო კაცია ივან ივანაჩი! ამასვე იცნობს ქ. პოლტავის კომისარ. დორემა ტარასაჩი მუხომოვიკა მუდამ, როცა კი გაგზავნავრება ქ. ხორლოლადამ შუკლას და გწევკა ხოლმე ივან ივანაჩს. და დეკანოზს მამა პეტრეს, რომელიც სცხვრებს კალაბერდში, როცა კი შეაურებიან იმასთან ხუთიოდე სტუდენტი, სამუდამო სათქმელად ისა ჰქვს ხოლმე, რომ იგი არავის იცნობს ისეთსა, რომელიც ისრე ასრულებდეს ქრისტიალობის ვალდებულობას და ისე სცხვრებდეს, ვითარცა ივან ივანაჩი.

დმერთო, დრებთ რა მალე მარბის და მითვრინავს! ჯერ მამინათ წელიწადს გაეკლო რაც ის დაქვრებულყო, შვილები იმას არა ჭყავდა. ლაშკასა ჭყავს შვილები და ეზოში დარბიან. ამ ემაწვილებს ივან ივანაჩი მუდამ აძლევს ხოლმე სათათაოდ ან თითო ბლითს

ანუ თითო ზატარა უანჭას ნაჭერ ნესვს, ანუ მსხალს. ამბრების და სარდალების, ანუ ზანდების, ანუ ანბრისა ღებვას და ან ატარებს, დადი'ანდუ-გას გასაღები, რომელიც ივან ივანისის საწალ-ათახში დგას, და შუა ამბრის გასაღები თი-ოთხ ივან ივანისს აქვს და არ უყვარს იქ აწავის შეშვება. დაჰკა მოახლეა, ჯან მრთელი, მოსულ და ჩასხმულ გუნთებითა და ლოყებითა.

მერე უნდა იტოდეთ რა მლოცვა ვატან ივან ივანისა! უოველ კვირს დღეობით ჩა-იტვამს ხალხე თავის ბეკემს და გასწევს კელ-სიასაკენ. რაკი საუდარში შევა, ივან ივანისი უოველ მსრევ თავის დაკვრის და სალაშას მიტემის შემდეგ ჩვეულობასამებრ მივა, დად-გება სამგალობელში და ძალიან კარგათ გა-ლობაში ბანს აძლევს მკალობლებს, ბოხის ხშითა. რაკი წარვა გამოვა, ჩვენ ივან ივანისს გელი არ მოკეთებს, რომ არ ჩამოუაროს კელესიასთან გამწკრიბულ უველა გლახებს. ანას იქნება არტკა უნდოდან ამ გვარ თავის შემწყენარია და არა საიანობენო საქმეში გარ-

თუაიყო, მაგრამ იძულებულიყო ბუნებრივად
 თავის კეთილის გულათ და ხასიათად, მარჯობა
 მარჯობა შენა, გლახაკო!» ჩვეულობისამებრ ის
 ეტყოდა ხალხე ყველა გლახაკი უფრო და
 მკვებულ. დაფრთხილ და დაკერებულ მანქებში
 მოხუც გლახა დედაკაცსა. «ნადედაძ და სადან-
 ურინარ შე სანდოდა?»

— «მე, ჩემო ბატონო, გომურ-ქიხიანად გესე-
 ლათ. აი ეს შესამე დღეს, რაღა არ მისკამს
 და არც არა მიჯამანრა; მე ჩემის ღვიძლ შვი-
 ლებმა გამომაგდეს სხლიდამი»

— «ჰე! ძერე, შენ განა გინდა შურა და გშინა?
 ჩვეულობისამებრ შეკითხავდა ხალხე ივან ივან-
 ნიჩა.

— «როგორ არ მანდა! რას მიბძანებთ, მად-
 ლისკით მშვიერი ვარ.»

— «ჰე! უბახუხებდა ხალხე ჩვეულებრივ ივან ივან-
 ნი. მამ შენ იქნება ხორცას ჭამიც გინდოდეს?»

— «რასაც კი თქვენ მოუალეებს ჩემდებთ,
 უფლის თვით კმა-ყოფილი ვაქნება.»

— «ჰე! განა ხორცი ბუჩხის სჯობია? აბა

მშვიერი მაგას სხად გარჩევს და როგორ გაი-
გებს? რასაც კი მიბძებთ ყველა კარგის,
ამ დროს მოხუცი გლახა დედაკაცი ხელს გაუშვე-
რდა ხალმე სათხოვნელად.»

«მაშ კარგი, გაიარე, გასწი, ღმერთმა ვოგ-
ცესო, იტყოდა ხალმე ივან ივანიჩი. რას
უდგებსარ? მე ხომ შენ არა გცემ და არა გტყუებ!
და ამგვარისავე ლაპარაკით და კითხვით
მაუბრუნდებოდა ხალმე მეორე გლახას, მესა-
მეს, ბოლას დაბრუნდებოდა შინ, ან მივიდოდა
ერთ რემკა არეის გადასაკრავათ თავის მჭობ-
ბელთან ივან ნაკიიურიჩთან, ან მირღოროდის
მსაჯულთან, და ან ღოროდნიჩთან.

ივან ივანიჩის ძალიან უუვარდა, თუ ვინმე
იმას მართმევდა იეშქაშს ან საჩუქარს. ამ
გვარი საქმე იმას ძალიან მოსწონდა.

ძალიან კარგი კაცია ზგრეთვე ივან ნიკი-
იორიჩი; ამას ეწო აკრავს ივან ივანიჩის
ეწოს, ამათ ერთი ერთმანერთში ისეთი
მეგობრობა აქვსთ, როგორც ჯერ ქვეყა-
ნასზე არა უოფილა. ანტონ პრკოლოვიჩი პუბო-

ბუზი, რომელიც დღეას აქნობ დას... კიდევ
 მიხვას თუერ და ლურჯს სახლებს... სკრიპტ...
 შას და კვირბდღეობით სადილად მარდორა-
 დის მსაჯულთან დაარება, მუდამ იტყოდა
 ხელმე, რომ ივან ნიკიფორიჩი და ივან
 ივანოჩი თვით ემძაკს ერთად რუკრავს თა-
 კითხა: საითაც ერთი მიდისა, მეორეც იქათ
 მიუხირობა.

ივან ნიკიფორიჩის თავის სიტოცხლეში
 ცოლი არას დროს არ შეუღლია. თუმი-
 ცა ხმა დაგდეს და ამბობდნენ, რომ ცოლი
 შეირთოა, მაგრამ ეს მამალი ჭოროა. მე
 ძალიან კარგად ვიციან ივან ნიკიფორიჩის
 და შემადლან ვსთქვა, რომ იმას თითქმას
 განზრახვანაც არ შექონია ცოლის შერთვა. სადე-
 დამ იბადება და გამოაქვსთ ესეთი ჭოროები?
 როგორც მაგალითად, რომ დაბადებით ივან
 ნიკიფორიჩის უკან კიდე დაშეუღლია და
 აქვსა. მაგრამ ეს ჭორო ისეთი წინა მარაა,
 უშვერი, სწინდარი და უმართებულა, რომ
 მე თითქმის, საჭიროთ არ ვრცხავ ეს ჭორო

დასრულდა ჩემი განათლებულ მკითხველს,
რომელთაც უეჭველად იცინ, რომ მასტრო
გმნეულთა ქვესთ უკან კუდი, ს.ტ იშვიან-
თად და ძლიან ბკრს არა. მაგრამ გმნეული
ანუ კუდიანი დედკატები ეკუთვნიან უფრო
მდედრობათ სქესს ვიდრე მამრობითს.

ჩინებული მეგობრება ერთმანერთს არა
შეკანდენ, თუცა ერთმანერთში დიდი სიუკა-
რული შქონდათ. ამათ სასიათს კაცია უკელა-
ზედ უკეთესად შეიტყობს ერთი ერთმანერთის
შეუარდებიდგან. ივან ივანაის შქონდა იშვიან-
თა და განსატარი ნიჭი საკვირველ ტკბილ
და სასიამოვნო ღაზრაკ სს და საუბრასა,
ღმერთო! როგორ ღაზრაკობს! კაცია როცა
იმას ღაზრაკს უფრო უგდებ, იმასა შგმნაბ
და ისე გგონას თაუ გინილაძენო, ან წუნა-
რად ივენას გუდს გიქვევენ, ან გიუნანენო.
უფროს უგდებ, უგდებ—და თავის ჩაღუნავ. სასი-
ამოვნოა! ძლიან და მკტის მეტად სასიამ-
მოვნოა! ისე, როგორც კარგია ძილი გბნე-
ბას უმდეგ! ივან ნიკიფორიჩი კი სულ სხვაა.

ეს უფრო ჩუმი და ცოცხალ ლაზარეს,
 მკრამ თუ ხმა ამოიღო, ისეთა სიტყვას
 მოისვრის და მოგარტყამს, რომ ვაი იმას
 ბრალი. ვსაც მოხვედრას! იმის სიტყვა უკელა
 სძინებდა და ღმერთს უკეთა სურს
 და მხარსავს. ივან ივანიჩი გამხდარ გამხდა-
 რია და მძალი ცხინისა; ივან ნიკითორიჩი
 ცოცხალ ამას დაბრუნდა, მკრამ განუტევე-
 ბით გასულია გასე და სისქეზე. ივან ივან-
 ჩის თავი ბოლოეს უგავს, მარი რომ
 მკრამ მქანდეს, ივან ნიკითორიჩის თავი
 გადობრუნებულ ბოლოეს უგავს. მარი
 რომ შეით მქანდეს. ივან ივანიჩი მარ-
 ტო სადილ შექმნებ მარტო ზერანგას სანა-
 ბრად წევს ხოლმე აჩუბ ქვეშ; სადამოლობით
 კი ბუკებს გადიცვამს და სადილ წავს ხოლმე
 ან ქალქას ზერას მადახიისკენ გასწევს, სა-
 დაც ის გაუფულ თავის თქვილს აბრებს ხოლ-
 მე, ან მინდვრად გავიდოდა მწერებზე, დას-
 ჯერად. ივან ნიკითორიჩი მოელი დღე დე-
 რეუანმა წევს ხოლმე; თუ მადან არა ცხელა

ჩვეულებასა, ბრის მხეს ზურგს შეუძვეს ხოლმე /
 და შინა დაბ ანად კარში გასვლას ან, ^{ჩვეულებასა}
 დამკებს. დილაობით, თუ მოუვიდა ^{მომხდომის} თუ ^{მოხდომის} და
 მოინდომა ეზოში ბალთასა ჭკრავს ხოლმე,
 თავის სახლსობას და მეურნეობას დაათვა-
 რაელებს და ისევ განსვენებას მიეტემის ხო-
 ლმე. ადრინდელ დროში ჩვეულობად ჭქონდა
 რომ შეკადრდა ხოლმე თავის შესობელთან
 ივან ივანიჩთან. ივან ივანიჩი მ. ტის მე-
 ტად მგრძობელი და შორს დაძნახვა კატა
 და რიგინ და წესიერ ლაზარაკში არას დროს
 არ იტყუას უმართებულად ან უკადრისს სიტ-
 უვას. და ამჟ წამს საწუენოდ მიიღებს ხოლმე,
 თუ კისიგანმე გაიგო უკადრისი სიტ-
 უვა. ივან ნიკიფორიჩი ამაში არას დროს
 თრთხილად არ იყო და ბევრჯელ წასიტ-
 ბოდა ხოლმე ლაზარაკში ამ გვარი სიტყუას;
 მაშინ ივან ივანიჩი ჩვეულობასებრთ, თვისისა
 თავის ადგილიდან წამოდგება ხოლმე და იტ-
 უვის: «კმარა, კმარა, ივან ნიკიფორიჩ; უმ-
 ჯობესია კარში მხეზე გასვლა, ვინემტ მს-

გისთანა ღვთის წინააღმდეგ სიტყვების სხენე-
 ბა. ივან ივანიჩი ძალან ჯავრებს, იმას
 იმას წვენში ან ბორში ჩავარდნილი ბუხი.
 შესვდა; ის მშინ ძალან ცხარობს, მოთმინე
 ბილამ გამოდის მათლაფას გადისვრის და
 მსხინძელსაც ხეის. არ დააუტის ხელმე.

ივან ნიკიფორის ასირებით უუვარს ტივ
 წყალში ბანაობს, და რეცა უელამდის წყალში
 ზის ხელმე, უბრძანებს, მანტანანებს და ჩა-
 დგმეკინებს იქვე წყალში სტოლსა და სამო-
 ვარს და ძალან უუვარს ჩანს მირთმეკა ამი-
 სთანა სიგრილეში. ივან ივანიჩი ზირს იმარ-
 სავს კვირაში ორჯერ, ივან ნიკიფორი
 კი—ერთხელ. ივან ივანიჩს მეტის მეტად უუ-
 ვარს გამოკითხვა და გამომიება უველაფრისა.
 ღმერთმა დაიფაროს! თუ კანტმა ლაშარაკი და-
 იწუო იმასთან რასმეხედ და არ დაასრუ-
 ლა! თუ ის რითიმე კმაყოფილი არ არის, კა-
 ტი მშინვე მიხვდება და შეიტყობს. სხეზე, ისე,
 შესედულობით ადამიანი იმას ძალან ძნელად
 შეატყობს კმაყოფილია ისა თუ გაჯავრებუ-

ღიას; თუნდ რომ გახარებული იყავს რასმეცად
 მაინც არ შეიძინებს. ივან ივანიძე ^{ქვემოთ}
 მშობარა ხასიათისაა. ივან ნაკიფორი ^{გაი}
 ამასი სულ არს ჭკვას იმას და სულ სხვაა.
 ამის შალვარი ისეთი განიერია და ისეთი
 თვართა ნაოჭები აქვს, რომ თუ კანშია გაბერს
 იმის შალვარი, შიგ ჩაეჭვება მთელი სახეკარი,
 ამბარებით და შენობაებათ. ივან ივანიძის დი-
 დრონი და ბურნუთას თქრა ჭკვიანია თვალე-
 ბი აქვს და პარი ცოცხლად რუსულ ასოს
 იჭიბას (V) უჯვს; ივან ნაკიფორის კი შა-
 ცარა და მოყვითანო თვალეები აქვს, რომელ-
 ნიც სრულიად ივარგებაან და თითქო ძლისკ
 მოჩინანო ხშირ წარბებში და იფუნჩულა ღო-
 ყებ შორის; და ცხვარი კი მწაიფე ქლიავს
 უჯვს. თუ ივან ივანიძე თქვენ ბურნუთს გი-
 თავანებსთ, ჩვეულობათ აქვს, რომ ჯერ ვო-
 ლოფის სუფს ენით გალოკავს, მერე თითს
 დაჭკრავს კოლოფის სუფს, ისე მოგანთმევსთ
 და გეტყვისთ, თუ იმას ნაცნობი ხართ:
 «შეძიძლიან გავიბეჯათ და გიხარვით, მოწყა-

ღელა ჩემს ხელწიფეთ, ამ დავალებას? და
 და თუ თქვენი ცნობა არა აქვს, მამისა და
 იტყვის ხელმე: «შემიძლიან გაგიბედოთ და
 გაიხლოთ, მაწყალე ჩემს ხელწიფეთ, ამ
 დავალებას? რამდის დირსება, ჩინი, სა-
 ხელი თქვენი და მამისა თქვენისა არა მამის
 ბედნიერება უწყობდე?» ივან ნიკიფორი კი
 თქვენ ჰარდახარ ხელში მოგაჩეჩებთ თა-
 ვის კოტოშს, ანუ რქას, რომელშია აქვს ბუ-
 რნუთა და მარტო ამ სიტყვას დაატანს:
 «ივანებო, დეთ» (ინებუთ). როგორათა ივან ივან-
 ნის, აგრეთვე ივან ნიკიფორის ძალიან ეჭა-
 ვრებათ წილები, და ამიტომაც არც ივან
 ივანისი, არც თუ ივან ნიკიფორისი სახელში
 არას დროს ისე არ შეუძვებენ ხელმე დალალ
 ურას სავაჭრო საქონლითა, რომ არ იუი-
 დონ წილის წამლები სხვა და სხვა შუშებში
 და უიადვის წინათ კი კარგა გამოლანძვენ
 ხელმე ურას იმასე, რომ ის ებრაულ რჯუ-
 ლისა და იმ სარწმუნოებას ასრულებს.

მაგრამ, თუცა ცოტადე განსხვავებას

ამათში, როგორათაც ივან ივანიჩი, აგრეთვე
 ივან ნიკოლოზიჩი ჩინებული და კაი, ანაწიას
 ნები აჩიან.

თავი მეორე

რომელიდამაც შეიძლება შეიტყუოთ, თუ რა
 მოინდომა ივან ივანიჩმა, რაზე მოუვიდათ ღაზარაკო
 ივან ივანს და ივან ნიკოლოზიჩს და რით გათავდა
 ის ღაზარაკი.

დილით—ეს იყო მკატათეუში—ივან ივან-
 იჩი იწვა საჩხე ქვეშ. ჰაზანაქება დღე იყო,
 ცხელადა და ჭერი შეკრული იყო. ივან ივან-
 იჩმა ამ დილით მოასწრო ქალაქ გარეთ ყო-
 ფნა, იყო სათაბში და გომურებში; ისიც კი
 მოასწრო, რომ გზაზე ვინც გლებ-კაცები და
 დედა-კაცები შეხედნენ, დაწვრილებით გამჭ-
 კითხა: სადაურები აჩიან, სად მიდიან და
 რისთვისა; ძალიან დაიქანცა და მოსასვენებლად
 წამოწვა. მწალარე ივან ივანიჩი დიდხან შინ-
 ვაჟდა ეზოს, სარჩიას, ქათმებს, რომელნიც

დაბრუნდნენ კვლავ, და თავის გულში თქ-
 რბდა: «უფალო, ღმერთო ჩემო, რა სასლავის
 ხატობა ვარ! რა არა მქვს და არა მყავს მე!
 ძივრანკულები, შენობები, ამბარები, რაც სულსა
 და გულს უნდა, ყოველი ნდობა, გამხდელი არა-
 ყი, დაუყენებელი არაყი; ბადში მსხლები, ქლია-
 ვები; ბესტნეულში ხაშხაში, კომბოსტო,
 მიწოდო... რაღა დამჩინია და რა არა მქვს
 მე?... ნეტავი ვიციადე, რაღა არა მქვს მე?»
 ივან ივანოვი რაკი ასეთ ღრმა თუქრში
 შევიდა და ჩათუქრდა, ამასთანავე აქეთ იქით
 ისედად და თავლებით ეძებდა ხალხს ნივ-
 თებს და ამ ტუქრში და მეზნაში უცებ და
 უნებურად ესეთს სანახავს მიაწუდა. გამხდარ-
 გამხდარს ბებერ დედაკაცს რიგ-რიგობაზედ
 გამოქეზნდა დიდი ხნის შენახული და დაწო-
 ბილი ცხანსამოსი და გაბმულ თოვზედ მთუ-
 ნავდა, რომ ნიავმა გადაუაროსო. მამინვე ჯერ
 გამოჩინა ძველი მუნდირი გამოცვეთილ მა-
 ჯებით, რომლის სასლებიც იქვე მხარში გამო-
 თენილ ფარჩის ჯუბას ეხვეოდნენ. ამის შემდეგ

გამომთინა სახსნაურო მუნდარი ღერბიან დი-
 ლებიან და მოჭმულ საუელათი; მეტე-
 რი ქიშპირას შალვარა, რომელსაც, ივან ნი-
 კიფორიჩი იცვამდა როდისღაც, მას ჟამს
 შინა, და რომელიც ესლან ძლივს მარტო
 თათებზედ ჩაცმოდან; ამის შემდეგ გადმო-
 კიდა მეორე შალვარი, მსგავსი რუსულ
 სლო **А.** შემდეგ—ლურჯი უახსურნი ხხალუხი,
 რომელიც ივან ნიკიფორიჩის ამ ოცის წლის
 წინად შეიკურა, როცა მილიციაში შესულან
 ხშირებდა და ულვაშებიც კი მამინ დაიყენა.
 ბოლოს, ერთი მეორესზედ გამოიტანა იმ დე-
 დაკაცმა ხმალი, ჰეარში ამოშეურილ გუმბათის
 მწვეტით, მერე განმჩინდა და გამოაფრიალდა
 რიღასიც კალთები, მსგავსი რაღაცა ბლანს-
 მწვანე ფრის კაბისა, თითო ნახევარ კომბ-
 ტის ცოლან თითბრის დილებითა. ამ კალ-
 თებს იქიდანამ გამოჩინდა და გამოაჭყურებდა გარ-
 შემო ოქროს ბუნემენტით შემოვლებული ჟი-
 ლეტო, წინ დიდ ამოჭრილ გულის ჰარითა.
 ეს ჟილეტი მალე დაჭივარა განსკენებულის

ბებიას მკელმა იუბკამ; ამ იუბკას ისეთი
 ჯაბუბა ეკურა, რომ თითოში ჩვეულებრივად თით-
 თო სასამთრო. ესე უოკელი ერთად ზრეული
 შკაღგენდა ივან ივანიჩისათვის სასიამოვნო
 სანახავსა; ამასობაში მზის სხივნი ეტემაინ
 და ანათებენ ზოგან ლურჯ, ან მწვანე მახვებს,
 კითელ ყოშებს, ან რომელსამე ნაჭერს ოქ-
 როს ივარჩიასა, ან მზის სხივები ეთამაშებიან
 ხლმის წვეტსა და მსგავსად იმ რაღაცა გა-
 სოცარ სარკენებელისა, რომელიც გაქნილ
 ადამიანებს სოიულს სოიულად და კარ და
 კარ სარკენებლად დააქეთ და დაწანწალებენ,
 მეტადრე როცა დიდი ხალხი მიაწვება სანა-
 ხავად და შესტქერის ოქროს გვირგვინიან
 ჭიროდე მეივს, ან ანტონს, რომელსაც თხა
 მაჭყავს; ამ სარკენებელის უკან ჭიჭინი გააქვს
 ჭიანურს. ბოშა კაცი დოლის და დაივის მ-
 გიერად თითებით ტურებსედ უკრავს; მხეც
 დაწურვასკა, ჩადის, და ახალი სიტყვე სამხრე-
 თის ღამისა თან და თან უჩინოდ და უხილავად
 უფრო ძალიან ეხვევა, და ჩაეკვრის ქორთვა მხარ-

ბეჭებს, მუძებს და გულ-მკერდებს ჩასსხულ
და მასულ გამოქვაბულებში მტვრულ
ლებსა.

პატარა ხანს უკან საკუჭნაოდამ კვხესათ
გამომკრს ისევ ის ბებერი მოახლე დედაკაცა
და გამოათრია, ზურგზე წამოვიდებული, ძვე-
ლებური უნაგირი, ჩამოწვეტილ უხანგებო-
თა; დამბარების ტყავის გაცვეთილი და გა-
სხილი ბუდეები, და უაჯარი ოქრომკე-
დით ნაკერი, თითბრის ბალთებითა, — ეს უა-
ჯერი ერთ დროს, ოდესმე, ჯლისთუერი უა-
თილა.

— «ვინ რა სულელი დედაკაცია!» ითვიქრს
ივან ივანირმა: «გასათვენად, რომ ნიავმა გა-
დაუნარესა, მგონია თვათ ივან ნიკიფორირიც
გამოათრირეს!»

და მართლათაც: ივან ივანირი თითქოს მი-
ხვდათ და ძალიანაც არ შესცდა. ერთ ზუთ
მინუტ შემდეგ, ივან ნიკიფორირის ნაშურის
შალვარი აღიმართა ქსერში, რომელმანც და-
იჯირს თითქმის ნახევარი ეზოს ადგილი.

ამის შემდეგ მოახლეებ კიდევ და გამოფინა ქუდი და თათვი. — «ეს რას უნდა ნიშნავდეს? თავის გულში იფიქრს ივან ივანირმა. ივან ნიკიფორის სახლში თათვი მე არას დრას არ მინახავს. ეს როგორ მოსვლია იმას? ის მსრფელელი არ არი, თათვის არ ისურის და სახლში კი თათვის ინახავს! რისთვის უნდა და რა საჭიროა იმისთვის? კარგი რამ კია! მე დიდი ხანია თვალი მიჭირავს და შოვნა მინდოდა მაგისტანს თათვის: მე ძალიან გულათ მინდა რომ ეგ თათვი მე მქონდეს და ჩემი იყოს; მიუვარს თათვი, კარგი გასართობი რამ არის. ეი, შენ, ბებერო! ბებერო, დაუყვირა, ივან ივანირმა, თითოთანიშნა და დაუძახა.

ბებერი მოახლე დედაკაცო მივიდა ღობესთან.

— შენ ეგ რა გაქვს, რა გიჭირავს ხელში, შე ბებრეცხნავ, ეგ რა არი?

— «თქვენ განა არ ხედავთ, თათვია.»

— როგორი თათვი?

— «ვინ იტის როგორია! ეს რომ ჩემი იყოს, მაშინ კი მე იქნება მტოფილად, როგორია და რისაგან არი გაკეთებული, მაგრამ ეს თათვი ბატონისა.»

ივან ივანაჩი წამოდგა, დაუწყო თათვის სანჯკა უფუელ მხრიდა და იმასე სამდურაკის და საუკუდურას მიტემატ დაავიწუდა, რომ რომ ზოტ გებუდა და ის თათვი ხმალთან ერთად ჩამოშვიდა ნიავის გადასატარებლად.

ბებერ დედაკატმა დაიწყო ისევ ლაპარაკი და სთქვა:

— «ეს, მგონია, რკინისა უნდა იყოს.»

— «ჰე! რკინისა. რისათვის და რის გამოსა ეს რკინისა?» თავის გულში ითვიქრა ივან ივანაჩმა.

— «დიდებანია, რატ ეს თათვა აქვს შენს ბატონს?»

— «იქნება, დიდი ხანიცა იყოს.»

— კარგი რომ არის! სთქვა ივან ივანაჩმა. მე ვიხივ მაგ თათვის შენს ბატონს. იმას

ეკ რათ უნდა, რაში გამთადგებს? ან არა და/
 მკ თოფს რასმეზე გაუტვლი. მამ, ^{მეგობრებს} ~~მამ~~
 ნავ, შინ არი შენი ბატონი?

— «შინ გახლავსთ.»

— წამოწოლილია?

— «დიაღ, წევს.»

— მამ კარგი; მე მოვალ იმასთან.

ივან ივანიჩმა ტანისამოსი ჩაიცვა, ხელში
 აიღო რაკ-რაკიანი ჯოხი ძაღლების მოსაგუ-
 რებლად, წადგანაც ქ. მიწღორადში ძაღლები
 ადამიანებსედ უმრავლესნი არიან, და წავიდა.

თუმცა ივან ნიკოლოზის ეზო იქვე გვერ-
 დით იყო და ზედ ეკრან ივან ივანიჩის ეზოს,
 და შეიძლებოდა ერთ ეზოდამ მეორე ეზოში
 კაცი გადაძვრალყო წინულ დობეზედ, მაგ-
 რამ ივან ივანიჩი ქუჩის გზით წავიდა. ამ
 ქუჩიდან უნდა გასულიყო ვიწრო ქუჩაში, რა-
 მელიც ისეთი ვიწრო იყო, რომ ვინაცხობს
 მართავ მხრივ თითო ცხენიანი ზაკებსკი
 ერთი-ერთმანეთს შეჭეროდენ, კერც ერთი
 იმათგანი უკან კერც დაბრუნდებოდა და ასე გა-

ჩელებულნიუნდა მდგარიყვნენქნობამდისინ, მანამ
 უკანა გორგოლაჰებს არ ასწევდნენ და ქუჩის
 აქეთა და იქითა მხარეს ისე არ გათრევენ;
 ქვეითი ხალხი კი დამკრებოდა ქუჩის აქეთ და
 იქით ღობის ძირებში. ამ ვიწრო ქუჩას დაჭე-
 ურებდა ერთის მხრით სარჩაი ივან ივანიჩი-
 ს და მეორის მხრით ამბარი, კარებები და
 სამკრედა ივან ნიკიფორიჩისა. ივან ივანიჩი
 მივიდა კარებთან და ურდული ისე დასწია,
 თითქო დაიქუსაო. ეზოში ატყდა ერთი ძაღ-
 ლების ყეოვა; მაგრამ ძაღლები ისე უკან გუ-
 დების ქნევით დაბრუნდნენ, რაკი დაინახეს და
 იტნეს თავის ნაწნობი კანტი. ივან ივანიჩმა
 გაიარა ეზო, სანტა აჭრელებული იყო და ირე-
 თდნენ ინდოეთის მტრელები, რომელსაც
 ივან ნიკიფორიჩისაკენკსა თავის საკუთარ ხელით
 აძლევს ხოლმე; იქვე ეზოში ეყარა სანამთროს
 და ნესვის ქეჩქები, ზოგან მწვანელი, ზოგან დამ-
 სხვრეული გორგოლაჰი, ან კასრის სალტა, ან
 რგოლი; იქვე გათხუზნილ ჰერანგში, ეგდო და
 გორაკდა ჰატარა ბიჭი: ამ გვარი სანახავი

მს. ტკვართ მოსწონთ! გამოფენილ ტანისძო-
სების ჩრდილი ადგა და ჭიკარავდა თითქმის
მთელ ეზოს და ცოცხადე სივრილეს ჭიკ-
ნდა.

ბებერი მოახლე დედაკაცი დახვდა ივან ივან-
ნიჩს, თავი დაუკრა, სალაში მისცა და გაშტერე-
ბულსავით ერთ ადგილს გაჩერდა. სახლის წინ
მოჩნდა მშვენური დერეფანი მუხის ბო-
მებიან საჩუხით, მწისაგან კარგი და იმედოვანი
თავის შესაფარისი, რადგანაც ამ დროს ძალა-
რისიანი შხე არ ხუმრობს და იქნით მომავალ-
ებულ კაცს თავით იქნამდის ცხარე რიფს
და ხვითქს ასხავს. აქედამ გაშინჯუთ და შეიტ-
უბთ თუ რა ძალიან გულით უნდა და სურ-
და ივან ივანის იმ საჭირო ნივთის—თოფის
შოვნა-მოხება, რომ ამისთანა დროს იმ სიტყვ
ზანანაქებში სახლიდამ გამოსულა გაბედა, თუძცა
სამუდამით ჩვეულ იყო მარტო სადამოაბით
კარში გამოსულს, სასუიროდ.

ერთხი, რომელშიაც ივან ივანიჩი შევიდა,
სრულიად ბნელი იყო, იმიტომ რომ თანჯარის

დაწახები მოხურული იყო და მზის სხივს, რომელიც ადგა დაწახში ამოჭრილ ნახკრეს, ქეონდა ცისარტყელის ივერი; ეს მზის სხივი, შექივით ეტეოდა ჰირდაზირ ოთახის კედელს და ზედ საცავდა აჭრელეებულ რად:ცა სურათს: ლერწმით დახურულ ბანებს, სეხილებს, ესაში თოკზე გაფენილ ტანისამოსებს, მაგრამ ესე უოველი გამოსატყულობა თავდაუირა ჩნდა იმ კედელზედ. ამის:გამო მთელი ოთახი იყო რა-ღაც ნაირ მშვენიერ ბინდ-ბუნდში.

— «ღმერთო, შენ შეემწიე!» სთქვა ივან ივანჩიმს.

— «აჰ! ივან ივანიჩის გაუმარჯოს!» ოთახის კუთხიდან ვიღასიტ ხმა მოისმა. ივან ივანიჩის მარტო მამინ დაინახა ივან ნიკიფორიჩი ძირს დაგებულ ხალიჩაზე მწოლარე. «მომიტევეთ მე, რომ თქვენ წინაშე ვიმყოფები მე ბუნებითად.» ივან ნიკიფორიჩი მართლაც, უხერხულთა ცი იწვა, ისე, დედი-შობილა.

— «აწაიერს. თქვენ დღეს გეძინათ, მოგისვენით, ივან ნიკიფორიჩი?»

— «მეძინა, დიად. თქვენა, ივან ივანის, გუმი-
ნათ?»

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

— მეძინა.

— «მაშ თქვენ ესეს არი ესლა ამდგარსართ?»

— «მე ესლა ავდექი? უივლი თქეთანა არს,
ივან ნიკიფორის! აქნობაშდის ძილი რეგორ
იქნება, ან ვის გაუგონია! მე ესესარი გომე-
რებიდამ მოვედი. გზა და გზა ჩინებული უა-
ნებია! მშვენიერი! და ბალახიც ისეთი მოსულია,
ძალალი, რბილი და მომწვანო!»

— «ღორზინაჲ!» დაიუვირა და დაუძახა ივან
ნიკიფორისმა, «მოიტა და ძანართვი ივან ივა-
ნის ნაღებიანი საჭაპური.—

ვარგი დარია დღეს.

«ნუ აქებთ, ივან ივანის; ჯანდაბას იქით იყოს
ამისთანა დარი,— წავიდეს და აღარ მოვიდეს!
სიტხისაგან არ ვიტყვი სად გადვიგანჯო.»

— «ძინც არ დაიშალეთ, და ახსენეთ ჯანდაბა! აი
ივან ნიკიფორის, თქვენ ჩემი სიტყვა გზ-
სოვდესთ, და მომიგონებთ, მაგრამ გვიან და
იქნება: საიქიოს გადაგხდებათ თქვენ მაგ-
გვარ ღვთის-წინააღმდეგ სიტყვებისათვის.»

— «რითი და როგორ განწყენინეთ მე თქვენ, ივან ივანი? მე უჩივრით არც მანამ და არც დედა თქვენნი არ მომიხსენებია. არ ვიცი რითი განწყენინეთ მე თქვენ.»

— «საკმარისია და კმარა, ივან ნიკოლოზი!»

— «დამერთსა ვიციტავ, ივან ივანი, რომ მე თქვენთვის არც მიწყენინებია რა.»

— «გასაყატარია, რომ მწურები სტვირის ხმისუფლ აქნობამდის არ გრძობდებიან და არ მოდიან.»

— «თქვენ როგორც გინდოდესთ და გუნებესთ ისე ითვიქრეთ, მაგრამ მე მაინც არაფრით არ მიწყენინებია თქვენთვის.»

— «არ ვიცი, რატომ მწურები არც გრძობდებიან», ივან ივანიჩი ამბობდა, თითქმის ივან ნიკოლოზის უუჩს არ უგდებდა.

— «არ ვიცი, ჯერ კიდევ დრო არ არი... თუმცა მაგრამ, დრო ისეთია როგორც საჭირია.»

— «თქვენ ამბობთ, რომ ყანები კარგია?»

— «ჩინებულნი ყანებია და მშვენები!»

ამის შემდეგ ს რუმე ჩამოვარდა ამათში.

ბოლოს, ივანე ივანიძის სთქვა: «*აქაქს/*
ტანისამოსი
შეგულირეთაქა
 რა ამბავია, ივანე ნიკიფორი, გარშემო გარკვეულია?»

— «დაღ, მშვენიერი და თითქმის სულ ახ-
 ლათ ახალი ტანისამოსი დამიღებო მაგ წყუღმა
 დედაკაცმა: ესლა გავაფენინე, რომ ნიავმა
 გარდაცხდა; წმიდა მადია, რინებული, მარტო
 გადმობრუნება უნდა, ჰირი უძტივე და ისევ
 ზელ ახლად შეიძლება ჩაღმა და სმარება.»

— «მე იმათში, ივანე ნიკიფორი, ერთი
 ნივთი მომეწონა.»

— «რომელი?»

— «თუ ჩემი ხათრი გაქვით მითხარით,
 რათ გინდათ თქვენ კე თათვი, ან რომელიც
 გასაფენილ ტანისამოსთან არის?» ამ დროსვე
 ივანე ივანიძის მართლ ბურნუთი. «შევიძლიან
 გაგებდეთ და გახსოვთ ამ დავალებას?»

— «არა უშავსრა, ივლებოდეთ; მე ჩემ ბურ-
 ნუთს მოვწვევ » ამ დროს ივანე ნიკიფორიძის
 თავის გარშემო მომებნა და ამოდო თავის რქა-
 კოტოში, რომელშიაც ბურნუთს ინახავდა, კო-

ლოთვის ნაცვლად. «ვინ რა სულელი და
ბრიუვი დედანკაცია! თათვიც იმ ტანისაა მისი
მა გამოუტანა და ჩამოუკადაია! კანკი ბურ-
ნუთია. ერთი ურია აკეთებს სოროჩინცაში.
მე არ ვიცი რას ურეკვს ამაში, ესეთი სუნე-
ლიანი ვია! აგე იმასა ჰგავს ცოცხადე. ახა აი-
ღეთ, და ცოცხა ბირში გაღეკვეთ, მარტლს იმის გე-
მე არა აქ? ივალეობადეთ!»

— «თუ რემა ხათრა გაქვთ, მითხარით, მე
მანც ვადევ იმ თათვისაგენს ვარ: რას უხავთ
ან რაშა გამოიუენებთ თქვენ ძაგ თათვის? ეგ
ხომ თქვენთვის საჭირო არ არის?»

— «როგორ თუ არ არი საჭირო? იჭებთ ძაგ
თათვის გაცლს მომინდეს!»

— «ღმერთმა შეგინახოს და უფალა თქვენთან
არს, ივან ნიკაიფორარ? რაღა იქვენი სრო-
ლის დროა? როდისღა უნდა ისროლოთ?
მეორეთ მოსკლის შემდეგ თუ? როგორც მე
ვიცი და სხვებსაც მოაგონდებთ და იცინან,
თქვენ სიცოცხლეში ერთა ჩიციც ჯერ არ
მთავიკლავთ და უფალსა ღმერთსა თქვენი ბუ-
ნებს არც თუ ისე გაუჩინან, რომ თქვენ თათვი

ისრალოთ. თქვენ შიშვე, ჩინებული, დაწინა-
 ლური და წამოსადეგი შესედელობისა და
 დებით, თქვენ როგორ გეკადრებათ თქვენ
 აქ იქ ჯობებშია, მეტადრე, რომ თქვენი
 ტანისამოსი, რომელიც უაველ საუბარშია არ
 არი მართებული და საკადრისა ძიანსენიას
 კანკა თავის სსხულით, კხლანც კი გაფენილას
 თოჯსე, რომ ნიკუძა გდუაროს? ბერე? აბა
 მამან რა იქნება, რა გამოკვან? არა, თქვენთვის
 საჭირთან სამშვიდე და მოსკვენება.» (ივან ივანისი,
 როგორც ზევით არი მოხსენებული, ძალიან მშვე-
 ნივრათ ღამწარაკობდა, მეტადრე მამან, როცა საჭი-
 რთ იუთ რაშიმე დაერწმუნებინა ვინმე. როგორ
 ღამწარაკობდა, დმერთო! რა ხაირი ღამწარაკი იცოდდა!)
 დიად, ასე, თქვენთვის საჭირთან, რომ თქვენი
 საკადრისი საქციელი იქონილოთ და თქვენ შე-
 სიუერად მოიქვეთ. გმიგე, მადი ეკ თოფი მე
 მომეცით!

— «როგორ იქნება! ეს თოფი მკირთუსია,
 მაგასთანა თოფს ეხლა ვერსად ვერ იშოვნით.
 ჰერ მე როცა მილიტიაში შესვლას ვაზარებდი,
 მამან ვაუიდე ეკ თოფი ტურჩინისაგან; და

ესლს ავიდო და ასე უტეხ თქვენ მოგცეთ!
 როგორ შეიძლება! ეგ საჭირო ნაჭიროა!

— რისთვის არის საჭირო?

— როგორ თუ რისთვის? ქურდები და
 ავასაკები რომ დეცნენ სახლსა?.. რასაკვირ-
 ველია არ არი საჭირო! განა? მაღლობა ღმერთს!
 ესლს მე არხანათ და მოსვენებითა ვარ, არც
 არავისი შეშინან; რა მიხვითა, რისათვის?
 იმ მიხვითა და იმისათვისა ვარ არხანათა,
 რადგანა ც მე ვიცი, რომ მე ჩემ ამბარში თა-
 ივი მიუუღია და დეეს.

— კარგი თითია! ივან ნიკითორი, მაგ-
 რამ ჩახმახი აქვს წამხდარი.»

— რა არი რომ წამხდარი აქვს? განა არ
 შეიძლება გაკეთდეს? მარტო კანეთის ზეთი
 უნდა წაესოს, რომ არ დაჟანგდეს.»

— თქვენ სიტყვებიდან, ივან ნიკითორი,
 მე ვერაფრით ვერ ვაძინებ და არც ვხედავ
 თქვენ მეგობრულ მწეალობლას ჩემზედ.
 ნიშნად და დასამტკიცებლად ჩემდა თქვენ

სიყვარულისათვის, არა თერის გამეტყუებს არ
 გინდათ და არც იმეტებთ.

— ახა, თქვენ მზგას როგორ ამბობთ,
 იკან იკანინი, რომ მე ვითამც რემ ზატვიის
 ტემას და ს. ყვარულს არაფრით არ ვამტკიცებთ,
 და თქვენთვის არა მემეტყუებს რა? როგორ არა
 გრცხვენინათ? ჯერ ეს ერთი, რომ თქვენი
 ხარება დღესაც რემ მინდორზედ სძოვენ და
 სძოვრათ მუდამ იქ არიან. როცა ქ. პოლტა-
 ვაში მიემგზავრებით ხოლმე, მუდამ რემ პოლტა-
 სკას თხოულობთ; ჰო და რა? განა მე როდის-
 მე თქვენთვის უარი მითქვამს და რამ დამი-
 ზოგავს? თქვენი ზატარა ბიჭ-ბუჭები გადმო-
 ძვრებიან ხოლმე წინულ ღობესზედ, გადმოდიან
 რემ ეზოში და რემ ძაღლებს ეთამაშებიან
 ხოლმე—მე არას დროს სმაც არ ამომიღია და
 არაფერსაც არ ვამბობ: დეე თავიანთთვის ითა-
 მაშინ, ფლომც არაფერს ხელი არ ახლან,
 დეე თავიანთთვის ითამაშინ მეთქი!

— «თუ კი მაგ თოვის რუქება არ გინა
 დათ, მაშ მოდი რასმეზედ გამიტყვალეთ.»

— მე რას მოგტყობ მე მკვთოფი?
 ამ ღრეს ივან ნიკიფორიძის თავი
 დასდვა, გადკუედა და უეხედა ივან ივანის.

— «მე თქვენ მოგტყობ მე მკვთოფი ერთ
 მერს ღრეს, აგე იმას, რომელც მე სავან-
 გებოდ იშელაში *) გავასუქე. ჩანებუ-
 ლი ღრეს! აი განხრვდესთ და მოძი-
 გონეთ, თუ იმ ღრესს მეტმის არ იმრავლახ
 და გოჭუები არ მოიგოს.»

— მე, ივან ივანიჩ, არ მესმის და არ
 ვიცი როგორ მეუბნებით მაგისა ანა სიტყვას.
 რაში მეჭირება მე თქვენი ღრესი? იმით უმ-
 მაკებს თუ გუჟმართავ ქლებსა და ცაბდას?

— «აი კიდეკ! თუ უმანკის სახელი არ სხ-
 სუნეთ, არ შეიძლება! ცოდვან, ღმერთს ვივი-
 ცავ, ცოდვან, ივან ნიკიფორიჩო!»

— მაშ, მართლმ, თქვენდა, ივან ივანიჩ,
 როგორ იძლეკით რემ თოფში ისიც, მე რე
 უმანკებს და ქაჯებს იცის რასა—ღრესს!

— «ივან ნიკიფორიჩ, რემა ღრესი, განა
 უმანკებს და ქაჯებს იცის რა არი?»

*) იშელა — საღორკა.

— შაშ რეგონ? აბა თქვენვე კარგათ/ ითუქრეთ: ეს-მანტ თათიან, გამოსარჩენ ნიჟუ-
თი; ის კი ეშმაკმა და ქაჯმა იტის რა სრით—
ღორიან! ეგ რომ თქვენ არ გეთქვათ და სხვას
ეთქვას, ჩემის მხრით საწყენად და ჩემ უზა-
ტურებდა მივიღებდი.

— «თქვენ რა ნახეთ და რა შეგინიშნავთ ღორ-
ში იმისთანა ურიგო რამ?»

— მართლად და, თქვენ მე ვინა გგონივართ?
რომ მე ღორზე....

— «დაბძანდით, დაბძანდით! მეტს აღარას
ვიტყუო, აღარა ვიქ.... დეე თქვენი თათი ის-
ეგ თქვენ დაგრიესთ, დეე ისეგ ამბრის კუთ-
ხეში მიუუდებული დაღბეს და გადაქანგდეს,
ამხედ მეტი ღაზარაკი იმხედ აღარ მინდადა
არც არათურსდა ვიტყვი!»

ამის შემდეგ ამბაში ჩამოვარდა სირუძე.

— «ამბობენ», დაიწყო ივან ივანიჩმა, «რომ
სამ მეთვის ჩვენ ხემწითისათვის რამი გამოუტ-
ხადებიათ.»

— დიად, მე ეგ ამბავი შეტრე თუოდლ-

ჩინძა მითხრა. ეკ რა ოძია, რწევას? და რის
გამოა?

— «სწორედ და ნამდვილად, ივან ნიკიფორიჩი,
არ ვიცი და არც შემიძლიან ვსთქვა, რის
თაობაზეა. მე კი ასე მგონია, რომ მეივე-
ებს უნდათ, რომ ჩვენ უგელამ თსმალის (მანქ-
მადანის) სარწმუნოება მივიღოთ.»

— დახე, დახე, იმ სულელებს რა მოს-
დომებიათ, რა სწავლიათ!— რა კი ეს წარმოს-
თქვა ივან ნიკიფორიჩმა, თავი ძაღლა აიღო.

— რა არი? ჩვენები ხომ, ივან ივანიჩ,
ამათ მოერევიან და დაამარცხებენ?

— დაამარცხებენ. მას არ გინდათ, ივან
ნიკიფორიჩ, თოფის გატვლა?»

— მე გაოცებული ვარ, ივან ივანიჩ!
როგორც მე მგონია, თქვენ შეტყუებით გამო-
ჩენილი და სწავლული კაცია ბრძანდებით, და
ისე კი ღაპარაკობთ, როგორც მტარეწლოვანი
უჭასაკო. განა მე ისეთი სულელი და გიჟი
ვარ.....

— «დაბძანდით, დაბძანდით. ღმერთმა შეი-

ნახოს! დეე გაოხრდეს ეკ თოფი; კარკი,
მეტს აღარას ვიტყვი.»

ამ დროს საუზმე შემოიტანეს.

ივან ივანიძის არაქი გადამჭირა და ნაღბიანი
ხაჯაძური შეატანა. «გამიგონეთ, ივან ნიკიფორი-
რი. დღის გარდა, მე თქვენ ვაძევ მთა-
ტყით ორ ტომარა შვრივას. თქვენ ხომ შვრი-
ვა არ დაგიტყდათ. სულ ერთი არ არი, ამ
წელს ხომ ძიანტ მთვინდებათ შვრივის უადგა.»

— ღმერთსა ვუიტყვ, ივან ივანი, თქვენ-
თან ძოღაძარაკეს მუცელი გოგრით უნდა ჭქან-
დეს გაბერალი (ეს კიდევ არათუარია, ივან ნი-
კიფორი ამხუდ ეარესებსაც წამოროშავდა
ღაძარაკში.) სადა თქმულა, სად გაგონილა,
რომ ვისმეს თოფი ორ ტომარა შვრივასზე
გაეცვალოს? ახა თუ უჩინდი ხარ, რატომ შენ
ბეკეშზე არა სტყლი?

— ძაგრამ თქვენ დაგავიწყდათ, ივან ნი-
კიფორი, რომ მე დღისაც თან გაძლეუთ.»

— რეგორ! ორი ტომარა შვრივა და
ღორი ერთ თოფზე?

— «შეა და, რა არის, განა ცოცხალი?»

— თოფზე?

— «დიახ, რასაკვირველია თოფზე.»

— ორი ტომარა, თოფზე?

— «ორი ტარიელი ტომარა კი არა, შგრი-
ვით; დორი კი დაგავიწუხათ?»

— თქვენ დორს თქვენ აკოცეთ და თუ არ
გინდათ დორის კოცნა, თვით უმხაკსაც აკოცეთ!

— «აჰ! თქვენ იმის მეტი არა გინდათ რა,
ოდომც რამ გითხრათ და მიხეზი მოქცეთ! ხა
ნახავთ თუ ძაგისთანა ღვთის-წინაღმდეგ ურჯულად
და ურწმუნოდ სიტყვებისათვის თქვენ საიქიანს
გახურებულ ნემსებით ენა არ დაგინკნლიტონ.

— მოპითმინეთ, ივან ივანირ: თოფია ნი-
ვთი ზატოხსანი და კეთილ შობილური, თერიად
სასურველი და სანატრელი შემაქტევარი და
ამასთანავე საამო დამამშვენებელი ოთახისა...

— «თქვენ, ივან ნიკიფორირ, ისე გაამვი-
რეთ და მეტის მეტად მაღლა ასწიეთ თქენი
თოფი, როგორც იმ სულელმა თავის ნაკე-
რი ცხენის თოფრა,» გაჯანგრებით სთქვა ივან

ივანიძეა, რადგანაც ის მართლად აღმოუფრთხი-
ბაში შედიოდა.

— თქვენ კი, ივან ივანი, სწორეთ ნამ-
დვილი მამალი ბატა ხარ.

ივან ნიკიფორის რამ ეს სიკვდილია არ
ვთქვამ, მაშინ ესენი როგორც კვლავაც მომ-
ხდა, ჩვეულებისაებრ ერთმან ერთი იხანსებ-
დნენ, იჩხებებდნენ, და ისეც შეგობრულად
თითონვე დავსავდებოდნენ; მაგრამ ესეა კი
საქმე სულ სხვა ნაირად მოხდა. ივან ივანი-
ნი სრულად გაფიცდა და ანთა.

— «თქვენ, ივან ნიკიფორი, რა
სთქვით?» შმა ზიმაღლა ივან ივანიძე და ჭკა-
თხა.

— მე ვთქვი, რომ თქვენ, ივან ივანი,
მამალ-ბატას ჭკეკხარით!

— «ბატონო, თქვენ ეგ როგორ გამოკად-
ნერდით და გაბედათ? და დაივიწყეთ, დაჭ-
კარგეთ მართებულება, ჰატვიის-ტემა, თავისი
და ხათრი ჩემის ჩინისა, ღარსებისა და გვა-
რი-შვილებისა და მავისთანა უკადრის სათა-

კალა დასაძრახას სიტყუით გამაუბრებრეთ
და სახელს მიტყუნთ?»

— ამაში უკადრისი, სათაკილო ან საძრახისი რა ნა'ეთ, ან რა არი? მართლათადაც და, ივან ივანაი, თქვენ რა ძალიან ხელეებსა მლით და იქნევთ?

— «მე კიდევი გიბეორებთ, წინაღმდევი ყოვლისა შესათერ ზდილობისა და მართებულებისა თქვენ რეგორ გებედეთ ამის თქმა, რომ მე მამალ-ბატსა ვგავარ?»

— ივან ივანაი! აი, დაგადე მაგ თაკუედ! თქვენ რატო აგზე ძალიან აბულბულდით?»

ივან ივანაიმა კვლარ შესძლო მეტად თავის შემავრება: მოუვიდა ტურების თრთოლა; ჰირის სამუდამო ჩვეულობრივი მდგომარეობა და მსჯავსობა რუსულ ასო იჟიცისა (V) შეეცვალა და დაემგზავსა რუსულ ასოს O; თავლებს ისე ახამხამებდა, რომ ადამიანსა შეეშინებოდა. ამ გვარში მდგომარეობა ივან ივანისათვის იყო ძალიან იშვიათი; თუ ვისმეს

ძალიან არ გაეჭვავებინა, ის არ ჩავარდებოდა ხელმე ამისთანა მდგომარეობაში.

— «მაშ რაკი აგრეს, მე თქვენ გიტხადებთ», წარმოსთქვა ივან ივანიჩმა, «რომ თქვენ მე თუქრათაც არაფერათ არ მომდისართ; ძალიან სჯარად არა ხართ და ამას იქათ ჯდარც გი მინდა რომ მე თქვენი ცნობადა შეინდეს!»

— ძალიან სჯარათ! ოჰ! რა დიდი უბედურება! ღმერთმახნი მე მაგისტვის არც ვიტირებ და არც შევწუხდები!» ასე უმასუხს ივან ნიკოლოზ რიმა; მაგრამ სტუუოდა, სტუუოდა, ღმერთსა ვთუცავ, სტუუოდა! რადგანაც ამისთანა ზსუსა ივან ივანიჩის გულში ძალიან ეწეინა და გულთ-დაკლდა.

— «თუესს ჯდარ შემოვსდგამ თქვენ სახლში!»

— ოჰ! ოჰ! ოჰ! გაეჭვავებით სთქვა ივან ნიკოლოზ რიმა, რადგანაც ჯავრით თათონაც არ იტოდა რა ექნა და, წინაღმდეგ თავის ჩვეულობისა, თუესზე წამოადგა. «ეი! შენ

ბებრო, ბიჭუკელაჲ! (შატარა ბიჭო). ამ დროს
 თათხის კარებიდამ შემოვიდნენ და განმარტებულნი
 დნენ: ისე ეს გ: სდარ-გ მხდარი ბებრონი მო-
 ახლე დე: აკანტი და დახალი ტანისა შატარა
 ბ. ჭი გძელ და გ. ნიერ სერთუკ-კ: ბაში გ: ა-
 სკუელი და განლართული.

— ივან ივანის სელი დაუჭირეთ და კარ-
 ში გაიყვანეთ!

— «როგორ თუ გამიყვანონ! მე? აზნაურ-
 შვილი?» ამაყად და გაჯავრებულის ხმით შეს-
 ძახა ივან ივანისძა: «ახა გაბედეთ და მოდიეთ!
 მე თქვენ თქვენს უკუნურ ბატონითურთ ისე
 გაგაქრობთ და ამოგწუკებთ, რომ უკვებმატ ვ
 ვერ იპოვონ თქვენი ბინა-სა თელავი (როცა
 ივან ივანის სელი გაუშეოთ დებოდა ხოლმე ზე შე-
 ერუყოდა, მაშინ მეტის-მეტად ზე ძალიან მკაფიათი
 დაძარაკი იცოდა.)

ესეთი ვრებს ამათი ძალიან სანახავს წარ-
 მოადგენდა: ივან ნ. კიფორიჩი, მდგომარე
 თათხის შუა გულში სრულ-სიმშვენითა თვი-
 სითა, უარად, უსამკულოდ, ე. ი. ტიტკე-
 ლა, დედიშობილა; ბებრონი მოახლე დედაკანტი,

მდგომარეობა დადებულია, რომელსაც სახსრად
 ეტყობა ჰკვიდამ გასულა, გაატყობს — და მთელი
 ში; ივან ივანის სელი მალა აქვია და აე-
 შვირს, როგორც ხატავდნენ. ძველად რომე-
 ლების მსახურებს. ეს იყო საუცხოო წაძი,
 სანახავი და ჩინებული წარმოდგენა! და ამა-
 სობაში მარტო ერთად-ერთი მყოფებული
 იყო — ჰატარა ბ. ჯა, განუხომელ დად სერთე-
 კბაში, რომელაც თავასთვის კარგა მშვიდთ
 იდგა და თითათ ცხვირს იჩინებდა და ისუფ-
 თავებდა.

ბოლოს ივან ივანის თავის ქუდი ხელში
 ადღა.

— «თქვენ ძალიან კარგათ ირჯებით და
 მომეტებით, ივან ნიკოლოზის! ჩინებულად,
 საუცხოოდ! მე ამას მგაგონებთ!»

— წადით, ივან ივანის, გასწით და
 წადით! მიფრთხალდით კა, რომ არსად არ
 ჩამივარდეთ მე: თორემ — თუ ჩამივარდებით,
 მე თქვენ, ივან ივანის, მთელ ცხვირ-ბარს
 ჩაგამტკვრეთ!»

— ააი თქვენ მგის ზასუნად, ივან ნიკი-
 თორი! ოლოლო! და ამასთანავე
 თათს შუა გაუოთილი ცერი გაუშვირს,
 გავიდა და თან გაიჯახა კარებები, რომელ-
 მანც ჭიჭინით დაიხრიალა და ისევე ხელ-ახ-
 ლად გაიღო.

ივან ნიკიფორი კარების ღრებში გა-
 მოჩინდა და რაღაც დამატებითი უნდადა ეთ-
 ქვა, მგონა ივან ივანიჩი უკან აღარ ისედე-
 ბოდა, და ეზოდაც ისარსაკით მიექანე-
 ბოდა.

თავი მესამე

ივან ივანიჩის და ივან ნიკიფორიჩის ჩხუ-
 ბის შემდეგ რა მოხდა?

ესრედ მოუვიდათ ერთმან-ერთში ჩხუბი ამ
 ერთა ზატვიცემულ ადამიანთა, ქ. მიწღორ-
 დის დიდებულთა, საქადულთა და მშვენებთა!
 მერე რაზე მოუვიდათ ჩხუბი? ცუდ-უბრალო
 საქმეზედ, მამალ ბატონედ! ერთმან-ერთის თვა-
 ლით ნახვაც აღარ მოინდომეს და ყოველი
 შემაკრთებელი, თავიანთში, კავშირი სრულად

შესწავიჯეს, თუცა ამას წინად, იმათ დიდ
 ერთობა ქონდათ, უკელანი მ რველანსუკელ
 მეგობრებათ სტობდნენ. ივან ივანიჩი და
 ივან ნიკიფორიჩი მუდამ ცისმარე დღეს
 ხალმე კარგა-მყოფნობის მოსაკითხათ ერთი
 ერთმან-ერთში კატებს უგზავნიდნენ და თავ-
 თავიანთ ბაღკონიდან შვირად ერთმან-ერთში
 მასლანათობდნენ და ერთი-ერთმანეთს ისეთა
 ტკბილ და სსიანიძოვნა სიტყვებს უბნებოდ-
 ნენ ხალმე, რომ მართლა ჯადიანს მოეწონე-
 ბოდა და გულს იამებოდა. კვირა დღეობით
 ხალმე, ივან ივანიჩი თავის ჩინებულ ბეკეში,
 ივან ნიკიფორიჩი თავის მოუვითლო-მინაკის-
 ივერ ნაშურის კასახურ კაბაში, თითქმის სელი
 ხელს გაყრილი ერთად მიდიოდნენ ხალმე
 ეკლესიაში. თუ ვინცობას ივან ივანიჩი, რა-
 ძელაღ გასაატრად თვალ-გამჭრინახე იყო და
 ძლიან კარგათ ხედავდა, შირველად თითონ დაი-
 ნახავდა გუბეს სადმე, ან გზაში იმასთანა წაამე
 ნაგვის, ან უსუფთაობას, რომელიც ქ. მარდორო-
 დის ქუჩებში სოკვერ არის ხალმე, ჩვეულო-

ბასამუბრ, მაშინვე ივან ნიკაიფორიას ემტეოდან
 «გათვრისაღდით, აქ იყები არ დახდგათ, იქნებ
 ჩავივარდესთ, ვინაიდგან აქ არვარგა.» თავის
 მხრივ ივან ნიკაიფორიაც იმას ნაზად და
 ტკბილად-მეგობრულად ემტეოდა და მუდამ,
 სხვა ვი უნდა უოჟილიყო, რაკი დაინახავდა
 ხალხე ივან ივანაის, იმავე წამსვე გაუშვერდა
 და მართმევდა თავის ბურნუთის რქა-კოტომს
 და თან დაატანდა: «ივალეობადეთ! ინებეთ!»
 და ამ ორივეს რა მშვენიერი სახლ-გარა დასეურ-
 ნაობა აქვსთ!.. და ამ ორთა მეგობართა....
 თავ-ზარი დაშეცა, როცა მე ეს ამბავი გავიგე!
 მე დიდ-ხან არა მჯეროდა. დმერათ უოკლას
 მშერობელთ! დაილოცოს შენი სამართალი!
 ივან ივანაის მოუვიდა ჩხუბი ივან ნიკაიფო-
 რირთან! ამასთანა მატეოსანთა და დარსეულთა
 ადამიანთა! ამას შემდეგ, ესლა რადას ამ
 ქვეყანაში მკვიდრი და საფუძელიანი?

როცა ივან ივანაი დაბრუნდა და მივიდა
 შინ, დიდ-ხან იყო ძალიან გაშფოთებული.
 უწინ იცოდა ხალხე, რაკი შინ მივიადოდა,

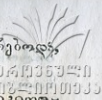
ჯერ თავლაში თავის ფაქტ-ცხენს შეხედვდა,
 თავისა სძაღს თუ არა? ივან ფანის ხაღის
 ფერი, შუბლზე ნიშანდარიანი ჭავი ცხენი ჭყავს;
 ძალიან კარგი ცხენია), მერე თავის ხელით ინდო-
 ურებს დაუყრიადა სკენკს, გოჭუის მისტემდა
 სჭამელს და მერე ისე შეკადრდა ხოლმე თავის
 ოთახში, სიტა ან ხის ჭურჭლის კუთებას
 დაიწყობდა (ძალიან მახერხებულად და ოსტა-
 ტურად იტოდა ხას სხვა და სხვა ნავთობის
 გაკუთება, ასე რომ ხელაზნობაში და გამოყვანაში
 ხარკის არ ჩამოყვარდებოდ), ან წაკითხავდა
 ხოლმე წიგნსა, დაბეჭდილს და გამოცემულს
 ლებინს, ღარიის და პოპოვის მიერ (ივან
 ივანის ამ წიგნის სახელი იმიტომ არ ახსოვს,
 რომ კარგად დიდისანი იქნება, რაც ემაწვილების გახა-
 რთობლათ და სათამაშოდ, იმ წიგნის თავ და პირ-
 კელი ფურცელი, რაზედაც წიგნის სახელი ეწერა,
 მოახლეს მოეგლიჯა), ან არა და საჩეს ქვეშ
 წამოწკებდა ხოლმე მოსასვენებლათ. ესლა
 კი ივან ივანისა არც ერთს თავის ჩვეულო-
 ბითი საქმეს არ მიჭუხელი და ამის ნ. ცუ-
 ლად, მოახლე დახვას, რომელად წინ შემოე-

ყარს, დაუწყო კრტამლვა და დატუქს: უსაქ-
 მთ რას დაეთრევიო, თუქცა იმ დროს დად-
 ვას ბურღული მიქქონდა სამსხარეულოში; როცა
 მამალი ჩვეულობრივ დერეთნთან მივიდა,
 საკენკისათვის, იქ მამალს ჯ-ხი ესროლა,
 და როცა გასვრილ-გაიხუჭნულმა, დაფხრეწილ
 ჰერანგა ჰატარა ბიჭმა იმასთან მიიბრინა და
 დაუუვირა: «ბიძია ხელი მოკე!» ივან ივანიჩი
 იქე საშინლად დაუბრაუნა თუბები და დაემუქა-
 რა, რომ უთელმა უწყის გულ-გახეთქილი და
 შეშინებული ჰატარა ბიჭი სადეთ გაიქცა.

ბოლოს მაინც გონებას მოეგნო და ხელი
 მიჭყო თავის ჩვეულობით სექციებს. «ადილი
 გვიან მიერთო და თითქმის მარტო საღამო-
 ხანს სარეხ ქვეშ წამოწვა მოსასვენებლად
 კარგმა წვენმა, მტრედებით ბორშიმა, რომე-
 ლიც დახვას მოეხარმა, თუქრიდამ სრულიად
 გადუფანტა და გადუკარგა დილანდელი თავ-
 გადსასვალი შემოსვევა. ივან ივანიჩმა ისევ
 სიამოვნებით დაიწყო შინჯვა და თვალ-ყურის
 ჰურა თავის სახლასობისა და მურნეობისა,

ბოლოს თვალი გაუშტკერა და დაბტქერდა მე-
 ზობლის ეზოს და თავის თანს უთხრა:
 «დღეს მე ივან ნიკაიფორიანთან არ ვუთვილ-
 ვარ; წაკალ იმასთანაო.» ესა თქვა ივან ივან-
 ნიანმა, აიღო თავის ჯიხა და ქუდი და ქერისი
 გავიდა; მანგრამ ჯერ თითქმის ქერის კარებს
 არც კი გასტყუებოდა, რომ მოაგონდა ის
 რხები, გააფურთხა და ისევ შინ უკან დაბრუნ-
 და. თითქმის ამისთანავე სანახავი და საქმე
 მოხდა ივან ნიკაიფორიანის ეზოში. ივან ივან-
 ნიანმა დაინახა, რომ ბებრმა მოახლემა იყენი
 შესდგა დაბრუნდა და იმის ეზოში გადმოვიდა
 ახრებდა და იმდროსვე უტყუო ივან ნიკაიფორი-
 ანიის სმა მოიძმა:

«უკან! უკან დაბრუნდა! სჯარო არ არი
 მანგრამ ივან ივანიანი მეტად მოწვენილი შე-
 იქნა. ძალიან შესამლო აუო, რომ ესე დირ-
 სეულნი კანა, მეორე დღესვე შერაგებულ-
 იყვნენ, თუ ერთ სხვანა. რ შემთხვევას, ივან
 ივანიანს სხელში, უოკელი იქუდი არ გადაწ-
 ევიტა და თუ ამ მტრობას და განხუთქილკბ...

ტრენსლედ, რომელიც თითქმის ქრებოდა,
უფრო ტრენსლი არ დარბობდა.

იმპე დღესვე, სულამზედ, ივან ნიკიფორ-
რიჩთან მოკადა და ჩამოხტა ზღაფიას თუდ-
სეკუნა. ზღაფიას თუდსეკუნა ივან ნიკიფორჩის
არც ნათესავთ მოხვდებოდა, არც ნათლი-დე-
დათ და არც ტოლის-დათ. თითქმ სრულიად
საჭირთუ არ იყო და არც მიხეცა ქქონდ,
რომ იმის სხლში ჩამომხტარყო ხოლმე,
მეტადრე რომ თუთ იმასტ ძლან არ ეს-
ამოვნებოდა იმის მოხვდა, მაგრამ ის ჩამო-
ხტებოდა ხოლმე და იმას სხლში სტხოვრე-
ბდა მთელი კვირის კვირობაძდისინ და სოგ-
ჰერ უფრო მეტხანსტ დაჭეოფდა ხოლმე.

მოსვლის შემდეგ ზღაფიას თუდსეკუნა ჩა-
მოხრთმეკდა ხოლმე გზად ბბს და მთელ
სხლს ხელში მოიკლებდა, და ის უძღებოდა
ხოლმე. ეს თუტა ძლან არ ესამოვნებოდა
ხოლმე ივან ნიკიფორჩისა, მაგრამ გზსაღტ-
რა იყო, რომ ის მანტ ისე უგონებდა და
ქმრჩილებოდა იმას, როგორც ბავშვი და

თუმცა ზოგჯერ სცდილობდა, რომ ზასია გაეწი-
 და ეწინააღმდეგებინა, მაგრამ აღაფრთოხმობდა იმ
 მუდამ თავის სიტყვებს გაიყვანდა და სასტიკ-
 ლებდა ხალხე.

მევე ვაღვიარებ და სწორე მოგახსენოდ, მე
 ვერ გამოვიცა ეს ასე რატომ არი დაწესებული, რომ
 დედა-კაცები, თუ ქალები ჩვენ გვტყუებენ
 ხალხე და ცხვირში წაგვკვლებენ ხალხე ხელს,
 ისე ძარდათ. მათქო ჩინიკას ლუღეინის უურს
 წაკვლეს ხელით: ან იმათი ხელები დამკრთს
 ასე გაუჩენია, ან ჩვენი ცხვირები სხვა არაფ-
 რისათვის არ ვარგინ და არ არიან გამოსა-
 ენნი. და თუმცა ივენ ნიკიფორიის ცხვირი
 ცოცხალად ექვს ემსგავსებოდა, აღაფრთოხმობდა
 იმდროსეკვანამ მანტვი წააკვლო ხელი იმის
 ამისთანა ცხვირს და თან ისე ატარებდა, რომ
 გორტ ბატარა გომიან ძაღლს. იმას იქ უაფნაში
 ივენ ნიკიფორიი შეიცვლიდა ხალხე თავის
 სამუდამო ცხოვრების ჩვეულობას: ისე დიდ-
 ხან მოეხევა არ იწვა ხალხე და თუ წამოწვე-
 ბოდა, არა ბუნებით მდგომარეობაში, ე. ი. არ

დედამთბილად, არამედ მეუამ ჰეანგს და
 იმას ამხან-კის-მალვანს ჩაიტყამდა უხმლმე
 თუიტა ზღაფია ფედოსეკუნა ამავის რ.ტ.წს
 სრულად არა თხაულაბდა, არცა ბრძანებდა; ის
 ზრდილაბას არ ეწუაბდა, და ტერემონის
 არ უეკრდა. და რაღა ივან ნიკოფორიჩი
 ტიკ-ტხელებათ იყო ზვათ, ზღაფიან ფედო-
 სეკუნა თვით თავის ხელით ძრძათ და სკი-
 პიდარით, ე. ი. ხე-რეკინას ნაწკეთით, უხელ-
 და იმას მთელ ტანს თავით ფეხამდას. ზღა-
 ფიან ფედოსეკუნას თავზე ეხერა იარაზრინა,
 ტანთ ეტვა უკის-ფერი უკათელი უკავილებიანი
 კანკატი) და ტხე რხედ შქანდა სპი მკეჭეჭა.
 ამას მთელი ტანის მოყვანილობა კასრს უგავ-
 და და იმიტომაც იმას წელის ჰოვნა ისე
 ძნელა იყო, რაგორც უსარკეთ ძნელია თა-
 ვის ტხვირის ნახვა. ამას მოკლე ფეხება შქან-
 და, შედგენილი მსგავსად ორის ბალიშასა. ზღა-
 ფიან ფედოსეკუნა იყო მკეჭორე და დილხაბიდა

(*) კანკატი — თბილი საქალა ნახანძმელია

მსჯედს მოხარულ ჳარხალს და ჩინებულად და კარგათ ილანძებოდა ხალმე; ველ ჩვეულებრივ სჯისის წსრულების დროს თავის სხეს და სასუდამო სახის შესედულაბს წრის დროს წრ შეატყვლიდა ხალმე; ამ გვარა სჯიმე მარტო დედაკატებს შეემლიანთ.

რაკი აღიფან ივედოსეკენა მოვიდა და ჩამოსტა ამის სახლში, სჯიმე სულ უკუდმართად წავიდა: მშენ ივან ნაკიფორჩი, იმას ნუ შეუბრედება და ბოდმის მოტყევებას ნუ სთხოვო: იმას შენი დაღუპვა უნდაო; ის იმისთანა კატაო! ჳერ შენ კადეკ ამას კარგა წრ იტროფო. ჩაშჩაჩინა, ჩაშჩაჩინა ამ წუეელმა დედა-კატმა, და ბოლას იმდენი შქინა, რომ ივან ნაკიფორჩის გასაგონათატ კა ეჭვზრებოდა და მსძულდა ივან ივანიჩის სახელას ხსენება.

სულ უკველაფერი სსვა ნაირად და სსვა ფირიკ შეიტყვალა. თუ ვინიტიბა იყო, მეზობელს ძაღლი შეკვარდებოდა ხალმე კხოში, რატკი ხელში მოხუდებოდათ დაუშენდენ და სტემდენ ხალმე; ბიჭ-ბუჭება რაკი რომელიც

დობეშედ გადაძვრებოდნენ. ტირილით და
 ჩხაკილით, ზერანგებ წამოწეული და წეწეული
 ტანზე ნატემ-ნატეუების ნაშნებით დაბრუნდებო-
 დნენ ხალხე; თავთ მოახლე ბებერი დედა-კა-
 ტი, როცა ივან ივანაჩს უნდოდა წაღაც
 ეკათხა იმისთვის, ისე უმართებულად მოექცა,
 რომ ივან ივანაჩმა, რომელიც მეტის-მეტად
 თავაზიანი და ზრდალა იყო, გაათურთხა და
 მარტო ესა სთქვა:

— «რა სამაგელი დედა-კატია! თავას ბა-
 ტონზედ უარესია!»

ბოლოს, დასასრულებლად ყოველისა გა-
 წარებისა. მძულვარე მტერმა მუწობულმა იმის
 ჰირ-დაზარ, სადედამაც მუდამ დობეშე გადასა-
 სვლელი და გადასაძვრენი იყო, ზუშკან საბატე
 გომერი, თითქო განგებ დასამსსოვრებლად,
 შუერიცხებისა, რათა უმეტესი გამწარება და
 გაუბატეურება მიუყენებანა. ეს ივან ივანაჩი-
 სთვის სწინდარა საბატე სრულად აშენდა,
 ვასაოცარი ემძაკულის სისწრაფით, — უცებ ერთ
 დღეში.

ამ გარემოებებში იკან იკანაის აღუმან და
 ჟუმალა სიკვე და სიბროტე და უფობრითუ
 ჭავრის ამოურს მოინდომს. ამან სრულად წიგნი
 შეამცნა და არ დაანახვა თავის გულ-ნკლუ-
 ლებს და წყენა, თუმცა კი სასტე-გომურის
 ამენებით ამ.ს მ.წის, ე. ი. მამულის პატარა
 ადგილი თითქმის დაიჩუმა და თავისკენ მიიგ-
 დო; მაგრამ გული ისე უტემა და უზარტაკებდა,
 რომ თავს ძლივდა იკავებდა და გაჭავრებას
 მიანტ არ იტევდა.

ისე განტარა ეს დღე. დადამდა... ოჰ! მე
 რომ მხატვარი ვუოვილიყავ, ჩინებულად გაძო-
 ვსტავდი იმ ღამის უოველოვარ შევნიერებას!
 მე გამოვსტავდი რა წაარ მოსვენებაში და
 ძილში იყო ქალქი მარღოროდი; როგორ
 უძრავად დაჭყურებდნენ იმას უთვალავნი ვარ-
 სკვლავნი; იმ ჩუმობაში და მუდროებაში ახ-
 ლოს და შორს ძაღლების უიჭა როგორ ხმას
 აძლევდა; იმთ ახლო როგორ გარბის და
 მიემურებს ტრევიანლებით ავსილა, გაარძიე-
 ბული დიაკვანი და გმირსავით უშიშრად განდ-

დის დაბეჭედ და გამკრება. სხსნლების და
 შენობების თეთრი კედლები მრგობის შექ
 დაჯგუფების როგორ თან და თან სხეულები
 ბიან, იმათი დაძირვილებელნი ხეები უფრო
 მოქადად მოჩინან, ხეების ჩრდილი უფრო
 შვანდ ეტემა. ყვავილებს და მდუმარედ მიურუ-
 გულ ბაღებს უფრო სუნნელებს აქვს, და
 ჭრაჭინება, დაუწყნარებელნი გვირნი ღამისა,
 ყველა გუთხიდაძე უფრო მეგობრულად და თან-
 ხრობით იყურობენ თავიანთ სამღერებს, გააქვთ
 და გუდათ ჭიჭინი. მე გამოვსახავდი, რო-
 გორ ერთ ამ დაბაღ და ცალახით აშენე-
 ბულ პატარა სხსნში, გაშხლათულ და გაღე-
 დილ მწოლარე ტალკე ქეშისაგებში ერთ
 მოქალაქის შავთვალ-წარბიან ასულს, რომელ-
 საც სავსე, თანაახსა შემეება უთროდნენ,
 სახმარში ხედავს ღუსარის უღვანს და
 დეებს, და მთვარის შუქი კი ზედ დაწვებზე
 დაღიმის ამ ქალს. მე გამოვსახავდი, რო-
 გორ მათეთრო გზაზედ გამგორთებოდა და
 მოჩინდა მოქვათ დაბურის ჩრდილი რომე-

ლიც დაფრინავდა და ბოლოს ბანზე დაჯდა
 ტარტა წასმულ ზუზრას თავზედა... მაგნიტის
 მკონია და მსელად თუ მე შემძლებოდა გა-
 მთავრება ივან ივანიჩის, რომელსაც სერსი
 ეჭირა ხელში და ამისთანა ღამეში გამოვიდა:
 ამას სახეზედ რავდენი სხვა და სხვა გრძნო-
 ბა და რაიმე არ ეწერა და არ ეტყობოდა! უჩუ-
 მრად, თქვ-ჯერით გაიწა, საბატუს მარ-
 ში მიიქრა, მიუბრა. ივან ნაკითვორჩის ძაღ-
 ლებმა ჟერ კიდევ არაფერი არ იცოდნენ, რომ
 იმათ ბატონს და იმას ერთმან-ერთში ჩხუბი
 მოუვიდათ, და ამიტომაც ნება მისცეს იმას,
 როგორცაც მკელ ბეგობარს და მიუშვეს სა-
 ბატუსთან, რომელიც მთლად ოთხ მუხას ბო-
 მებზედ იყო დაარსებული და იდგა; რაკი ჰირ-
 ველ მახლობელ მუხას ბოძთან მიეზარა, სერ-
 სი ზიდა, იმ ბოძს მიადგა და დაუწყო მო-
 ხერხვა. სერსვის ხმურობა აშინებდა და ამის
 გამო მალ-მალ :ქო-ქიო იხედებოდა; მაგრამ
 რაკი თავის შეურაცხება და გაქვაცურება მო-
 ხვდებოდა ხოლმე, ისევ მხნეობა ეძლეოდა.

ზირველი საბატალი. მუხის ზომა მოხერხდა. ივან
 ივან ჩი მეორეს მანდა და ბოდს მძღუდს
 თვალები ზრეულა ქიანდა, ეწადა და შიშით
 ზრეულს არა ხედავდა. ივან ივანჩიმა უტეხ
 დაიკვივლა, ზიან და შეკრიხ: თვალ-წინ მტხე-
 დანი მოეჩვენა; მკვრიმ ისე მალე გონებს
 მოეგნო, დაძვ. და, დაწმუნდა რომ მტხე-
 დანი კი არ იყო, თურმე საბატოდამ ერთმა
 ბატამ თავი ზილა და კისერა წამოიწია. გა-
 ჯავრებულმა ივან ივანჩიმა გააფურთხა
 და ისე თავის საქმეს შეუდგა. მეორე
 ბოდიც მოხერხა; საბატის მთელი შე-
 ნობა შეიძრა. როცა ივან ივანჩიმა მესამე
 ბოდს ხელი მიწყო და დაუწყო ხერხვა, იმას
 ისეთი საშინელი გულის ფრიალი დაემარ-
 თა, რომ რამდენჯერმე შედგა და ხერხვაც
 შესწყვიტა. ჯერ ნახევარ ბოდის სისქეზე მეტი
 მოხერხილი, როცა ეს უსაფუძვლო, არა მკვიდ-
 რი შენობა ძლიან შეიყრა.... ივან ივანჩიმა
 უკან დაიწია და გადახტომს ძლივს და მოასწრო;
 ამ საბატის შენობამ ითქრიალა და ისე უცებ

ჯახ-ჯუხით ჩამოწვა. ივან ივანიჩმა სუბს
 დასტატა, ჩააულა სელი, —საზარელად შექმნილი
 ბული და გულ განუქალი შან მოვარდა ას,
 თავის სახლმა, საწოლს ეტა და ქვეშ-საგებ-
 ში ჩაწვა; თითქმის იმოდენი ჭარბათიც არა
 შექონდა, რომ თანჯრადამ მანტ გაქედა და
 ენახა, თუ ბოლოს როგორ გადას რა, რით დას-
 რულდა საზარელა საქმე, იმასგნით მოხდენი-
 ლა. ივან ივანიჩს ასე ეგონა და ეჩვენებო-
 და, რომ ივან ნიკაიფორის მთელი სახლი
 იქნებოდა ადგა და ესოში მოგროვდნენ: ბებური
 ძახლზე დედაკაცი, ივან ნიკაიფორია, ზატა-
 რა ბიჭა განუხმელ და დაუსაბამ სურთუკ-
 კახშია, —ეველას დიდრთნი კეტები უჭარბუ-
 სთა: წან მოუძღვის აღაფია თუდოსეკენაო,
 მაღანა იმის სახლის დასაქცევათ, დასანგ-
 რევანთ და ასაკლებლათაო.

ივან ივანიჩმა მთელი მეორე დღე ისე გაატა-
 რა, თათქო ატეებსა და სიტყუშიაო. იმას
 სულ ებლანდებოდა, რომ შეძლებული იმის
 მტერი მესობელი, ამას მაგიერ ჯავრის ამო-

საერულად, სულ-ტოტა, მაინც ტეტელს წაუვი-
 დებს ამის სახლს და გადასწვამს; და ამ თუქ-
 რითაც ივან ივანიჩმა დაჰკას უბრძანა და და-
 ზრივა, რომ მუდამ წაის მთელ სახლში
 უოკელჯან დაუთვარიელებინა: სახლის გადასა-
 წველად სომ სადმე ტეტელ-მოკიდებული ხმე-
 ლი ბაღახი არ ამოუდვიათ. ბოლოს, რომ
 ივან ნიკითორიჩმა არ დამსწრესო, ივან
 ივანჩმა გაბუდა, მატრკვეტურად, კურდღელ-
 სავათ წინ გაკარდნა და მიწღობადის მზრის
 სისხჯავროში ივან ნიკითორიჩსე საჩივარი
 შეიტანა. რაში რღობარეობდა საჩივარი ავი,
 ამის შეტყობა შედეგი თავიდან შეამლება.—

გ. ჩიქოანი.

ჩ. ...სახ.

გ. ...

უცხო თემის ყარბ მთქმელსა
რათ აღმიგზენ სიუვარული?...
ღამის, ტურთავ, შენს ტროფობაში
მე შთავსწურთ სრულად გული!

ერთსეულ მითხრა: «ცხოველ ქვეყნის
დეკორიის შობილი ხარ;
მძაღლ მთების ქარიშხალით,
«უღვით, ჭკპით გაზდილი ხარ.

«მე ჩრდილეთის ველზედ ვაყვავი,
«ზამთრის სუსხით დაჩაგრული;
«შენს მსურვალს გულს ვითა გახტემს
«ზახუსს ხეში ცივი გული?!»

ტურთავმ ეგრეთ განირიდა,
ხეში წმინდა სიუვარული!
წახანს, ოდითვე დანიშნულა
უზახუსთო ხეში გული!...

ეროვნული

 *
* *

ახ! ხად არიან, სიჭაბუკეკ, სიტკობანი მუხნი?
 ხად არს აღმტაცის სიუვარულის ტანჯვა; სამოთხე?
 განტრცხნილვარ გრძნობით, უდროთა მკეპეონენ
 ფრთენი,
 გასაფხულია, მკეი ვსდგეკვარ, ვით უფოთლოთ სე.

აღმესხნენ იგი საოცარნი ყრძობის სიზმარნი,
 გულმა დაჭკარვა იმ სიზმრების სარწმუნოება,
 თვალ წინ მიყრია უკეთესნი უვაჯილნი მკენარნი;
 მომიკვდა ეჭვ ქვეშ მაცხროვარი თვით სასოება.

ჭკვამ მოჭკეკთა ფრთა ხემ ჭაბუკ დღის ღაღ-
 სა გრძნობასა,
 რაკათ დაარქვა «ფუჭი აღი» ღვთიურ ტრფობასა;
 მან დაძინებია წმინდა გრძნობის წმინდა ტაძარი,
 ვაი მას, ვინცა ჭაბუკობას ჭაბუკ არ არი!...

სიუვარული მუხნი
 აღმტაცის ტანჯვა
 განტრცხნილვარ გრძნობით
 უდროთა მკეპეონენ

101

11

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

ჩვენი სასოგადოება

ს ა ე ბ ა რ ი მ კ ი თ ხ ვ ე ლ თ ა ნ

ნ. სკანდელისა

თუ არ დაგზარდება, მკითხველთა, და ჩვენი სასოგადოებას. მდგომარეობას განისხენებ ამ ათი-თუთხმეტი წლის წინათ, ადუღანთ დას მეთანხმები, რომ ეს მდგომარეობა მეტის მეტათ შეუხარბეჟელა იყო.

მაშინდელ ჩვენ სასოგადოებას შეადგენდა ხალხი და თავდაზნაურობა. ხალხზე, ესე იგი გლეხ-კაცობაზე, ბევრი ლაშარაკი არ სჭირია კაცს: ის თავს ძლივს იჩინდა, ძლივს შოულობდა იმოდენ მოსაკვალს, რომ თავისი თავი და ოჯახი შიმშილს და სიცივეს აეცილებინა. «მაღალი სასოგადოება», ესე იგი თავდა-ზნაურობა, — სასოგადოთ რომ თქვას კაცმა — გლეხობაზე უკეთესს მდგომარეობაში

არ უფიქროს, ამიტომ რომ ჩვენში ეს საზოგადოება ძლიერ ბევრი წევრებიდგან, და რაც უფრო მეტი მადლი საზოგადოებას წევრების რიცხვი, მით უფრო ნაკლებიან თვითოული მათგანის ქონება და ძალა. მართალია, გლეხ-კაცობა ამ მადლ საზოგადოებას უხვად აძლევდა პურ-ღვინოს, უხვად ემსახურებოდა და თავის მოსაკვლად უფიქროს. მაგრამ ეს პურ-ღვინო და მოსაკვლი-საზოგადო უმეტრების გამო-სრულიად უბარაქოთ ინარჩუნებოდა, ისე რომ ამ ხარკს არავისთვის ხეირი არ მოქმედებდა. ბევრით, მონადეებით და შინაყმებით მოწვეულ პურ-ღვინოს სუამდა ბატონის ოჯახში უსარგებლო და უხეირო მსლებლების და მოსამსახურების გროვა. ას-ასი სახნობით რომ შესკვლავდა მებატონეს წელიწადში პურ-ღვინო და სხვა მონაწილე, ეს სიმდიდრე მის ამბრებში და მარნებში იფუჭად უნდა წამხდარყო, — ამიტომ რომ არც მყიდველი მოიძებნებოდა ასლომასლო, არც მორ წლებას საშეალება, არც

სუამრავლად მოხმარების დონისძიება. **ტრუ-**
 მონაწილეობის და სასაღვთისმშობლებს უკუგანა
 მებატონეს ამ სიძლიერის გაუადვილებს სსსს
 ნაირათ სასაღვთისმშობლებს უპატივს, წამ-
 ბილწველ საქმეთ მიანიჭებს; და სასაღვთისმშობლებს
 რებს იქამდის დახმული იყოს, რომ სიძლიერის
 ივანეს მწვერულ-მეკობრეობა და ღმერთობაში
 საქმებარ საქმეთ ითვლებოდა!....

⋮

იმ დროს საღვთისმშობლებს სასაღვთისმშობლებს
 ნი იყო. დიდს და ზატარას, თავადს და
 გლეხს რამდენიმე თუმნის კი არა, ორიოდე
 მანეთის მოხერხება უჭირდა. ყველა ტუდ სას-
 ლებში იდგა, გაჭირვებით ცხოვრობდა, ბევრ
 საჭირო მოთხოვნის კერ ზემოთ იღებ-
 და, შეუძლებლობის გამო. არავის შეძლება კი
 არა, გაგებაც არ ქონია სასაღვთისმშობლებს და გო-
 ნიერათ გამხუვანებინათ თავიანთთვის და ქვე-
 ყნისთვის ის ბუნებითნი სიძლიერენი, რა-
 მელნიც ჩვენ ქვეყანაში უკუელთვის ბლამათ
 იყვნენ.

სწავლა აწეს ეძინა. ცვინის განმკვეთ
 გაუმჯობესობა, შემუშავება არავის სჯობს
 ქმედ არ მიაჩნდა, და თუნდ კიდევ მიჩნეო-
 და, თითქმას არავის არ მქონდა ხეიროანათ
 სწავლის და გონების შემუშავების სპეციალ-
 ბა. ბნელი სიღარიბე დასაწეისძივე ბოლოს
 უღებდა უოველ სწავლის გაუმჯობესობის სუ-
 კილს, და ამნაირათ გაგრძელებული უმეტრე-
 ბა, თავისი მხრით, უფრო და უფრო ადიდებ-
 და და ამნელუბდა სიღარიბეს.

∴

ერთი სიტყვით, როგორც ხალხს, ეგრეთვე
 თავად-მწიგნურობას, ჩვენში სიღარიბე და უმე-
 ტრება მკლავდა. სწავლა წარმოტებას. უო-
 ველ კეაილ აწეს, უოველ ნათელ განზრახვას,
 უსათუოთ და უოველგან ეს ორი მტერი ხვდე-
 ბოდა და ბოლოს უღებდა...

∴

ადვილათ შესაძლებელია წარმოიდგინოს
 კატა, რა ნაირი წნეობითი ცხოვრება უნდა
 მქონოდა ამ ნაირ მდგომარეობაში მყოფსაწ-

გადოებას და რა ჩვეულებები უნდა სჩვეოდეს
 მის წევრებს. შიშობილი და სიღატაკობის
 ბას ებნელებს და აზრებს ურევს, როგორც
 კერძო ზარებს, ეგრეთვე მთელ საზოგადოე-
 ბასაც. ჩვენშია, ამ მახეხით, საზოგადო აზ-
 რი მეტისმეტათ არეული, გაურკვეველი და
 გადახვეული იყო.

ასე, მაგალითად, საზოგადო აზრში დაკარ-
 გულიყო ნათელი გარკვევა კუთილსა და ბო-
 როცს შუა. როგორც მშიერი ადამიანი იმის-
 მეტს არას დაეძებს, საჭმელის რომელიმე სა-
 განი თუ არა, და მის სალამხეს და სისწო-
 რეს არ დასდევს, ისე ჩვენი ღარიბი საზო-
 გადოება გამდიდრებას მეტს არას თვით-
 ბდა, და თავისი უმეტრების გამო ამ გამ-
 დ დრების სურვილს მახინჯურათ ზდიდა.

∴

მის გონებაში სულ ერთი იყო, რა გზით
 და რა საშუალებით პოულობდა კაცია შეძლე-
 ბას და ქონებას.—ოდონდ გა ეშოვა ეს რჩი
 ძვირფასი საგანი. მის თვალში პატრიოსანი,
 გულწრფელი და საზოგადოებისთვის სასარ-

გებლო შრამით ამდღებულა კაცა ერთ ფინანს-
 რზე იდგა იმისთანა პირთან, რომლის ამდღებულა
 ბის და გამდიდრების მიზნით იქნება სულ-
 ძდაზალი ან უწმიდურა ანგარება იყო... ქონე-
 ბის და გავლენის შესამენათ, მისი ახრით,
 კაცს უკვლავურზე ხელი უნდა აეღო, ნათე-
 სავზე და მეგობრებზე, ოღონდ კი რამე ს-
 შუალებით კაცი თავის სიღარიბიდან გათავი-
 სუფლებულიყო და თავისი დამამტირებელი
 მდგომარეობიდან გამოსულიყო.
 ამ გვარმა საზოგადო ახრის მიმართულიყო
 ბამ უფრო მეტათ დაახუნელა ჩვენი ცხოვრება,
 რომელსაც უიძისათაც საკმაოდ ახუნებდა
 სიღარიბე და უმეტრება. ჩვენი საზოგადო
 ხასიათი დაბილდა, დაღბა; იმან ორპირა-
 ბას, თაღლითობას ხელი მიჭყო, და ჩვენ სა-
 ზოგადობაში თან და თან უფრო და უფრო
 გამრავლდენ ისეთი პირები, რომელთაც
 შემლების და ქონების მეტი ღმერთი არ ჰყო-
 ლიათ არც ქვეყანაზე, არც ზეცას...

დაუმტკოთ ამ ბნელ და სამწუხარო სურათს, რომ იმ დროს საზოგადოებაში სწრაფად ვითარდებოდა ისმოდან გაუმჯობესების, საზოგადო განახლების და ზნეობითი განათლების სურვილი და ხმა, დაუმტკოთ საზოგადო ზნეობითი მიძინება და ჩვენ შეგვეძლება მამინ წარმოვიდგინოთ ჩვენი საზოგადოების ძველი სურათი ამ ათი-თხუთმეტის წლის წინათ.

⋮

ამ წინა ზნეობით მიძინებულებას სრულიად შექმლავ დაეღუბა ჩვენი საზოგადოება, საბუღალტრო მიძინებია, ისე, როგორც დაღუპულან და მიძინებულან ასი და ათასი ხალხები, რომელთაც უწინდელ დროს ასტორიანში თავიანთი ცხოვრება ჩაუწერიან. ამ გვარ მიძინებულებას რომ საზოგადოება დაემორჩილება, მარტო მისი ხასიათი კი არა, მისი ტკივნის და სისხლის ძალაც, მისი გამჭვირახება და შესიერებაც იკარგება, და ხალხი ხან დროებით, და უფრო ხშირათ კი საბუღალტრო სუსტდება, კვდება...

⋮

ესრეთი იყო ჩვენი საზოგადოების მდგომარეობა ამ ათი-თუთხმეტი წლის წინათ და ამ წაირი სამწუხარო მომავალი ელოდა იმას შემდეგისთვის, როცა მის ცხოვრებაში არი ცვლილება მოხდა, რომელსაც მის ბედზე დიდი, გაუხრმაკვი გავლენა უნდა ქქონოდა. ერთი ამ ცვლილებაებთაგანი გლეხკაცების განთავისუფლება იყო და მეორე—ჩვენი უმწვილეების სახელმწიფო სარჯით გაგზავნა გასანათლებლათ რუსეთში.

ამ ორ გარემოებას, როგორც წელან ვთქვი, დიდი გავლენა უნდა ქქონოდა. გლეხების განთავისუფლებასე და საზოგადოთ გლეხკაცებზე ჩვენ კადკვ გვექნება მოლაზარაკების დრო, დღეს კი ჩვენი უურადლება მეორე გარემოებაზე უნდა მივაქციოთ და გავმანჯოთ, თუ რა შეეძლო, რა უნდა ექნა ჩვენ განათლებულ საზღვანდობას, და რა მოახდინა იმან თავისუფრეში და საზოგადოებაში.

⋮

რამდენიმე ბედნიერი საზღვარდა სხვა და სხვა გარემოებამ ამ ბნელ ცხოვრებას მოაშალა რა, და უმჯობესს საზოგადოებაში, უმჯობეს წრეში ასახდელათ, გასაჩინებლათ გაგზავნა.

ეს სხვა საზოგადოება დიდი ხანია გონების გამსხნელ შრომას და აწროვან ცხოვრებას შესდგომია. მასში ხშირათ იპოვიან ამისთანა პარები, რომელნიც მარტო თავის საკუთარ პერანგზე და ჯიბეზე კი არ ზრუნავენ, და თუნდა კიდევ ზრუნავდენ, თავს და სინიდის რადი დაიმდაბლებენ ჯიბის ან პერანგის გასაუმჯობესებლათ.—ამ სხვა საზოგადოებაში—მართალია—უმეტრებიც, ღარიბებიც და უგურებიც ბევრი იყვნენ და არიან. მაგრამ მასში გონიერი და პატიოსანი პარების აზრი და მეტადინეობა დიდი ხანია მარტო იმასვე მიქცეული, თუ რა გზით და რა საშუალებით შეიძლება ამ ორი სენის მოსწობა მთელ საზოგადოებაში და რა ფრთხილ მოსახერხებელია საზოგადოების წევრების გაჭირვებიდან დახსნა და სწავლით და პატი-

ოსნებით განათლებს. და ამ ნაირათ მეტა
 დინე ზირების სმა, ამ სხვა საზოგადოებაში
 მღალღებლის სმათ როდი რჩება უდაზნოში.
 არა, მას უურს უგდებენ გონიერი და გულგუ-
 თილი ზირები, რომელნიც მარტო უურის დაგ-
 დებასაც არ სჭერდებიან: ისინი გამათქმული
 აზრის, მოძებნილი საშუალების ასრულებაში
 მოუვანას ცდილობენ, იწეებენ და ხშირათ
 აჩიურ ღონისძიებას არ ზოგვენ ამ მშვენიე-
 რი და ღვთის და კაცის სასიამოვნო საქმის
 წარსამატებლათ...

∴

რადგანც ამ საზოგადოების გონების გახ-
 ნნაში დიდი გავლენა ქქონია ამისთანა ზირე-
 ბის აზრს და მოქმედებას, საზოგადოება მათ
 დარიგებას, მათ სიტყვებს კანონსავით იღებს,
 და თავისი მოქმედების ხელმძღვანელათ იხ-
 დის. ამ მიზეზით საზოგადოებას ზნეობით
 მიმართულებაში და ზნეობით კანონებში წელან
 ნახსენები ზირების აზრს დიდი ადგილი უჭირავს
 და საზოგადოების ზნეობითი შესედელება

სასიამოვნო, გულის და გონების ამაძაღლე-
ბელ სანახავს წარმოუდგენს კაცს.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

⋈

ისეც კი მართალია, რომ უოველ სასო-
გადობებში უმრავლესს რიტხვს ისეთი პირე-
ბი შეადგენენ, რომელნიც კხლანდელი ცხოვრე-
ბის უწესობას არ ნიშნავენ და სათულავამდი და-
რწმუნებული რჩებიან, რომ ქვეყანა ჩინებულათ
განწუობილას და უმჯობესად მასი გაწუობას შეუძ-
ლებელი რამ არისო. მაგრამ ერთი ეს, რომ
ჩვენი ახალგაზდობა რუსეთში სასწავლებლათ
იგზავნებოდა, და მასმასადამე მოსწავლე და მას-
წავლებელ წრეში უნდა გარეულიყო. და ამ წრე-
ში, ხომ, უმეტეს რიტხვს ისეთი პირები შე-
ადგენენ, რომელნიც თავიანთი გონებით და
სწავლით მთელ სასოგადობასე ბევრათ. მა-
ღლას დგანან დასრულიანდაც არ ივიქრობენ,
რომ კხლანდელი წესები და ჩვეულებები
შეურყეველი უნდა დარჩენ... მეორეც, სწავლის
დროს ჩვენ ახალგაზდებს საქმე მარტო ცო-

ცხალ კატებთან კი არ აქვთ: წიგნების, თხზულებების საშუალებით, ისინი გზამდისკვლევკენ უმჯობესი და უგონიერესი პირების აზრს, რომელიც კი წოდისმე უფთვილან დედა მიწაზე, ემუსაიფებიან ამ პირებს, მათ შერებს ერთმანერთთან ადარებენ და ამ რიგათ თათქა სტესკობენ გონიერობის გმირების საზოგადოებაში.

∴

უნდა იტყვოდეთ, რა მიზანი, რა უმთავრესი მიმართულება აქვს ამ გმირების აზრს და ნაწერს. ამას ჩვენ უკვლავ უკეთ მაშინ დაკინახავთ, როცა უერთადღებას მივაქტკვთ იმ მნიშვნელობას, რომელიც ამ გმირებს კატობრიობის ცხვრებაში ქქანიათ და იმ სარგებლობას, რომელიც იმათ კატობრიობისთვის მოუტანიათ.

უწინდელ დროში, ღრმა და ბნელ ძველობაში, კაცს უოკელი საგანი, უოკელი საქმე სამუდამოთ, შეურყევლათ, საკვირველ-მოქმედათ, თითქმის ღმერთად მიაჩნდა. იმას უკვ-

ბედველთა, თავისი ძალის ან თავის უიმედო-
ბა. თათქმის მუდამ თავსუდი, გამბედავი კაცი
ისეთ საქმეებს ახერხებს, რომელნიც „დამჯ-
დაწრ“ ეტყვის გონებას აზრშიანც არ მოუვიდოდან...
კატობრიობის ისტორიაში ამ ნაირი გამ-
ბედაობა გონიერ და ღრმა გონების კაცებს
უქნიათ. იმათ მოუწრებიათ, მაგალითად, რომ
მესით ტეტხლ-მოკიდებულ ხიდგან ტეტხლას
გადატანა იქნება ღმერთების წინააღმდე-
გი საქმე არ იუოსო და თავ გამოემეტებულათ.
დაუწუიათ ამ აზრის სხალხით დამტკიცება.
რასაკვირველია, რომ იმათ ბევრი წინააღმ-
დეგები ასტყვიან. -- როგორ, თქვენ ღმერთები
არ გწამთ, სადმით წესს არ იტავთ, რჯული არა-
ფრათ მიგანინათ, ზეტითამ ღვთის გამოგზავნილ
ტეტხლს წაბილწული წვადის შესწველათ და ხარ-
შის მოსამზადებლად ხმარობთ. თქვენ მამა-ზაბუ-
რი სარწმუნოების გამრუენლნი ხართ... და სხვა-
და სხვა. ბევრი ამისთანა გამბედავი პირები
ქვით წაუქოლავთ, ბევრისთვის თავი წაუწვე-
ტიათ, ბევრი დაურჩვიათ, უფრო მეტი სახლ-

გადგებიდან გაუქმდებით და მსხარად აუგლიათ!

სწორეთ ამ ნაირი ბედი დამართკინ თითქმის ყოველ ახალი აზრის, ახალი გაუმჯობესობის შემოდგებს.—მაგრამ ამ წინააღმდეგობას და ამ დევნას მანინტ ვერ დაუშინებია გამბედავი ჰირები: იმათ მანინტ გაუგრძელებიათ თავიანთი ღვაწლი, და ერთი მეორეს შემდეგ გადაუდგმევინებიათ თქვი კაცობრიობისთვის, გაუმჯობესობის და განათლების გზაზე.

⋮

რადგანც კაცს უკვლახე უწინ და უკვლახე უფრო მისივე საკუთარი უმეტრებისგან და გაუბედველობისგან გათავისუფლება სჭირია, ამ ჰირებმა თან-და-თან, ერთი მეორის შემდეგ, დაანახეს კაცს, რომ უმეტესი ნაწილი მისი «რწმუნებაებისა» მისივე საკუთარი ღანჯანის ნაყოფი იყო, მაგალითად, ის რწმუნება, ვითომ მესს ღმერთები ისკრიან, და ბევრი სხვები. ამ გვარათვე დაანახეს ამ ჰირებმა საზოგადოებას, რომ მისი ჩვეულებისა და განწყობილების უმეტესი ნაწილი, მისი

კანონები და საქციელი, ღმერთებისგან და-
 თუბნებული და სამუდამოთ დაწესებული
 არ იყვნენ, — ისინი მის ტრუ-მორწმუნებას და
 უმეტრებას მოიგონა და დააწესა, მამასადაც
 მათი შეცვლა შესაძლებელი და სასარგებლო
 საქმეა. ამ გვარათ გახსილულია ამ გონების
 გმირებს თხზულებაში კატის უოველ ნაირი
 წიგნი, მოქმედებაები, რწმუნება, ჩვეულება
 და განწყობილება, და ამ განხილვისთან, მი-
 სივე გვერდით, აწერილია უოველითერი, რაც
 კი უსაზღვრო, გამბედავ გონაერებას შეეძლო
 წარმოედგინა უკეთესი, აზრში ვარ, თუ მოქ-
 მედებაში, თუ რწმუნებაში და ჩვეულებაში, თუ
 საზოგადო განწყობილებაში....

÷

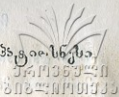
კატა რომ ამ თხზულებაში გაერთუება,
 მათი წიგნით აღიკება და მათ მიზანს შეუ-
 დება, მისი გრძნობა და ხასიათი ისეთ რი-
 გათ მალდება და უძობებსდება, მისი სი-
 ცოცხლე ისეთ რიგათ ნათდება, რომ ვერა-
 თერი დეენა, კატის უსამართლობა, დაბრკო-

ლებს და მარტოობას ამისთანა კაცს ვერაფერს უნამს, და მის ძალად მიზანს ვერაფერს ბინებს. მის მოქმედებას ისეთი სწორი, მარჯვე და სათუთკლიანი სასიათი ეძლევა, მის სჯას და უოფაქტევის ისეთი მშვიდი, ზიარ-და-ზიარი გამჭრინახობა და აურქარებელი გაბედულებს, რომ ამისთანა კაცების ცხოვრება ბევრს და თვითონ იმთაც ნეტარებათ მიანიანთ, თუმც ძლიერ ზშირათ ეს ცხოვრება ბევრი ბნელი ღრუბლებითა და ბნელებული...

∴

რაკი ჩვენ გაკვირით ვსთქვით, რა სასოგადოებას სტილდებოდა ჩვენი საზღვარგარეშობა, და რა ნაირ სასოგადოებაში, რა ზნეობით ჭაერში იწუებდა ის თავის სასლ ცხოვრებას, და ვუბრუნდეთ ესლ თვითონ იმას და უნახოთ, რა რიგათ და რანაირათ სუნთქამდა ის ამ სასლ ჭაერს, რა მოქმედებდა იმას უკან თავის სამშობლ სასოგადოებაში, რა ნათელი გადმოქონდა იმას იმ მშვენიერ და აღმტატებელ აზრის მოედნიდან, სადაც ვარჯიშობდნ და ვარჯიშობენ კადეკ

კატობრიობის უძლიერესი და უპატრიოსნესი მოაზრება.

⋈

რადა თქმა უნდა, რომ წელან აწერილი ძველი საზოგადოების შვილებს დედის ძეგუთივე უნდა მოეწოვათ ჩვენი უწინდელი ცხოვრების უსეარო მხარეები. რადა თქმა უნდა, რომ პრანჟია, კუდაბზიკა, გარეგან შნაზე გადარეული და შინაგან ღირსებისთვის და პატრიოსნებისთვის გულგრილი დედმაშები თავათ შვილებსაც ამ თვისებასაც საგზლათ გაატანდენ, როცა სასწავლებლათ გაისტუმრებდენ?...

მართლაც, პირველი საქმე, რომელსაც ეტე-მოდენ რუსეთში ჩვენი ახალგაზრდები, ეუო გარეგანა შნო. პირველი ღირსება, რომლი-ოც იმათ ჩვენი საზოგადოებას პატრიოს დამსახურება უნდოდათ, ეუო «სწავლული, მეტ-ნიერი სახას» მიღება, და პირველი მიზანი, რომელიც იმათ ცხოვრების დასაწყისშივე აღმოაჩინდათ, ეუო დიდი შტალების მოპოება.

ნა გზითა ც უფილი ელ, კარგით,
 თუ ავით...

ქართული
 ბიბლიოთეკა

∴

ვინ დაიჯერებს, ნეტავი, რომ უთხრა ესლა პკითხველს, რომ თერამეტი წლის სახლგანდა, რომელსაც ნეტარება ეღირსა და სასწავლებლათ რუსეთში გაიგზავნა, სადაც იმას შეუძლია ოთხი თუ ხუთი წლის გატარება მოახრე, სწავლული და პატიოსანი პარების სასოგადობებში, სადაც ის მოცილებულია ცხოვრების ბანძურ მხარეს და შეუძლია წმინდა ქაერთ სუნძთქმა—ვინ დაიჯერებს, კამბობე, რომ ამისთანა ბედნიერებას მოსწრებული სახლგანდა ოთხ წელიწადს ქერა-ქერა გამოა პანბულ სიარულში, ლანღანდარობაში, აუაზრო და უმბქმედა» ცხოვრებაში ატარებს. ვინ დაიჯერებს, კიდევ რომ ვთქვა, იმ სახლგანდას, რომელსაც წინ უმჯობესი ლიტერატურების თხულებაები უწევია, რომელსაც შეუძლია მათი გატნობა, მათი წრის გარკვევა და მათი გრძნობით აღვსება, და რომელსაც—მაშასდაბე—

წმინდა ალტარებით და დაუღალავი ენერჯით/ ადგსილი უნდა იყოს, — ვინ დაძვირებს მუთ-
ქი, რომ ამისთანა ხალგაზდას ევროპელი
მოაზრებების გრძნობის და მიზნის მაგიურათ
ერთი გრძნობა და ერთი მიზანი უღვივის
გულში: საზოგადოების წინ ბრწყინვა, და ამ
ბრწყინვის საშუალებათ—დიდძალი იფულის
შოვნა, რა გზითაღ იყოს, კარგით თუ ზვიით?..

∴

უნივერსიტეტი ისეთი სასწავლებელია,
სადაც უოველ ხალგაზდას სწავლის საშარეზი
ეხსნება. ის სრულიადაც არ ჩამოგავს სხვა
სასწავლებლებს, ამიტომ რომ შიგ კი არ ასწავ-
ლიან, სწავლის საშარესს აჩვენებენ. იქ ეველს
მოსწავლემ თვითონ უნდა იშრომოს, გზა ეძი-
ოს, იწვალოს: მარტო მოსწავლებელის სიტ-
ყვებით ის არ უნდა დაკმაყოფილდეს და
თვითონ სწავლის წყაროებს უნდა მიადგეს.
მხოლოდ მაშინ იქნება მოსწავლესთვის სა-
სარგებლო უნივერსიტეტის სწავლა, როცა ის
თვითონ წიგნებიდან და აზრიან ზიჩების თხზუ-

ლებებიდან ავსებს, დასრულებს თავისი მასწავლებლის სიტყვებს, და მათ შორის მასწავლებლებს, მოაზრებისა და მეტნიერების სწორე შესვლად უღობისა...

საუბედუროთ, ბევრი ახალგაზრდა, და განსაკუთრებით ჩვენები, სულ სხვა თვალებით ვუბრუნებენ უნივერსიტეტის სწავლას: მათთვის უნივერსიტეტის სწავლას ერთი მიზანი აქვს — ეგზამენი და დიპლომის აღება... ამის გამო ისინი მხოლოდ იმედნათ უვადებენ უფროს უნივერსიტეტის სწავლას, რამოდენათაც ეს მეტის მეტი ადვილი ეგზამენისთვის აუცილებლათ საჭიროა. — უნდა თუ არა ამ სწავლას სხვა გზით და სხვა მიზნისთვის შევსება, ამაზე ძლიერ ცოტა ფიქრობს...

∴

და რადგანც ეგზამენი მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, რომ ერთბაშათ, რამდენიმე საათის განმავლობაში, განხსენებინონ ახალგაზრდა კაცს ნასწავლი, ან უფრო სწორეთ ვთქვათ, წასწავლი საგნების სახელები და ერთმანეთს შეაკავშირო, ჩვენი ახალგაზრდები დიდი გაცო-

დვილებით იხეობებენ ამ სახელებს, უმეტეს-
 სი ჯანჯანით იმხსნებენ ამ კავშირს, სწორედ
 ერთ ნაწილებს და ბრუნდებიან შინ ჩანსუ-
 ლი ტანისამოსით გატენილი წანდუკით და
 წახარებანი სახელებით აესებული თავით.....

∴

ეს არის ის სიმდიდრე, რომელიც შემო-
 აქვთ ჩვენ ბნელ და ღარიბ საზოგადოებაში
 იმ ბედნიერ ახალგაზრდებს, რომელნიც ეღიარ-
 სნენ ეხლანდელი ევროპიული საზოგადოების
 ახლა დაწესებას და ეხლანდელი მოაზრებების
 თხზულებების გაცნობას, რომელნიც ისე ახ-
 ლა იდგენ სწავლის მადანთან!....

დაბრუნდებოდნენ ისინი თუ არა, მამინვე
 ტყუდობდა მათ და ჩვენი საზოგადოებას შუა
 გამწარებული ბრძოლა. რა დაუშავებიათ ერთი
 მუდრესთვის ამ ორ მოწინააღმდეგებს, რა ქეო-
 დათ იმათ გასაყოფი, რა აზრის და მიზნის
 პირდაპირობა აშორებდათ იმათ ერთს მუდრეს-
 ვან და მათ შუა ორმოს თხრიდა? რითი განი-
 რჩეოდნენ ისინი ერთმანეთიდან?...

ჩვენ და სამწუხაროთ, სიძნელის დასაცველათ, აქ ჩვენ უნდა ვთქვათ, რომ ამ წინადადებას, რომელთა შუა დღესაც არ მოხერხებულა ბრძოლა, მხოლოდ გარეგანი თვისებები აშორებენ, ტანისამოსი და სიტყვები, გრძნობით, მიზნით, ხასიათით ორნივე ერთმანეთს ღირსან და ერთმანეთს ემსგავსებიან, ასე რომ ჩვენ სასოგადოებას, სუბრობა გაშვებით, სრული სიძნელე და საფუძველი აქვს, თქვას თავის წვერულვაშიან, გამოჭიმულ შვილებზე: «ესე არს ძვალი ძვალთა ჩემთაგან!..»

∴

ჭკვიანი კაცი ბრევიდან მით გაიჩივას, რომ გაგონილ სიტყვას მხოლოდ უურადგლებში იღებს; და ნამდვილ მნიშვნელობას, კაცის ხასიათის დათვისების დროს, მხოლოდ იმ კაცის მოქმედებებს და ცხოვრებებს აძლევს, მეტზე ისეთ მოქმედებებს, რომელნიც ამ კაცს დაუმზადებლათ, უეცრათ, გაჭირვებულ დროს მოუხდენია. ჭკვიანი კაციები ამბობენ, ამ ნაირ მოქმედებებში სრულიად

ერთბაშთ სინდება კატის ხასიათით, სიტყვები /
 გი ქარს გააქვს გამაქვსო... სტრუქტურული
კატის ხასიათი

მოდო ეხლა, ჩვენც ამ ჭკვიანი კატების
 მაგალითს აუკვთ, ტოტა ხნით ჩვენი ახალ-
 გაზღების სიტყვები დავივიწყეთ და გავშინ-
 ჯეთ, რა ხასიათი სჩანს მათ საქციელში და
 მოქმედებაში.

რაკი ჩვენ ამის გამოკვლევას შეუდგებით,
 ჰირველ ჩვენ ნაბიჯათ შემდეგი კითხვა უნდა
 გამოვთქვათ: რა მიზანი აქვთ ამ ჩვენ ახალ-
 გაზღებს და რა რიგათ აწუბენ ისინი თა-
 ვიანთ ცხოვრებას?

დაახ. ეს კითხვა აუცილებელი საგანია,
 რომელიც უნდა იხმაროს კატმა ვისმე ხასია-
 თის გასაშინჯავათ: რა მსურს კატს,—რას ას-
 რელებს?

და რაკი ჩვენ ამ კითხვით ჩვენებურს ახალ-
 გაზღებს მივუახლოვდებით, ჩვენ შემდეგ ზა-
 სუხს მივიღებთ.

ჩვენებური ახალგაზრდა კაცი ბრუნდება სსს-
 წავლებლიდან და ცხოვრებაში თქვენს ადგამს
 უძიზნოთ, უაზროთ. იმას არ უკითხავს თავის
 თავისთვის, რა მოქმედებით, რა საქმის გა-
 რიგებით, რა სარგებლობის მოტანით, ერ-
 თი სიტუკით რა მიზნის მიღწევით უნდა
 შთაბუჭდოს იმან თავისი სხელი სანოჯღო
 ცხოვრებაში, რითი და როგორ დაიმსახუროს
 თავის საკუთარ თვალში ის თავის, მანდრიულობა
 ურთმლისათა ც გონიერი კაცის ცხოვრება ნია-
 დაგი და დაუცხრომელი წვალებას...

ამ კითხვით თავის მტრევის მაგიერათ, ის,
 უდარდელათ, დიმილით შედის ცხოვრებაში,
 მის ცალღას იხავს აძლეკს, იმ მხედით სავსე,
 რომ თვითონ ცხოვრება მას რამე მიზანს
 უზრავს, საქმეს აუჩენს და მხიარულათ, შეუ-
 ნიშნავათ საცოცხლეს გაატარებინებს.

მაგრამ ცხოვრება ისეთი კეთილი ჰატრო-
 ნი რადია, რომ თვითთველს კეთილი ადგი-
 ლი და სსსარგებლო, ჰატროსანი ახპარეზი
 აუჩინოს. ცხოვრება თავს ახებებს და აძდაბ-

ლებს იმას, ვინც თავისი საკუთარი ღონით თავისი გონებით მას ადგილს ანიჭებს და თავის ნებაზე არგადსაკეთებს. ამის გამო ჩვენი ახალგაზდების ჰარკელი ნაბიჯები პრაქტიკულ ცხოვრებაში ეკლით და განსაცდელით საკსე არიან.

მათ განაზებულ ბუნებას და ხასიათს ამ განსაცდელის და ეკლების ატანა რომ შეეძლოს, ეს განსაცდელი, ხასიათის დამტკვრევის მაგიერათ, აამაღლებდა და გაამაღლებდა ჩვენ ახალგაზდებს. მოთმინებით, დაუღალავი შრომით, მოხერხებით და გამბედაობით იმათ ახალი გზის გაკაფვა, ახალი საშუალებების გამოძებნა რომ შეეძლოთ, ცხოვრება ადრეთუ გვიან ერთიანათ დაემორჩილებოდა მათ შეერთებულ ძალას, და ისე გაიწყობოდა, რომ გორც ახალგაზდების ბუნება და ვინება მოითხოვდა.

მათდა საუბედურათ, ჰარკელივე ეკალი სრულებით აუძლებებს მათ ჩვილ და უღონო სხეულს. ისინი ჰარკელივე განსაცდელის წინ

მკლს იღრეკენ და უძლურათ გამუღულ განმ-
 მკლელს დახმარებას ეკედრებიან. ^{მარტინს გინდ}
 გულკეთილი იყოს მათი განსაცდელის დაძ-
 სწრე, რომელიც ამას წინათ მათ ტრახახული
 სიამყის და ქადილას მოწამე იყო, იმას არ
 შეუძლია შეურაცყოფით არ მოექტეს და ორი-
 ოდე წიხლი არ ჩააზილოს სულმოკლე და-
 ტემულს...

∴

რამი მდგომარეობს ეს დატემა!

იმამი, უმეტეს ნაწილათ, რომ ახალგაზრდა,
 ცხოვრებაში თვისს შედგმის დროს, გაზეპირე-
 ბულ სატყუვის იხსენებს, და ამბობს—ვთქვით
 —რომ უპატროსნოა ის კაცია, ვინც თავის
 საკუთარ ღიოსებს ივიწყებს, სარგებლობის
 გულისათვისა.—მაგრამ, ცოცხა ხნის შემდეგ,
 როცა თვითონ ამ ახალგაზრდა კაცს ცხოვრე-
 ბა უძნელდება, და უღარდოთ საცხოვრებელი
 საშუალება ელევს, ის ნელნელა წელის ხვრას
 ეჩვევა იმისთანა პირებს წინ, რომელზედაც
 საშუალების მიტემა და მოკიდებული... წელის

ზვრას მოსდევს ამ ზიკების ნებაზე სიარული, მათი სასიამოვნოთ ისეთი მოქმედება, რაზეც ლხედაც უარს ამბობდა უწინ ახალგაზღვას სინდისი.—როცა ახალგაზღვას ეს უკანასკნელი გარემოება ახსენდება, ის თავის სინდისს იმ სიტყვებით ამშვიდებს, რომ «კაცმა როგორმე თავი უნდა ირჩინოს», და რაკი ეს აზრი ერთხელ მის ტვინში ჩაინერგა, ახალგაზღვა უფრო და უფრო სტრუპავს თავის ახალ მოქმედებებში...

∴

მაშინ ძველი საზოგადოება თავს მძლავრ იღებს და ამაყი სახით ამისთანა ახალგაზღვას მიათითებს.—«დახედეთ, ამბობს ის, როგორ ძალე მოტყუდა ემანვილი! ამისთანა საფუძვლიანი არიან ყველა ეს ბატონები!...»

და როცა ჯერ კიდევ მოუმტყუდარი ახალგაზღვები მომტყუდარს შეუჩინებლად სიტყვას ესვრიან, გაბრაზებული ახალგაზღვა ერთბაშით ივიწყებს თავისს უწინდელ სიტყვებს; და

ერთბაშათ შემქენი, მიუღრთსველი
 კველი ხდება...

და ძლი-
 ეროვნული
 ბიზლიროთქა

∴

მაშინ იწეება სახლ ნაირი მოქმედება:
 რაც სახლგანდა კაცასთვის სწავლას, გამოც-
 დილებას, უცხო ქვეყნების ნახვას და საზო-
 გადო მდგომარეობას დონის ძიება და ძალა
 მიუცია, უკელას ის იმ საზოგადოების და
 ხალხის საკნებლათ ხმარობს, რომლისგანაც
 ის თვითონ გამოსულა. ის იწეებს იმ ბნელ
 ხალხის მოტყუებას, რომელსაც არც თავის
 დაცვის, არც სამაგერო გადახდევიების საშუა-
 ლება აქვს. სწავლაში განწვრთნალი გონება,
 გამოცდილებით გაძლიერებული ხასიათი ებრ-
 ძვის გამოუცდელ, ბნელ ხალხს, იმ განხრახ-
 ვათ, რომ მის ხმელ და სუსტ საზრდოს რა-
 ძე ნაწილი ჩამოაკლას თავისი ჩიფუნთრეშე-
 ბული, განაზებული სხეულის სასარგებლოთ...

∴

ამ ძველებური საქმის წარმოებაში, ისინი
 უოკელთვის ძველებურ ჩვენ მამანაზურს საშუა-

ლებას ხმარობენ, ან და, თუ ამ გაცეკუნდ
 გზას სტილდებიან, იმ მიზნით შერებიან
 ამას, რომ დაძველებული, გათაღლითებული
 და დაუძღვრებული საშუალების მაგიერათ,
 ხალხის დასამორჩილებლათ და გასარკვევათ,
 მათ ახალი, ემუხობესი ღონისძიება მოუახ-
 რებიან...

როგორც უწინ ხალხის მკრეკვლები თავი-
 ანთ ძალას სხვა და სხვა პირების გაცალ-
 ტალკეკვებზე, ზოგის დამორჩილებასზე, ზო-
 გის წინ დაძვირებაზე, აფუძნებდენ, სწორეთ-
 ეხლაც იმნაირათვე მოქმედებენ ჩვენი ახალ-
 განდები. მ შან, როდესაც ეხლანდელ სწავ-
 ლას ერთი მიზანი უმკვს—უკვლას სარგებლო-
 ბის დათანხმება, უკვლასი შეერთება, დაამხა-
 ნაგება, როცა ახალგაზდა მთელი თავის ღო-
 ნის ძიებას ამ გვარ შეერთებას უნდა ალკე-
 დეს, ის უწინდელურათ განსეთქილებას სთქსს,
 და საზოგადოების გაცალტალკეკვებში თავის
 სარგებლობას ემკვს!

თებს დაიტავს, და გულ-მწარეთ გეტყვის,
 — ტყულის, მე ჩემი სინდისის წინაშე
 არ მიმოქმედია...

არ გეგონოს, მკითხველო, რომ ის ტყუ-
 ვის, როცა ამ სიტყვებს ამბობს; არა, ის მართლაც
 მტკიცეთ დაწმუნებულია, რომ თუ თავის დღე-
 ში არ უთქვამს «დალის გამორთმევა უსამართ-
 ლობადა», ნება აქვს ატყუავს მიწის მქა-
 რვებელი გლეხი, რომელსაც მის გარდა იყენი
 მოსატყუელი არა აქვს..

∴

მიბრძანდით, და აუხსენით ამ ახალგაზდას,
 რომ ის კაცი, რომელიც სხვას უბატონობს
 მოქმედებაში ამტყუნებს, და ბატონს, სინი-
 დისიან მოქმედებას უჩივებს, ის კაცი მეთქი
 ვალდებული უნდა იყოს თავისი სინდისის
 წინ ნიადაგ იმ დაწმუნებას სდევდეს, რომელ-
 საც თვითონ სხვას აძლევდა. — მიბრძანდით,
 და აუხსენით ამ ახალგაზდას, რომ იმ კაცს,
 რომელიც ბატონს უმობის მოსმობას ქადა-
 გობდა და ჩვენ ნაბატონარებს შვიი ქვით

ქოლავდა, მათი სარგებლობის დატვის გულს-
 თვის, იმ კაცს სინიდისა გათავისუფლებუ-
 ლი გლეხების ხელ ახლავ ბატონუმურ მდგო-
 მარეობაში ჩაყენების ნებას როდი უნდა აძლე-
 ვდეს. მოდიოთ, და აუხსენით ამ ახალგაზღვრს,
 რომ იმან თვითონ სწორეთ ისე უნდა მოე-
 მერს მისი მიწის მოქირავე გლეხს, რო-
 გორც ის თვითონ თხოულობდა, რომ მუბა-
 ტონე თავის უაზრს მოქცეოდა.—ის არც კი
 დაგიჟებებს, რომ ამ ორ მდგომარეობას შუა
 რაჟე კავშირი და მსგავსობა იყოს. ის დაწი-
 მუნებულან, რომ რაკი იმას მუბატონეს მა-
 გიერათ სსსელათ მიწის ბატონი დაურქვა,
 იმას აღარაფერი მოჩიდება და ხათრი აღარ
 მართებს გლეხ-კაცის წინ, მაშასადამე იმას
 შეუძლიან დაშვილებული სინიდისით ამ გლეხ-
 კაცის შევიწროება და გაკნაჭა, თუძცა ამ
 გლეხს მის მეტი გზა არსაიდა აქვს...

∴

თუ მოხდა როგორმე სსსწაული, და ახალ-
 გავდა დაწმუნდა როგორმე თავის მსგავსო-

ბაში უწინდელ მებტონესთან, ის მამნუკ
 იბას გეტუვის: «რა უნდა ვქნა, რით უნდა ვიქნა
 ნა თავი,—სომ იტი, კაცს თავის რჩენა
 უნდა, განსაკუთრებით როცა ოჯახი და ნათე-
 სავები უავს... ჩვენში სხვა რიგათ თავის
 რჩენა შეუძლებელია. ან უნდა შევიდე სამსა-
 ხურში.... ან და რატ მიწა წული და ტუქ
 დამრჩენია, ის მიწა უნდა ვასარგებლო...»

ხუთი დე ამისთანა ახალგაზდას უური რომ
 დაუგდო, დაწმუნდები, რომ ჩვენ ქვეყანაში კაცი
 მუდამ გულსედ ხელ დაკრეუილი უნდა იჯდეს,
 ამიტომ, ვითომ, რომ ჩვენში არც საქმეს
 ხეირიანი, არც შრომას შესაძლებელი და დამა-
 ჯილდოებული, არც დონისძაებია,—გლესებას
 შეიწროების და სამსახურში შესვლის განდა...

მართალია ეს? :|

ვინც ერთი წუთის ვადით ჩვენს მამულს
 დაუკვირდება და ჩვენს ეხლანდელ მდგომარეო-
 ბას გასსენებს, მაშინვე დაინახავს, რომ ჩვენ-
 ში დღით ს მადლით, უკელაივერში სიუხვეა

მტოდნე კატების და მოხერხების გარდა.
 საითაც უნდა მაიხედოს კატმა უკელს
 მხრით დაუწეებელი, ჩინებული, გამოსადეგი,
 ხაქე სჩანს, ისეთი, რომ მისი შესრულება
 სასჯერ უფრო მეტ ხეიარს მისცეს კატს,
 მანემ გლეხების შევიწროება, და თან მთელ
 საზოგადოებასაც სასარგებლოთ დაჩიება. სა-
 იდაც უნდა მაიხედო, უკელა მხრიდან ჩვენა
 მამულის ბუნება მტოდნე მოძველის ხელს
 ელის აგერ რამდენი საუკუნეა, და ვერას ედი-
 რება, უაკვლგან სჩანს ხელ მოუკადებული სიმ-
 დიდრე, გამოუყენებელი ძალა, და არსაიდან
 გრდი არ ჩნდება, რომელმაც ეს სიმდიდრე და
 ძალა შესძინოს ქვეყნას...

...:...

ჩვენში, რაგინდ მტკიცე და შეუწყვეელი
 ჯემძარიტება გამოთქვას კატმა, თუ ეს ჯემ-
 ძარიტება მაგალითით არ გამოხატა და სკლის
 მათათებით არ გამოთქვა, მის სიტყუებს არა-
 თუკი გავლენა არ ექნება. ახრი ჩვენში უსა-
 თუოთ მაგალითით, ხდახრით უნდა გამოი-

თქვას, თორემ იმას ვერავინ გაიგებს. — აქაც
 მე ორიოდე მაგალითი რომ არ მკრეპუნქან
 უიმისოთ არავან დაძიჯერებს, რომ ჩვენ ქვე-
 უანაში ახალგაზდობას რისმე გარიგება და რა-
 მე სარგებლობის მოტანა შეუძლო.

∴

— ავიღოთ, მაგალითად, ოჯახობა, მეურნეობა.
 არც ერთ ქვეყანაში ეს საგანი ისეთ და-
 ტემულ მდგომარეობაში არ არის, როგორც
 ჩვენში. მეტწილად სუუკუხეში, ჩვენ სწორეთ
 იმ იარაღს ვხმარობთ მეურნეობაში, რომელიც
 ნიკის წარღვნის დროს თაჟის კიდობანშია გადურ-
 ჩენია, და იმავე წესით ვხნავთ, ვთესთ, მოსა-
 ვალს ვიუვანთ, როგორც ნიკის დროს. იმსაქმეს,
 რომელსაც ეხლა ევროპაში და რუსეთში ორი
 კაცი უნდაება, ჩვენში — ოცოი უთუელობის და უთუ-
 რე მეტი უმეტრების გამო — ოცი და ოცდა-
 ათი კაცი აკვდება; იმ მიწიდან, რომელიდგა-
 ნაც ხეირიანი შემამულე რუსეთში და სამ-
 ზღვარს გარეთ ათ სახანე რვიანოს ან პურს
 მოიუვანდა, და თან ბალახითაც ისარგებლებ-

და ან სხვა წვრილმანი საგნებით, ჩვენში
 მეოთხედ სახანეს ძლივს იღებენ. რა უნდა გინდობ
 შით?—იმათ რომ ჩვენი მეოჯახენა უმეტრე-
 ბი არიან, და უკეთესი საქმის გაწეობილებს
 არ უნახავთ.—მაგრამ რათ არ უნახავს ეს გა-
 წეობილებს ჩვენ ახალგაზდობას, რათ არ იი-
 უმეტრე იმას უურადღებს ამოდენა ჯაფის და
 სიმდიდრის კარგვისთვის, რათ არ შეუგონე-
 ბიან იმას მძებლის მეზატრონესთვის გაუმჯო-
 ბესობის, ახალი წესის და იარაღების საჩ-
 გებლობა?

ამბობენ, ჩვენში ფული, შეძლება არ არის,
 რომ ახალი იარაღი შემოიდოს კაცმა.—
 ღებრთა, რა უხეირა და უსაფუძვლო აზრია
 ეს, და რამდენი ხანია იმეორებს ამას ჩვენი
 საზოგადოება ისე, რომ არავის მასი შემოწი-
 ბის განხრახვა თაკმა არ მოსულია.—მიბრ-
 მანდით, აბა, ფოთის დამოუჩნაში, ან ფოთის
 და თფილისის ტრანსპორტების და კამი-
 სიონრების კანტორებში, და იკითხეთ, რამ-
 დენი აბრეშუმეულობა, ბეწვეულობა, წმინდა

ნაქსოვრება, ბიტი სტი და წმინდა ტოლო,
 ოქრო, ვერცხლი, წვრილმანი ნივთიერება,
 ძვირფასი ქვა და მარგალიტი, ერთი სიტყ-
 ვით რაშდენი ისეთი საგანი მოდის ჩვენ
 ქვეყანაში, რომელნიც საზოგადოებისთვის
 ჰარველ საჭიროებს არ შეადგენენ. იანგარი-
 შეთ, რათ მოდის ეს საგნები, ვინ იხდის
 მათში თულს, და მასში მე დიდის საამოვ-
 ნებით მოგახსენებ, რომ იმ თულის მეოთ-
 ხედით რომ ჩვენმა საზოგადოებამ ხეირიანი
 იარაღი, თესვები და სხვა სამეურნეო გა-
 წობილება გამოიწეროს, და მეორე მეოთხე-
 დიხეირიანი, ნიჭიერი უმწვილეების ხეირიანათ
 სამეურნეო ნაწილში ახსნდელათ მოახმაროს,
 ხუთი-ათი წლის შემდეგ ჩვენი ქვეყნის სიმ-
 დიდრე გაათდებოდნა ძაინც, თუ არ გაატდე-
 ბოდნა...

ეს, მგონია, ცხადი საქმეა, კარგი, ეხლან
 ეს მიბრძანეთ, რათ არ იხმარნ ჩვენმა ახალ-
 განდობამ უოველი დონისძიება, რომ ჩვენ
 საზოგადოებაში უსარგებლო, მიმბამვი პრან-

ჭიობა მოესხა ან და შეემტობინა, და სა-
 სარგებლო საქმეზე მოგხმარებინა. ^{ქვემოთ}
 რომელიც დღეს უსარგებლოთ ჭინჭებშია და
 სხვა ამავე გვარ საგნებში იკარგება... უხმარია
 როდისმე ჩვენ ახალგაზდობას ერთი მანტ
 საშუალება, ენა გაუძრკვე ა მანტ ამ მიზნის
 მისაღწევლათ? — აიდან სად! ამის მაგიერათ,
 იმას თავისი საკუთარი ქონება, თავისი
 დედამის და ცოლ შვილის შეძლება გადაუ-
 ლევინ მაგნაირივე ბრიყუულ და მიძბამვ პრან-
 ჭიობაზე....

:|:

ავალთ ქლას, მეურნეობის მაგაერათ, ვა-
 ჳრობა, და ვნახათ, რისი გარიგება შეუძლო
 ამ საქმეში ჩვენ ახალგაზდობას და რა უნდა
 ექნა იმას ამ ახმარებსე.

ჩვენში «ვაჭრობა» თითქმის არც კია ჳკრ და-
 იუძენებული. გამოდის სრულად უმეტარი
 კაცი, რომელსაც ათი წელიწადი დუქანში გაუ-
 ტარებინ და მარტო ბაზრული ხერხი უსწავლია,
 გამოდის ამასთანავე კაცი, სპოცია, სპოციადა: თა

თუმცა, რომელიც იმას გრძობით შეუგ-
 რვეუბია (მაღალმა ღმერთმა იცის რა უნდა!)
 და მართავს თავის საკუთარ ღუქანს, ვაჭრო-
 ბას, «ადებ-მიცემლობას.» კითხეთ, ახა, რა
 არის ადებ-მიცემობათქო, და ხელს მოვი-
 ჯრი, თუ არ გიპასუხებს: «თუელს ავიღებ,
 საქონელს მივცემ,—აი, ადებ-მიცემობა
 ეს არის.» წავიხეილხე შეაგროვებს ის ორასი-
 ოდე ან მეტ უმანს, ზოგ ნასესს, ზოგს
 ნამხითვს, და მიდის «მაკარას,» საიდანაც
 მოაქვს საქონელი, ზოგი ნაღდ თუღათ, ზო-
 გი ნისიათ. ამ საქონელს ის ჩვენში ნასუი-
 დობაზე ერთი ორათ უიღის, ან მეტ ნაკ-
 ლებათ,—და გაყიდვის დროს მხოლოდ იმას
 ტდილობს, თუ რა გზით, როგორ წაადლი-
 ტოს შეიდეკელს ორიოდე ნამეტანი გროში.
 —იმას ჩვენში ვაჭრობას ეძახიან.

∴

ესლს მიბრძანეთ, რატომ არ იცის ჩვენმა
 ხალგაზნდობამ, რომ ეს ვაჭრობა კი არა,
 ღმერთმა იცის, რა? როგორ არ იცის იმან,

რომ ვაჭრობა იმში მდგომარეობს, რომ მოხერხებული, წინიანი, მატრიონის ვაჭრობა ღირსებას შეიტყუოს, რა ადგილს იშოვნებს იაფათ რომელიმე საგანი, რა გზით უფრო სასიეროა ამ საგნის გადატანა, და რა საშუალებით შესაძლებელია ამ საგნის საჩქაროთ გასაღება, რომ მასში გატეხული ფული ძალე უკან დაბრუნდეს, და ხელმეორეთ ახალი საგნის მოხერხებაში და მოტანაში გამოადგეს? რატომ არ იტის ჩვენმა ახალგაზდობამ, რომ ვაჭრობა იმსახურე კი უნდა ტდილობდეს, რომ ჩვენი ქვეყნიდან, ნაღდი ფულის მაგიერით, ისეთი საგნები გაქონდეს, რომელთაც ჩვენში გასაყალი არა აქვთ, მაგრამ სხვა ადგილებში კი კარგი ფასად ადევთ? რატომ არ იტის ამ ახალგაზდობამ, რომ ჩვენში ამისთანა საგნები ძლიერ ბევრია, და ჩვენი ქვეყნის სიკეთე იმის ითხოვს, რომ ამ საგნების გასასაღებელი ადგილი და გზა მოძებნოს ვაჭრობამ?

რად ლაპარაკი უნდა, რომ ესლანდელი ჩვე-
ნი ვაჭრები ამ დანიშნულებას ვერ ^{ქანსრულე-}
ბენ, ამიტომ რომ მათი აზრით ქვეყანაზე
თვილისის და მაკარისს მეტი ადგი-
ლი არ არის, და ვინც მათგანმა მასკოვის
და «მარსელიას» ან «მაჩესტერას» სახელი
იტის, — ის ხომ დვთისგან გაბედნიერებული
გაქვია. — უეჭველია, რომ ამ დანიშნულების
ასრულებელთა აუცილებლათ საჭიროა, რომ
ვაჭრობას ხელი მოეჭიდონ ჰეირიანმა, გონი-
ერმა და ნასწავლმა პირებმა, მაგრამ რათ არ
მოუკიდა ამ საქმისთვის ხელი ჩვენ ახადგზ-
დობის? განა ეს გზა ნაკლებათ დაარჩენდა
იმათ, მინემ სამსახური? განა ამის გარეგნობ
მნელი იყო?... არა, აქ არც სიძნელე უშლიდა
იმათ, არც საშუალების უქონლობა: ისინი
გატნობილნი არ იყვნენ პრაქტიკულ ცხოვრება-
სთან, და იმოდენი ხასიათი არა აქვთ,
რომ ბრეუვების დატინვას და შეურაც-
ყოფას უერი არ უგდონ, და ჰეირიანი მოქმე-
დებთ და სარგებლობის მოტანით აამაღლონ

ის სჯმე, რომელიც კლას დანტეშულია უკანონო
ბისაგან და უიეტარი ზარების ხელში ჩაგდება
დნისაგან.

მე მოვიუვანე ორი მაგალითა; ადგილი
რომ მქონდეს, ათ აქდენს კადეკ მოვიუვანდი,
და უკვლასგან ერთი აზრი ნათლად დანტეშობა
ბოდა: მოხუცებულ და გონიერ ახალგაზდს
ჩვენი ბევრი სჯმის გარბება შეუძლია, და
კიდევ უნდა გაურიგებია. და თუ ჩვენ ახალ-
გაზდობას ამ სჯმეებისთვის ხელიც არ მოუ-
კიდია და არც კი შეუნიშნავს მათი არსებობა,
ეს იმას ამტკიცებს, რომ ეს ახალგაზდობა
გაუნათლებელი და უნიჭო, უხასიათო ზარები-
დგან იუა შექდვარა...

⋈

ამ სურბანს რომ თვალი გადავაკვლე, ერთი
კიდევ რამ გამახსენდა: ყოველ საზოგადოე-
ბაში თვაითოეულ თაობას თავის საკუთარი
ტვირთი აწევს, და ისტორიულ ცხოვრებაში
ყოველ თაობას უნდა შეუძლია თქმა: ჩვენი

მხრით, მე ეს სახლი სარგებლობა მოუტანე
 ჩემ ხალხს, ეს სახლი სინათლე ვაჩვენებ, სახ-
 ლი ძალა შეესძინე და სახლი გ'სა გაუხსენი
 უკეთესი ცხოვრებისკენ.— შეუძლია ჩვენ სახლ-
 განდობას გულზე ხელი დაიდვას, და თქვას
 ეს სიტყვები? მე დარწმუნებული ვარ, რომ არა.
 მაშ რუ დავივიწყებთ, რომ იმ თაობას, რომე-
 ლსაც ამ სიტყვების თქმის უფლება არა
 აქვს, ისტორიის სწორეთ იბგვანათ თვლის,
 როგორც ცხოველების ჯგუფს—რომელიც მხო-
 ლად მით სასარგებლებს ქვეყანას, რომ მო-
 ძველებულ მინდორზე ნაკელს ურის.

ქართული
ლიბრერი

მგზავრის წერილებიდან

I

II

ამ ყოფით განუშორდი ვლადიკავკასს და შირა
 ჩემის ჭკეუნისაკენ ვჭენი. თერგის სიღზედ ისე გა-
 მოვიარე, რომ, არამც თუ წყალი დამელიონ, თვა-
 ლიც არ ამისილებია. მეშინოდა, რომ თერგ-დალე-
 ულობა არ დამწამონ მეტქი. თერგ-დალეულები
 ჩვენს ქართველს კანცს როგორღაც არ ეჭაშნიკება ჭ
 არ მოსწონს. ამასუდ ფრინად საფუძვლიანი საბუთი
 აქვსთ: შირველი, იმიტომ არ მოსწონთ, რომ თერგ-
 დალეულები მართლა ჭ თერგ-დალეულები არიან,
 მეორე, იმიტომ.... იმიტომ, რომ მეორეთაც თერგ
 დალეულები არიან, მესამე, იმიტომ.... იმიტომ...
 იმიტომ, რომ მესამეთაც თერგ დალეულები არიან.
 შიდა ჭ ამისთანა ჭკვიანური საბუთი სხვა საბუთით
 დაურღვიე ჩვენს დარღვეულს ქართველობას.

ეკ დასადუშავი თერგი! რა ორწინი ყოფილა!

დასე, როგორ მიმკვდარა. რაკი ზურგი ჩვენს
უქმნია ჯ შირი რუსეთისაკენ, რაკი გარდა
ჯ გაუგანია, როგორღაც ის დევნილი ხმა
სწევითია. ჩვენი დამთხვეული თურგი ვლადიკავკას-
თან ის თურგი არ არის, რომელზედაც ჩვენს პოეტს
უთქვამს:

«თურგი რბის, თურგი ღრიალებს, კლდენი
ბანს უუბნებთან»

იქ ისე დამდოვრებულა, ისე მიმკვდარა, თი-
თქო ან როზგ ქვეშ არის გატარებულია, ან დი-
დი ჩინი მიუღიაა. მაგრამ იქნება თურგი იქ კვრე
იმიტომ მიხუტებულა, რომ მობანე კლდენი გვერდთ
არ ახლავს, ის კლდენი, რომლის:

«კლდოვანთა გულთა ღრუბელნი შავათა ზედ
დაწყოლიან

ღმრისსახებით ქვეყანას წარღვნითა ემუქრებიან.»

მაგრამ მაინც ჯ მაინც ვაი შენ, ჩვენო თურგო!
შენ, ჩემო ძმობილო, ზოგიერთ-განსავით ხანა მი-
სულხარ, იქაური ქუდიც დაგისურავს. ცოდვა არ
არის შენი ჭკა-ქუხილი, შენი ზარბანი ხმაურობა,
შენი შფოთვა ჯ ფოთვა, შენი გაუთავებელი ბრძო-
ლა ჭკა-კლდე-ღრესთან, თითქო შენი განიერი წა-
დილი შენს ვიწრო საწოლში კერ მოთავსებულა.
ბევრი რამ საგულას უურობა შენში, ჩვენი დაუმო-

საო თერგ, შეს ძლევა მახილს ღ შეუძლავს
 დენაშია. აქ კი მიმსახლხარ დამარცხებულ ღ ხაფი
 რეკ ლამსავითა. ცოდო ხარ ღ ცოდვას შეუბი!...
 • ჭე, სოფელა, რაშიგან ხარ, რას გვაბრუნებ, რა
 უნე გჭირსა?»

შუა დღე იყო, რომ ღარსის სტანციაში მოვე-
 დი. ღარსამდი ჩემმა გულმა ვერაიერი განსაკუთრე-
 ბითი სიამოვნება ვერა მიიღო რა, გარდა იმისა, რომ
 რამოდენათაც ჩემს სამშობლოს ქვეყანას ვუახლოვ-
 დებოდი, იმოდენად გარემო ბუნებას ჩემი ქვეყნის ფე-
 რი ემატებოდა ღ თერგს შეფოთვა ღ ღელვა.

შევედი სტანციის ცარიელს ოთახშია. ჩაის და-
 ღლევა მინდოდა ღ ამის გამო სამოვარის დადგმა
 შევუკვეთე ერთს ფესმეტეხილს სალდათსა, რომე-
 ლიც ბოლოს სტანციის გუშაგად გამოდგა. მინამ
 სამოვარს შემოიტანდნენ, მიუწქე გაფიცრულ-ტახტ-
 უედ ღ თავი ფიქრებს მივეცი. ოთხი წელიწადი იყო,
 რაც მე რუსეთში ვიმყოფებოდი ღ ჩემი ქვეყანა არ
 მენახა. ოთხი წელიწადი!... იცი, მკითხველო, ეს
 ოთხი წელიწადი რა ოთხი წელიწადია! პირველი,
 რომ მთელი საუგუნეა მისთვის, ვინც თავის ქვეყ-
 ნას მოშორებია. მეორე, ეგ ოთხი წელიწადი ცხო-
 ვრების სამირკველია, ცხოვრების წყაროს სათავეა,
 ბეწვის ხიდია სიბნელისა ღ სინათლის შუა, ბედისა»

გან გადაებული. მაგრამ უკვლახათვის კი არა. მარტო
 იმათთვის, ვინც რუსეთში წახულა, რათა ჰქუდა ჰქუდა
 რჯიშოს, ტვინსა და გულს მოძრახოს მწესნებს, ფე-
 ხი აადგმევენოს. ეს ის ოთხი წელიწადია, რომელიც
 ჰაზუკის ტვინში და გულში გამოჰკვანძავს ხალძე
 ცხოვრების კვირტსა. ეს კვირტი გიდეკ ის კვირ-
 ტია, რომლიდანაც მშუენიერი და ბრწყინვალე მტე-
 ვანიც გამოვ: და ძაღლ-ყურძენაცა. ჭოი, ძვირფასო
 ოთხო წელიწადო! ნეტავი იმას, ვისაც შენგან გადა-
 ბული ბეწვის ხიდი ფეხთა ქვეშ არ ჩაქსტედომია,
 ნეტა იმას, ვინც შენ რიგიანად მოგიხმარა.

III

რაკი ვლადიკავკასიიდან გამოველ და ჩემი ქვეყნის
 სიომ დამკრა, გულმა სულ სხვა რიგათ დამიწყო
 ფეხთა. ზოგოსკაში უკეთესთა ფიქრთა ქვეშედ სათ-
 ქა-ხუთქი დამიბნეკდა ხალძე. ახლა კი, როცა სტა-
 ხნიის ოთასის ტასტზედ მამა ჰაზურად გვიშორტე,
 დეთის წყალსა შენა გქონდეს, რომ მე ფიქრს მი-
 ვეცი სრული ჩემი გულის ყური და ყურადღება. ზგუ-
 ფად მომიგროვდა უკვლახური რაც კი დამეტოვა
 ჩემს მშუენიერს ჰატარძალსავით მორთულს ქვეყანა-
 ში, რაც კი მენახა, მეცადნა და მეცნო. ბრა-
 ვალ ხაირი ფიქრები ერთად, რეულად გონების
 თვალწინ წარმომიდგენს, მაგრამ ელვის უძალეს ერ-

თი ფიქრი მეორესედ მეცვლებოდა, ასე, რომ ჩემი გონების თვალთ ვინაჲ ერთ ღ იგივე საგანსედ ერთს წუთსაც ვერ გავსჩერე. ერთის სიტყვით, ჩემს ტვინში სრული რეკოლუციის მოხდა: ძირს მიღაკებულნი ფიქრები მალლა მოექცნენ, მალლა დაღაკებულნი ძირსა ჳ მერე აირივნენ ერთმანეთში.

ამ ყოფაში ვიყავ. ბოლოს ჩემთა ფიქრთა ყოველმა თავისი შესაფერი ადგილი დაიჭირა ჩემს გონებაში. მათ შორის ერთი უფრო ბრწყინვალედ გამოძენატა, იმ ერთს მოჭყვანა მეორე, მეორეს მესამე ასე, რომ ბოლოს სულ ყოველნი ერთად ერთ რთულ ჳ ზედ მიყოლილ გრესილად შეძქმნენ. როგორ შევეყრები მე ჩემს ქვეყანას ჳ როგორ შეძვეყრება იგი მე, ვიფიქრე. რას ვეტყვი მე ჩემს ქვეყანას სახლს ჳ რას მეტყვის იგი მე? ვინ იტის: იქნება მე ჩემმა ქვეყანამ ზურგი შემეჭციოს, როგორც სხვა ნიადგზედ გადარგულსა ჳ აღზრდიდსა; იქნება ზურგიც არ შემეჭციოს, იქნება მიმიტვიხოს კიდენა, რადგანაც ჩემში მანც ჳ მანც ჩემის ქვეყნის დვრიტაა დადებული; მაგრამ მამინ რა ვქმნა, რომ ჩემმა ქვეყანამ მამყოლოს ჳ მამხოს თავის ამბავი ჳ მე კი, მის ენას გადაჩვეულმა, ვერ გავიგო მისი ენა, მისი სიტყვა? იქნება მიმიღოს კიდენც ჳ, როგორც თავისი შვილი, გულსედაც მიმიკრას ჳ

სარბად დაძიდვას უური, მაგრამ მე შევიძლება ვი, რომ მას ღვიძლი სიტყვა უთხრა & იმ სიტყვით უნუგეშოს ნუგეში მოვფინო, მტირალს ცრემლი მოვწმინდო, მუშაკს შრომა გაუუადვილო & ის თვითვეული ნაპერწკალი, რომელიც არ შეიძლება, რომ უოგელს კაცში არა უოღაუდეს, ერთად შევკვროვო? შევიძლება ვი? შევიძლება გასაგონის ღვიძლის სიტყვის თქმასა? გადავწყვიტო, რომ ჩემი ქვეყანა მიმიღებს & მიმითვისებს კიდევ, იმიტომ რომ იმისი სისხლი & სორცი ვარ; იმის სიტყვასაც & ენასაც გავიგებ, იმიტომ რომ მამულის სიტყვას მამულის შვილი უურს უგდებს, განა მარტო უურითა, გულითაცა, რომლისათვისაც დუმილიც გასაგონია; ჩემს სიტყვასაც გავაგებინებ იმიტომ რომ შვილის სიტყვა — მშობელს უოგედათვის ესმის; მაგრამ ამას სულ სიტყვასად ვლანარაკობ, საჩქე ვი საჩქეშია. შენმა ქვეყანამ საჩქე რომ მოგთხოვოს, მაშინ რასა იქ? ვკითხე მე ჩემს თავს & გავხერდი კიდევ, ვიგრძენ, რომ ამ კითხვამ შექსწყვიტა ის ზემოხსენებული ჩემი თქმულების თქმადი გრესილი.

— მართლა & რა უნდა ვქნა, ვკითხე ჩემს თავს ხმა ძალლივ.

— ჩაი უნდა მიირთოვო, მაშასუნა სტანციის გუმაგმა, რომელმაც ამ დროს შემოიტანა სამოვა-

რის ღმერთს სტოლსუ დადგა.

- ჩაი!....

- სამოკარი იმისთვის არ მიბძანეთ, მიბძანებს სულელმა გუშავმა და გავიდა გარეთ. არ გასულა ამის შემდეგ რამდენიმე წუთი, რომ კარი ისევ გაიღო და ერთმა ათეცერმა შემოვიდა თავი. იმისი სახის მკრეპველებს ამოღებდა, რომ ღვინოსა და არაყს ძაღვს დახსნოებით იტნობდა. თვალად ერთი ოცდაათის წლისას ჰგანდა, შედ ეტუობოდა, რომ მკვავრი არ იყო.

- ნება მომეცით, მითხრა მან, გაგაცნოდ ჩემი თავი: მე გახლავართ ჰოდზორუჩიკი №, აქ ლარსში ვდგევარ, როცა მბარია.

- ძალიან მოსარული ვარ, გუშავსუ მე, ფესუსე წამოგუდღვ და ჩამოვართვი გამოწვდილი ხელი.

- საიღამ მომბანდებით?

- შეტყობურვიდამ.

- ფრიად სასიამოვნოა. ამ უდაბურს და კერანადგილას ერთი ეკ საამოვნება მაქვს, რომ შევსვდები სოღმე მკვავრს განათლებულის ქვეყნიდან. კაცი, რომელიც გონებითა სცნობრობს, მოკალეს ღვთისა და ქვეყნის წინაშე, რომ შევსდეს განათლებულს კაცს საბაზოდ გონების გასაფხინებლად. დიდად მოსარული ვარ. ბახსი ჭკვის სახდოა.

მიტოსრა ეს ჭ კიდეკ გამომიწოდა სული, შენ
სულქორედ სული ჩამოვართვი.

— თქვენ ვინა ბძანდებით, მკითხა მან.

— მე გახლავარ ერთის სომხის სოვდაგრის და-
სლდარი.

— დასლდარიო!... თქვა ჭ ტუჩები აიპრუნა.

— დიას, ბატონო!

ჩემმა ახალმა ნაცნობმა, რომ ეს გაიგონა, მიეს-
კუ დიდკაცური სანახაობა მიიღო: მსრები მოიძარ-
ჟვა, ის პირველად მორიდებული ლაშარაკი სსვა
ჭანგზედ შექსცვალა.

— საიღამ მოდისა-ა-ართ?! მკითხა გაკვირვებით
ღ დანცინებითაცა.

— შეტერბურგიდამა.

— ჭმ, ჩაიცინა აფიცრმა: შეტერბურგიდამ. კა-
რგია გლირსებით შეტერბურგის ნახვა. შეტერბურ-
გი!... ძალიან კარგი ქალაქია, — თქვა ესა ჭ არხეი-
ნად ჩამოჯდა სკამზედ: შეტერბურგი!... ო, ო, დი-
დი ქალაქია. შეტერბურგი!... კრცელი ქალაქია!..
არა ჭგავს თქვენ წიტის ქალაქსა. აბა რა ქალაქი,
თქვენი ქალაქი? ერთ თავიღამ რომ გადააფურთხო,
ფურთხი ქალაქის ბოლოს დაეცმა. შეტერბურგი
კი... ხომ გინახავთ, შეტერბურგი? რუსეთის გუ-
ლია. მართალია, აქამდისინ მთელი რუსეთი ფიქ

რობდა, რომ მის გული მოსკოვია, მაგრამ მთელს რუსეთს მე განუფანტე კვ ცრუ ზ უკუნისა და მისი მე მწერალი განლაგართ. გთხოვთ, რომ მინცნებდე. ეგრე კი ნუ მიუფრებთ. მე დავამტკიცე, რომ ჰეტეროურგია მთელი რუსეთის გული. იზღერის ბაღი ხომ გინახავთ?

დაუგდე კი უური ამ აფიცარს ზ გულში კი ვფიქრობდი, ხომ არ გავიქეებულა მეოჲი, მაგრამ გარდა ამ გადარეულის ლაზარაკისა არა შევატყერა.

— არა იზღერის ბაღი გინახავთ, თუ არა? მკითხა კიდეც იმან.

— ჰეტეროურგის გულშა რით დავამტკიცეთ, კვითხე მე ზ არ მივეცი ჰასუსი მის უკანახუნელს კითხვაზედ.

— არა ჯერ მე მითხარით: იზღერის ბაღი გინახავთ, თუ არა. თქვენ აქაურები, სამეცნიერო ლაზარაკს ჩვეულები არა ხართ, ამიტომაც ერთი საგნიდამ მეორეზედ გადხტებით ხოლმე. თქვენ ზედ-მიყოლებითი, რიგანი სჯა არ იცით, კვ რასაკვირველია, გაუნათლებლობისაგან მოგდისთ. მგონი, თქვენ არც კი იცით რა არის ცივილიზაცია, ასოციაცია, არდუმენტაცია, ინტელიგენცია, კასსაცია ზ ფილოლოგია. მაგრამ კვ არათერი, წარმავალია. თქვენც გაიწურ-

თნებით, მადლობა ღმერთს აფიცრობა & ჩინოვნიკობა ბევრი მოდის რუსეთიდან თქვენ განსახლებულად. არა, ვერ მითხარით, იზღერის ბაღი-გინახსავთ, თუ არა. თუ ეგ არ გინახავთ, შეტერბურგინ არ გინახავთ.

– მინახავს.

– გინახავთ? მაშ თქვენ განათლებულეში ფესი ჩავიდგამთ. ფრიად მოხარული ვარ, ფრიად მოხარული ვარ. იზღერის ბაღი? როგორი ბაღია, ჰა! აი ფერიებით სავსე სამოთსე ის არის, აი! ფერიები ხომ იცით რა არის? ეგ სამეცნიერო სიტუვანა, იქნება არ იცოდეთ. ეგ მდამიურად რომა კსთარგმნათ, იმასა ნიშნავს, რომ ის ბაღი სავსეა ყუყუნა თვალებიან ქალებითა. გინდა ერთს ჩაავლე სელი, გინდა მორკეს. აი განათლებას რა შეუძლიან. თქვენი ქალები კი გაც დაინახვენ თუ არა, იმაღებიან. არა, შეტერბურგინ... დიდი ქალაქია, ფრიად განათლებული, & იზღერის ბაღი განათლების გვირგვინია, ასეთი ბაღია, რომ «მწუ.»

ამ სიტუვანედ მეცნიერმა აფიცარმა თითებედ იკოცა.

– მე იმედი მაქვს, რომ ეს სამოვარი ამ სტოლზედ თქვენთვის ჰსდგას?

– თქვენმა იმედმა არ მოგატყუათ თქვენ.

– მე იმედი მაქვს, რომ თქვენ, როგორც გა-

ნათლებულის ქვეყნიდამ მოსული კაცი, მეც მითავა-
სებთ ჩაის?

— არც მაგ იმედს გავიმტუნებთ.

რომინც, რასაკვირველია, გეჭმება?

— მაგასევე ვი უკაცრავოთ.

— ვგ ვერაფერი ნიშანია. თქვენ სომეხი ხართ,
თუ ქართველი?

— ქართველი.

— ძალიან მიაშა, რომ ქართველი ხართ. თუმი-
ცა ხვენი ლერძობილი ვი ვმბახს, რომ *они же. и
робкие рыцари*, მაგრამ მაინც ქართველები ქ-
ვობიან იმ ჰოიებსა. ზაზირსები ვი, რასაკვირვე-
ლია, გეჭმებათ.

— გასლავსთ.

— იმედი მაქვს, რომ მითავასებთ.

— დიდის სიამოვნებით. ინებეთ.

— აბა, მაშ თქვენ ჩაი დასსით ჭ მერე მოვ-
უკვთ სამეცნიერო ღაზარაკსა. თუმიცა თქვენთვის
მხელი იჭება სამეცნიერო ღაზარაკის გავება, მაგრამ
მე შივა ჭ შივ სამეცნიერო სიტყვებს მდაბიურად
გითარემნით ჭ ამ რივით სამეცნიერო ღაზარაკის
გავებას გავიადვილებთ.

მე ჩაი დავსსნი ჭ ერთი ჭიჭა იმას დავუდგი, ჩაი

რომ უატარა მოსკა, გამოაბოლა შაჰიროსი & მოსკ-
უგა ლაშარაკსა.

— თქვენი ქვეყანა, მეცნიერის ენით რომ ვხს-
თქვა, განათლებული არ არის, ესე იგი, მდაბიურის
ენით რომ ვხსთქვა, გაუნათლებელია, სომ გესმით?

— ძალიან კარგად.

— აკი მოგახსენეთ, გაგიადვილებთ მეოქი სხ-
მეცნიერო სიტყვის გაგებასა. ახლა დავიწყეთ იქი-
დამ, რომ თქვენი ქვეყანა განათლებული არ არის,
ესე იგი, გაუნათლებელია. ეს ხაი მოსკოვისა უნდა
იყოს?

— არა, სტავროპოლში ვიუიდე.

— სულ ერთია. ახლა დავიწყეთ, როგორც წე-
ლანა ვსთქვით, იქიდან, რომ თქვენი ქვეყანა განათ-
ლებული არ არის, ეგ იმასა ნიშნავს, რომ თქვენი
ქვეყანა ბნელია. სომ გესმით?

— დიას, კარგად.

— ახლა რაკი იქიდან დავიწყეთ, რომ თქვენი
ქვეყანა განათლებული არ არის, იხიც უნდა ვსთ-
ქვათ, რომ განათლება არ არის. მე ამას მაგალი-
თებით აგისხნით: წარმოადგინეთ ბნელი ოთახი,
წარმოადგინეთ, თუ არა?

— წარმოვიდგინე.

- არა, იქნება სადმე ერთი ფანჯარა ღია და-
გრჩათ, ისიც დაკეტეთ.
- დაკეტეთ, ვუპასუხე კი ჯ სიცილი მაძივიდა.
- ძალიან კარგი. რაკი ის ფანჯარაც დაკეთეთ,
ფარდაც ჩამოაფარეთ.
- ჩამოაფარეთ.
- რაკი ფარდაც ჩამოაფარეთ, ოთახიც დაბნე-
ლდება, გულარა ფერს დაინახავთ, უცრათ შემოი-
ტანეს სანთელი, განათლდა ოთახი. განათლებაც
ეგ არის. სწორედ მოგასვენოთ, არც ეს ჰაზირი-
ზაა ურიგო. ჰეტეროზუგიდამ იქნება?
- სულ ერთია.
- ასლა სამ გესმით განათლების მნიშვნელო-
ბა?
- ძალიან კარგად.
- ასლა, რადგანაც აგისხენით განათლების მნი-
შელებას, თქვენ უნდა ერთი რამა გკითხოთ, თქვენ-
ში ცივილიზაცია როგორ მიდის?
- მაგისას ვერას მოგასვენებთ; დიდი ხანია
ჩემს ქვეყანაში არა ვუფილავარ.
- ეგ არა ფერი, მე ესლავ შევიტყობო რო-
გორც მიდის: გენერლება გეუფლებათ თქვენ ქარ-
თველებს?
- იქნება ერთი ოცნავე მოგრაკდეს.

დენერალი?! მართალი დენერალი! თუ ღვთის ძა-
 ლით თქვენში ცივილიზაციაში კვლე იარს, წამოვიწყო
 ათ წელიწადს უკან კიდევ ოცი დენერალი მოგეძ-
 ტებათ & სულ ორმოცი შეიქმნება. დიდი საქმეა.
 მე კვ არ ვაცოდი. ან სხადამ უნდა შემეტო? სულ
 არ იქნება სამი წელიწადი, რაც ამ ქვეყანაში ვარ.
 სწორედ მოგახსენოთ, არც მოცლა მქონდა, რომ
 თქვენის ქვეყნისათვის მეცნიერი თვალი დამეკვირ-
 ვებინა. მე ერთს დიდს საოხტატო საგანს გამო-
 ვკვიდე, მრავალი ვიძიე, ისტორიები წავიკითხე &
 ჩემი დრო სულ ამ სამეცნიერო საქმეზედ გადავკვი-
 ძვარვამ ცუდად არ წასდა ჩემი ღვაწლი, შთამომავ-
 ლობა მოვიგონებს ჩემს სასკელსაცა.

— რა იმოქმედეთ?

— რა ვიმოქმედე! ადვილი სათქმელია. აი, ბა-
 ტონო, რუსეთში მეხატონებს უმუხი ჩამოართვეს.
 მეხატონებს ბიჭი აღარ შეიძა. მოკვამაგირეს ანაბა-
 რას დაწნა. შეწუსდა ქვეყანა, მოკვამაგირეებმა დაუ-
 წყეს ეოველვერ სახლში ჰარვა. მე, როგორც გულ-
 მტკავნეული შეილა, ჩავფიქრდი ამ ჩემის ქვეყნის
 მწუსარებაზედ, — ვხსოვთქვი: ქვეყანას შევლა უნდა-მე-
 თქი. მაღლობა დმერთს, გუშველე კიდევ ასეთი
 რამ მოვიგონე, რომ მოკვამაგირეს სახლში ჰარვა
 აღარ შეუძლიან. ერთ უბრალო შემთხვევამ კი

მახოვინა წაძალი. ჩემი დენშხიკი ფრანდ დინდი
 ქურდი იყო, საშაქრეში შაქარს აღარ უშეებდა. ვი-
 ფიქრე, ვიფიქრე, როგორ ვუშეკელო ამ საქმეს მეთ-
 ჭი. დავიწეე ყუთის დაკეტა, მაგრამ სან დაკეტა
 დამავიწყდებოდა სოღმე, სან გასაღები სტოლზედ
 დამრჩებოდა სოღმე ჭ როცა სასლიდამ გაუიდოდი,
 დენშხიკი შაქარს მომძარავდა. ბოლოს ავიღე, ორი
 ბუხი დავიჭირე ჭ ჩავსვი საშაქრეში, თავი დავსუ-
 რე ჭ არ დაკეტე კი. ახლა მკითხავ რისთვისა?
 იმისთვისა, რომ თუ დენშხიკი კიდევ შაქრის მო-
 შარვას დააპირებდა, სომ ყუთი უნდა გაეღო. რაკი
 ყუთს თავს ახდიდა, ბუხები მაშინვე ამოფრინდე-
 ბოდნენ. მერე როცა შინ მოვიდოდი ავხდიდი ყუთს
 ჭ შიგ რაკი ბუხებს აღარ ვნახავდი, აშკარა იქი-
 ბოდა, რომ ყუთის თავი აუხდია ვისმეო. ვინ ახ-
 დიდა. თუ არ ჩემი დენშხიკი. რაკი ეს გამოვიგო-
 ნე, მე დენშხიკი შაქარს კელარ მძარავს. ესლა ყოველ
 დილას ჩაის გაკათავებ სოღმე თუ არა, ოთასში
 ბუხებს ვატყავ. დავიჭერ ბუხებს, ჩავსვამ შაქრის
 ყუთში და მთელი დღე არსენათ ვარ, ვიცი რომ
 არავინ მომძარავს. როგორ მოგწონთ ჩემი აზრი!

იაფი ჭ ქურდობის უებარი წამლია. ეგ წამლი
 ეველაფერში იხმარება, რასაც კი ხეკნს ^{რუსეთში}
 უუთში კინასაკო ხოლმე. ეს აზრი ჯერ არავის-
 თვის არ გამომჟღავნებია, მაგრამ თქვენი ჭკეუანა ისე
 მიუკარს, რომ თქვენ ეგ გაცნობეთ ჭ გთხოვთ
 თქვენც გაუნათლებულს მებატონეებს აცნობოთ. ერ-
 თი ეს არის, რომ არაყის ქურდობას ჯერ კერა
 ვუშკელურა. არაყის ბოთლშიაც კი ვცადე ბუხების
 ჩასმა, მაგრამ ეგ წყეულები შიგ იხრჩობიან. მაგ-
 რამ მაგის წამალსაც მალე მოვიგონებ. არა, რო-
 გორ მოგწონთ ჩემი ოსტატობა? ფრანციელებმაც
 იცინ ხოლმე მაგისთანა ეშმაკობების მოგონება,
 მაგრამ იმათი მასინების უიდეა ძვირია. ეს ჩემი
 ოსტატობა კი გროშიც არ დაჯდება. აბა რა არის
 თარი ბუხის დაჭერა ჭ უუთში ჩასმა? დიდი არა-
 ფერი. აბა ესლას ნახეთ რა შედეგი ექმნება ამ ჩემ
 მოგონილ საჭმეს: ეს ჩემი ოსტატობა რომ გავრ-
 ცეკლდება, მაშინ შეიძლება რომ ბუხების სუიდეა
 დაიწყო. აი ჭკეუანაში ასალი ლეპ მიცემობაცა გაჩ-
 ნდება; ჩაივლით. ერთს მშვენიერს დილას თ. კენს
 ქალაქში ჭ დანასაკო ბუხების მალაზიასა. ცუდია

თუ? რამდენი მშვიერი კაცი ლუკმას იშოვის ბუჩქებს მკ...
 ოსებითა. ესლა კი ბუჩქები რანი არიან? არა ფერი.
 რის გამოხადებნი არიან? არა ფრისა. აი შენი-
 ერი ჯე ჭკვიანის კაცის ნამოქმედებსა ჯე ნაღვაწლს
 რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნისთვის. მე აქ
 არ მოვდიოდი, თუმცა კი ბევრს მესვეწებოდნენ.
 ჩემს გულში კამულობდი: ღმერთს თუ ნიჭი მოუ-
 ცია რამე ჩემთვის, ისევე ჩემებს გამოვადგე მეთქი:
 მაგრამ ამ ახლად დაჭერილ ქვეყნებს უფრო განათლე-
 ბა უნდა; აქ განათლებული კაცები სჭირონი არიან.
 აბა ცოტა სასწა მოიცადეთ, რა მოხდება. მე სომ ზე-
 ვით რომ კვხთქვი ის მოვიგონე, ახლა სხვა ჩემისთანა
 სხვას მოიგონებს, იქნება იმისთანა კაციც გამოვიდეს
 რომ თქვენს ქალაქშიაც იზღერის ბაღი გამართოს:
 შენნიერი კაცისათვის უკვლავიერი შესაძლოა. ამ-
 უოფითა მთელი პეტერბურგის განათლება აქ გა-
 დმოვა. მაშინ ნახავთ ერთს მშვენიერს დღეს, რომ
 ხეირობა გამართება იზღერის ბაღში, იმ ბაღში
 თქვენი ქალები თამაშად სიარულს დაიწყებენ, გინ-
 და ერთს უთხარ «შენი ჩირიძე.» გინდა მეორეს,
 სმასაც არ გაგცემენ. აბა ხალხი მაშინ დაინახავს

თავის სამოთხეს, როგორც მენიერის იტყვიან, ესე იგი, სამოთხე რომ დაბიურდა მაგრამ რა ვესტქვათ, მდაბიურდაც სამოთხე სამოთხესა. ხომ გესმით?

- ძალაან კარგად.

IV

იმ ხალხის სტივის წმინდას ამოკედა, მშვენიერი ხალხი იყო ასე, რომ იმდამეს იქ დავრწი, რათა თქვალა გამკლო მშვენიერის სანახარის სიღვითა. ოხ, საქართველო!

«სხვა საქართველო სად არის, რომელი ერთსე ქვეყნისა?»

ოთახიდან გარეთ გამოკედა ზ შვესედე სტივის წმინდის პირ ზ პირ აუუდესულს შეინკარსა, რომელსაც უახბეგის მოას ეძსანან. დიდესული რამ არის ეგ შეინკარი. აბა მავს შეუძლიან ესტქვას: ცა ქუდათა მქესო ზ დედა მაწა ქალამნათაო. ცისა ლაყვარდესედ მოხანდა იგი თეთრად ზ აუძღვრეკულად. ერთი მუჭის ოდენი ღრუბელიც არა ესტარავდა მის

მალალს შუბლსა, მის ყინვით შეკვერცხილს
 თავსა. ერთად ერთი ვარსკვლავი, მეტად მწვენივს
 ლე ზედ დანათიდა, ერთს ალავს განკრებული,
 თითქო მყინვარის დიდებულს ხასკს განუცვიფრე-
 ბიაო. მყინვარი!... დიდებულა, მეუდრო ჯ მშვი-
 დობიანი, მაგრამ ცივია ჯ თეთრი. დანახვა მისი
 მაკვირვებს ჯ არ მალეუებს, მაციებს, ჯ არ მათ-
 ბობს, — ერთი სიტყვით, მყინვარი, მყინვარი მთე-
 ლის თავის დიდებულებითა საკვირველია ჯ არა შე-
 ხაყვარებელი. ანა რად მინდა მისი დიდება? ქვეყნის
 ყაყანი, ქვეყნის ქარიშხალი, ქროლვა, ქვეყნის ავ-
 კარგი მის მალალს შუბლზედ ერთს მარღვსაც არ
 აატოკებს. მირი თუმცა დედა მიწასზედ უდვა, თა-
 ვი კი ცას მიუძეუნია, განსეუდ გამდგარა, მიუკარე-
 ბელია. არ მიყვარს არც მაგისტანსა სიმაღლე, არც
 მაგისტანსა განსეუდ გადგომა, არც მაგისტანსა მიუ-
 კარებლობა. დალოცა დემერთმა ისეკ თავზედ სელ-
 აღებული, გიჟი, გადარეული, შეუზოკარი ჯ და-
 უმონავი მღვრიე თერგი. შავის კლდის გულიდამ
 გადმომსკდარი მოდის ჯ მობლავის ჯ აბლავლებს
 თავის გარეშემოსა. მიყვარს თერგის ზარიანი ხუი-

ლი, გამალებული ბრძოლა, დრტყინვა ჯ კაი კავ-
 ლახი. თერგი სასკა ადამიანის გაღვიძებულის ცნო-
 ვრებისა; ამაღელვებელი ჯ ღირს საცნობი სასეც
 არის: იმის მღვრიე წყალში ჩანს მთელი ქვეყნის
 უბედურების ნაცარ-ტუტა. მუინვარა კი უგვდავბი-
 სა ჯ განცნობის დიდებული სასკა: ცივია რო-
 გორც უგვდავსა ჯ ჩუმიან როგ არც განცნობა. არა,
 მუინვარი არ მიუვარს, მით უფრო. რომ მიუვარე-
 ზლად მალაღია. ქვეყნის ბედნიერების ქვა-კუთხეთი
 კი უოკელთვის ძირიდან დაღებულა, უოკელი
 შენობა დაბლიდან ამაღლებულა, მალღიდან კი შე-
 ნობა არ სად არ დაწყობიღა. აქიტომაც მე, რო-
 გორც ქვეყნის შვილს, თერგის სასკე უფრო მამწონს
 ჯ უფრო მიუვარს. არა, მუინვარი არ მიუვარს: მი-
 ხი სიცივე სუსსავს ჯ სითეთრე ანერებს. მალაღია!
 რად მინდა მისი სიმაღლე, თუ მე იმას ვერ აწვ-
 დები ჯ ის მე ვერ ჩამომწვდება. არა, არ მიუვარს
 მუინვარი. მუინვარი დაღებულს გეტკს მაგონებს ჯ
 თერგი კი მრისხანე ჯ შეუზოვარს ბაიროსსა. ნეტა
 კი შენ თერგო! იმითი ხარ კარგი, რომ მოუხვე-
 ნარი ხარ. აბა პატარა ხანს დადეკ, თუ მერაღ

გუბედ არ გარდაიქცე და კვ შენი საშინაო სასუ-
რობა ბაყაყუბის ყიყინზედ არ შეგეცვალოს. მოძრა-
ობა და მარტო მოძრაობა არის, ჩემო თურგო, ქვე-
ყნის ღონისა და საცოცხლის მიმცემა....

სასმელ-საჭმელის მოტემა ჩემთვის, წამდენი
 ათას რუასს სამოცდა თოთხმეტ ლილიბუტის
 მცხოვრებს ეუფოდა. წამდენიმე ხნის შემ-
 დგ, მე ერთ ვარის-კაცს, ჩემ დახლოებულ
 მეგობარს, ვკვიხე, ეს რიცხვი რა მიხეზით
 მიიღესს მეთქი. იმან მიპასუხა, რომ მისი დიდ-
 ბულების მატყმატიკოსებმა ჩემი სიმაღ-
 ლე იმავე მანქანებით გაზომეს, როგორი-
 თაც ჩვენში მიუდგომელ მთებს ზომევენ
 და მოიხსრეს, რომ მე ათას რუასს სა-
 მოცდა თოთხმეტჯერ მათზე უდიდესი
 ვუფოილვარ. და წადგანტ ჩვენი სხეული ერ-
 თმანერთს ჩამოგავდა, იმათ იანგარიშეს, რომ
 ჩემი მადაც იმათზე ათას რუასს სამოცდა
 თოთხმეტჯერ უფრო დიდი უნდა იყოს. აქუ-
 დამ მკითხველი დაინახავს, რა ჩინებული გო-
 ნების უფოილა ეს ხალხი და რა ჭკვიანური,
 ბეჯითი და წინდახედული ეკონომოსია მისი
 ხელმწიფე.

IV. — ლილაპუტის სატასტო ქალაქის, მილდენდოს აწერილობა, აგრეთვე როგორც ხელმწიფის სახანლისა. — საუბარა ამის დამწერის ღ ერთა მართებლობის პირს შუა, შესასებ სახელმწიფო საქმეებისა. — დამწერი ხელმწიფეს ამში დასმარებას უბირდება.

როგორც კი მე თავისუფლება მომე ა, ჩემი პირველი თხზვნა იყო სატასტო ქალაქის — მილდენდოს ნახვის ნება მომცემოდა. ხელმწიფემ ძალე მიბოძა მე ეს ნება. მაგრამ იმ პარობით, რომ არც ერთა მისი ქვეყნდომი, არც მათი სადგომები არ გამეჭულიტა. სალხს ცალკე გამოცხადებით შეტყუაბიეს ჩემი განზრახვა. ქალაქს შემოვლებული აქვს კედელი, რომელაც სიმაღლით თან-ტყველ ნახევარი იქნება და სულ ცოცხა, ცოცხა თერთმეტე გოჯი სიგანით, ასე რომ ზედ ცხენიანი ეკაპაყათ ქალაქს შემოვლა უმაშრათ შეიძლება. თც-თც ტყველზე ერთი ერთმანერთიდან ჩაკეთებული იყო კედელში მაგარი.

კოშკები. მე გარდავაღაჯე დად დასავლეთელ
 კარებს, და გაუეკვი ორ უმთავრეს ქუჩებს,
 ჟილეტას სამარა, რადგანც მეშინოდა, რომ
 სერთუკის კალთებს სახლების ჭერა და საფა-
 რი არ დაეხერხათ. მე დიდი მოწინებათ ვად-
 გამდა თუხს, ვინაცობას არ შემომჟუღეტო-
 და ქუჩებზე დადრინალი ვინმე, თუც სსსტია-
 კა ბრძანება ვი იყო მიცემული, რომ უველა-
 ნი თავ-თავის სახლში უნდა დადრინილა უვნენ,
 ხიუჯათის თავიდან ასტოილებლათ. ჩარდახის
 ფანჯრები და ბანები ისეთ რიგათ საკსე იუვ-
 ნენ ხალხით, რომ მგონია არც ერთა ჩუმი
 მოგზაურობის დროს ამოტყენს ხალხიანი ქალაქა
 არ მინახავს. ქალაქს სწორე ოთხკუთხი ალაგი
 უჭარავს, და კედლის ოთხაკე მხარეებს თა-
 თოს ათსი ცკავულა სიგბე აქვს.

ორ უმთავრეს ქუჩას, რომელიც ერთმან-
 ნერთს შუაზე სჭრიან და ამ რიგათ ქალაქს
 ოთხ სწორე ნაწილათ ეოფენ, თითოს ათი
 ცკავული სიგანე აქვს. შატარა ქუჩებს, რომ-
 ელშინც მე თუხი ვერ ჩავადგი, სიგანე თორ-

მეტი გოჯიდან დაწყებული თვრამეტამდე აქვთ
 ქალაქს შეემლია ხუთასი ათასი სული და-
 ტიოს. სახლები სამი და ოთხი ეტაჟიანი
 არიან. დუქნები და ბაზრები კარგათ არიან და-
 მარაგებულნი.

სელმწიფის სასახლე დგას ქალაქის შუა
 გულ ალაგას, სადაც ორი დიდი ქუჩა ერთმან-
 ნერთს სჭრიან. იმას შემოვლებული აქვს ოც-
 და სამი გოჯის სიმაღლე კედელი, და ორ-
 მთავი ტკაველზე მოშორებულნი სხვა სად-
 გურებსე. სელმწიფემ ამ კედელზე გადალას-
 ჯების ნება მომცა, და რადგანც კედელსა და
 სასახლეს შუა კაი ძალი ადგილი იყო ცარი-
 ელი, მე სასახლის უკვლას მხრიდან დანახვა ადვი-
 ლათ შევიძელი. გარეგან ეზოს ოთხმთავი
 ტკავლის ადგილი უჭირავს, ოთხკუთხათ; ის
 შემორტყმულია ორ შინაგან ეზოებსე; სელ-
 მწიფის სადგომი ოთახები შუაგულ ეზოშია.
 მე დიდი სურვილი მქონდა ამ ოთახების ნა-
 ხვის, მაგრამ ეს ძლიერ ძნელი იყო, რადგანც
 ის კარი, რომელიც ერთი ეზოდან მეორეში

გადიოდა, სიმაღლით თურნამეტი გოჯის იყო, და სიგანით—შვიდის. ამას გარდა, თვითონ შენობა სიმაღლით ათი ტკაველის იყო, ასე რომ მე მისი გადალახების დროს შეგემლო სახურავის დანგრევა; კედლის დანგრევის კი არ მეშინოდა, რადგან ის კარგა მაგრათ იყო აშენებული ნათალი ქვით, სისქით თითო ოთხი გოჯის. ხელმწიფეს ძლიერ სურდა, რომ მე მისი სასახლის სიმშვენსეურო შენახა, მაგრამ მე ეს მარტო სამი დღის შემდეგ მოვახერხე, როცა ჩემი კალმის დანით დავეჭერი უდიდესი ხეები ხელმწიფის ბაღში, რომელიც ქალაქზე გვარინათ მოშორებულია. ამ ხეებიდან მე ორი სკამა გავიკეთე, ექვს ექვსი ტკაველის სიმაღლე, და საკმაოდ მაგარი ჩემი სიმძიმის ასატანათ. რაკი ხალხა ხელმეორეთ გაათრთხილეს, მე ქალაქში გავიარე და სასახლისკენ გავსწიე, ჩემი ორი სკამით ხელებში. როცა გარეგანი ეზოს მიუახლოვდი, ერთ სკამზე შევდექი, მეორე ხელში დავიკავე და ხელა გადავდგი მიწაზე იმ ადგილს, რომე-

ლიც ზირველ და მეორე ეზოებს შუა რუკა დას-
 ტოკებული და სიგანით თექვსმეტი ტბ-
 ველის იქნებოდა. მაშინ მე მოსკვენებულათ
 გადავაბეჭე შენობას, ორი სკამის შემწეობით,
 და რაკი შიგნით ეზოში თქვა ჩაკდგი, ჩან-
 გალით გარდავიტანე კარეთ დაჩენილი სკამი-
 სი მოხერხებით მე შევედი შუაგულ ეზოშიც;
 იქ წამოვიწეი, ლოყა მიწას დავაკარი, ამ ნაი-
 რათ განგებ ღია დატოვებულ ქვემო ეტაჟის
 თანჯრებში შევსუდე. და დავინახე ოთახები,
 ისეთი მშვენიერებით გაწეობილი, როგორც
 კი კატის მონებას წარმოადგენს შეუძლიან.

იქ მე დედოფალი და ბატონის შვილები
 დავინახე, თავთავის ოთახებში, თავანთ მხლე-
 ბლებით. დედოფალმა თავისი მოწულე
 გაღიმებით გამხბუნებია, და თანჯრიდან ხელი
 მიბოძა სკოტნულათ.

მე დაწვრილებით არ ავიწერ ეველას შეის-
 ნიშნავ საგნებს, რომელნიც კი ამ სსსახლებში
 იხლებიან. ამ აწერას მე მეორე, უფრო დიდ
 თხზულებისთვის ვინახავ, რომელიც ეხლან

თითქმის სრულიად მომზადებული მძევს სა-
ბეჭდავთ, და რომელიც ამ სახელმწიფოს
აწერილობას შეცვას, მისი დაფიქრებიდან
დაწყებული, მისი ხელწიფების ისტორიის,
საუკუნეების განმავლობაში, შენიშვნებს ამ ქვე-
უნის ომებზე, პოლიტიკაზე, კანონებზე, სი-
ტუვიერებაზე და სარწმუნოებაზე, მტენარებზე
და ცხოველებზე, ხალხის ყნებზე და ჩვეულება-
ებზე, და ბევრ სხვა გასაკვირველათ საუცხოო
და მტის მეტათ სასარგებლო საგნებს.
უხლანდელი ჩემი მანანი ვა ის არის, რომ
ვიამბო რა დამემართა მე თითქმის ცხრა თვის
განმავლობაში, რომელიც მე ამ საკვირველ
სახელმწიფოში გავატარე.

ერთ დღეს, ორი კვირას შემდეგ ჩემი
განთავისუფლებისა, მოვიდა ჩემთან კელდ-
რეზალ, სახელმწიფო მინისტრი განსაკუთ-
რებითი საქმეებისა.

იმან თავის ეკიპაჟს ცოცხალი მოძორებით
მოცდა უბრძანა და მოხლავა ერთი საათი მას-
თან საუბარისთვის შემეწირა. მე ვუბასუხე,

მხატვარ წამოვიწვე ისე, რომ ჩემი უფროსი სი-
 სწორებზე დადგეთ მეტია. მაგრამ იმან უნდა,
 რომ ჩემი ხელის გულზე დამესვას, საუბრის
 დროს. იმან საუბარი ჩემი გათავისუფლების
 ძალადგოვით დაიწყო, და პითხრას, რომ მე
 თვითონ ცოცხალდები მონაწილეს მივიღე
 თქვენი გათავისუფლებათა. ამას შემდეგ
 იმან დაუმატა, ხელმწიფეს თქვენი გათავისუ-
 ფლებათა თავისი სარგებლობა რომ არ დაენახა,
 თქვენ ისე მალე თავისუფლებას ვერ იშოვი-
 დითო. თუმცა, განაგრძო იმან, ჩვენი სახელ-
 მწიფო, უცხო კაცის თვალში, მეტის მეტათ
 ბედნიერი სჩანს, ჩვენ ორა დიდი სერი გვაქს
 მოსარჩენი: შიგნით, თვითონ სახელმწიფოში,
 ჩვენ გვაწუხებს ძლიერი წინააღმდეგი პარტია,
 და გარედან—საშიშარი მტერი ჩვენი თავის
 დასასხმელათ ემზადება. უნდა იცოდეთ, რომ
 აგერ სამოცდა ათი მთვარეა მასაქეთ, ჩვენ
 სახელმწიფოში ორი წინააღმდეგი პარტია იყო,
 სახელათ «ტრასკესან» და «სლამეკ-
 სან.» ეს სიტყვები მალა და დაბალ ქელს

ნაშნაკენ, რომლითაც ისინი ერთმანერთად
 განიხივებდნენ. ამტკიცებენ, მართლაც, რომ
 ჩვენი მკვლევარი წესი მაღალი ქესლა უფრო
 მოუხდებს; მაგრამ, ასეა ეს თუ არა, ხელმწი-
 თვემ გადაწყვიტა, რომ მძარბობის და უკე-
 ლა თანამდებობის პარტია, რომელიც კი-
 სხელმწიფო სამსახურში არიან, დაბალი ქეს-
 ლეობა იხმარონ. თქვენ შეგიძლიანთ შენაშ-
 ნათ, რომ თუათან ხელმწიფოს ქესლი ერ-
 თი «დრუროთ» უფრო დაბალია დახარჩენი
 კარის კატების ქესლებზე (დრუროთ თითქმის
 მეთათსმეტედა ნა ილია ერთი გოჯასა). ორი
 პარტია ისეთნაირათ ეჯიბრებიან ერთმანერთს,
 რომ არც სჯამენ, არც სძენ ერთათ, და არც
 ერთმანერთს სძას სტემენ. ჩვენ გვგონია, რომ
 ტრამპეკსანები, ანუ მაღალ ქესლიანები, რატო-
 სვით ჩვენზე მომეტებულები არიან, მაგრამ
 უფროსობა ჩვენ ხელშია. საუბედურათ, ჩვენ
 გვეშინია, რომ მისი აღმტკებულება, ცხატის
 მეტეკვიდრე, ცოტათინათ მაღალ ქესლიანები-
 სკენ იწევს: ჩვენ ადვილათ შეგვიძლია შევნიშ-

ნათ, რომ მ.სი იუქს:ცმელის ერ თიქსლი
 მეორესე უფრო მალა და ეს გარემოების
 ამას ცოცხათი არ იყოს სიარულის დროს
 აკოჭლებს.— ამ გვარი შინაგანი განხეთქილე-
 ბის დროს, ჩვენ გველის თავზე დასხმა ბლე-
 ძუსკუს კუჩხულიდან, რომელიც მეორე
 უდიდესი სახელმწიფოა დედამიწაზე, და თათ-
 ქმას იმ სიდიდე და იმ სიძლიერეს, როგორც
 ჩვენი. რაც შეეხება იმ აზრებს, რომელიც ჩვენ
 გავვიგონია, ვითომ ქვეყანაზე სხვა სახელმ-
 წიფოებს. ც არიან, თქვენი სიდიდე და თქვენ სას-
 ხა ჯდამაინებიდან შემდგარი, ჩვენი ივილისო-
 ფისება ამ საგანზე ძლიერ ეჭვობენ — ისინი
 იმ აზრის არიან, რომ თქვენ მთვარიდან არ
 რომელიმე ვარსკვლავიდან ჩამოვარდნილი
 ხართ, ამიტომ რომ ცხადია, ასობდე
 თქვენისთანა სულდგმული ძლიერ ცოცხა ხნას
 განმავლობაში გასსადებდენ, რაც მის დიდე-
 ბულების სამძარტებულში რამე ნაყოფი, ან
 ცხოველი მოიძიება. ამას გარდა ჩვენი ის-
 ტორიკოსები, აჯერ ექვსი ათასი მთვარას

განმავლობაში, არც ერთ სხვა ქვეყანას არ
ახსენებენ, ლალიბურჯისა და ბლექუსკუს
და. — მე უნდა მიუქვას, რომ ეს არი საშიშ-
რი სახელმწიფოები, ოცდა-თექვსმეტი მთვა-
რის განმავლობაში, ერთმანერთს გ შინა-ბუ-
ღათ ეომებოდნენ, ზი, რა საგანზე უკუღამ იცის,
რომ კვერცხის ჭამის დროს, კანტი კვერცხს
ბოლოდგან სტყეს. მაგრამ ჩვენი ხელმწი-
ფის ბაბუამ, თავისი ბავშვობის დროს,
როცა კვერცხს პირობებდა, საუბედუ-
როთ თითო გააჭრა; მაშინ მას მისმა ბრძანე-
ბა გაძლეს, რომ ეკლას მას ქვეშევრდომს
კვერცხის ბოლო უნდა გაეტეხა, ჭამის დროს,
და არა თავი, თუ არა და, სასტიკათ დასჯი-
ლი იქნებოდა. ხალხი ისეთ ნაირათ გაბრძოდა
ამ კანონზე, რომ ჩვენი ისტორიკოსების
სიტყვით, ამ შემთხვევას ექვსი არეულობა
მოუხდენია, რომელშიაც ერთ ხელმწიფეს სი-
ტონსლე დაუკარგავს, და მეორეს — ტახტი. ამ
შინაგან — განსეთქილებას უოველთვის უფრო
და უფრო აძლიერებდნენ ბლექუსკუს ხელმწი-

ფეხები, როცა განდგომილები დამარცხდნენ, ბლექუსკისა თავი გადააჩინეს. ნაანგარბიშვილმა, რომ სხვა და სხვა დროს თერთმეტ ათასს კაცს ურიგვია სიკვდილის გადაცანა, ვინემ კვერცხის თავით გატყეს. რაძენიმე ასი სხვალ-სხვილა თხზულებს დაწერილს ამ საგარე; მაგრამ «კვერცხის ბოლახების» თხზულებები დიდხანაა აკრძალული არიან, და გამოცხადებული აქვს, რომ მიუღი ეს პარტიის დირსი არ არის, რომ რომელიმე სახელმწიფო და სამსახურის ადგილი ეჭიროს მის წევრს ამ არეულობის განმავლობაში; ბლექუსკუს ხელმწიფეებმა ხშირათ თავიანთი ელჩების პირით უკმაყოფილება გამოგვიცხადეს; ისინი ჩვენ საშინელ დანაშაულობას გვაბრალებდენ — ჩვენ დიდი წინასწარმეტყველი «დუსტროგის» ბრძანების დარღვევას, რომელიც გამოთქმულია «ბრუნდეკრალის» (მათი ყორანის) ორმოცდა მეთერთმეტე მუხლში. მაგრამ გამოჩინდა, რომ ეს ბრძანება გადასხვათერებულათ იყო ახსნილი; აი, მისი ნამდ-

ვილი სიტყვები: «უოკელმა მანთლ-
 მანდილებელმა იმმხროთ ბლანტი-
 ხას კვერცხი, რომლითაც უფ-
 რეს და ვილებოდას.» ჩემი აზრით,
 ეკლასიონითონ უნდა ჭქონდეს მინდობილი
 გადაწვევება, თუ რომელი მხარე უფრო ეად-
 ვილება გასატყვანთ. ანა და, ამ საქმის გადა-
 წვევება ხელმწიფის მეტს აჩავის არ უნდა შეუ-
 ძლას. მაგრამ «კვერცხის ძირელებმა» ისეთი
 ნდობა მოაზრებს ბლანტიერს ხელმწიფის სა-
 სახლეში, და იმოდენა დახმარება და ხელის
 გაწეობა ჩვენ საკუთარ სახელმწიფოში, რომ
 ამ საგანზე ოცნა თექვსმეტი მთვარის გან-
 მავლობაში ომი იყო გამართული, და ძლევას
 ხან ერთ მხარეს ჭქონდა, ხან მეორეს. ამ ომე-
 ბში ჩვენ დაკვარებთ ორმოცი დიდი გემი,
 და ბევრათ უბეტესი — ვატარაები, ოცნა ათი
 ათასი მსუდარი და მებრძოლები; ნაანგარი-
 შევან, რომ არც ჩვენ მეტრს დაუკარგავს
 ამასე ნაკლები. — ესლა ბლანტიერში საშინელ
 გეძებს ამხადებენ და ჩვენსე თავს დასას-

ხელათ ეძხადებიან. ჩვენმა ხელმწიფებმა თქვენი მამაცობით დაიძვებულმა და თქვენმა ძალით გაკვირვიულმა, მარბმანა დაწვრილებით შეამბო თქვენთვის მისი საქმეების მდგომარეობა, რომ იმას შეეძლოს შეტეობა— თუ რა გადაწვევებებს მიიღებთ თქვენ ამ სჯგანსე.»

ზასუხად, მე ვთხოვე მინისტრს გადაეტანა ხელმწიფისათვის ჩემი უმდაბლესი პატივისცემა და შეტეობაანება მასთვის, რომ მე, როგორც უცხო ქვეყნელს შინაგან განხეთქალებში გარევა, არ შემიძერის, მაგრამ შხათა ვარ შევსწირო ჩემი საიტ-ცხლე მას სადვთო გვამის და სახელმწიფოს დასაცველათ, მისი მტერის თავდასხმიდან. ის წაკიდა ძალიან დაკმაყოფილებული ჩემი ზასუხითა.

V—ამის დამწერი, მეტის შეტანის ხელ
 ცხოვრობს მოხერხებით ლილიბურტზე ბლეფუსკუ-
 ლების თავზე დასსმას უშლას. — ხელმწიფე
 მას დიდ ხარისხს აძლევს. — ბლეფუსკუს ხე-
 ლმწიფის მხრით მოღაან ელხები, შერაგების
 ხათსოვნელათ. — დედოფლის სადგომს წეს-
 ლი კვიდება — ამის დამწერი დახარხენი ხასხ-
 ლის გადახარხენათ მოქმედებს.

ლილიბურტი ხმელეთია. ბლეფუსკუ კი კუნ-
 ძეღია, რომელაც ლალიბურტიდან ჩრდილოეთ-
 სი და აღმოსავლეთს შუა მდგომარეობს, და
 ამ ქვეყნიდან ოთხასი ნახიჯას სიგანე წე-
 ლის ცოცხალი არის გაუფიქლი, შეჯერარ შე-
 ნახა ეს ქვეყანა, და როცა შევიტყუე თავ-და-
 სხის მხადების ამბავი, რასაკვირველია, იმ
 მხარესკენ არც კი გაძაგულია, ვაი თუ მტრის
 გ—მებმა გამოძებნან ჩემი ადგილი—მეთქა.

მე წარვედგინე ხელმწიფეს ჩემა განხრახვა,
 თუ რანაირათ უნდა ჩამეგდო ხელში მტრის
 ხომალდება, რომელნაც, როგორც დასათვა-
 ლაერებლათ გაგზავნილმა კანტმა გვამბო,

პარტიი იდგა და გზათ იყო პარკულიკე სა-
 სარგებლო ქარის ამოსვლაზე დასაქმებულნი
 გაეჭიდა და გზას შესდგომოდა. მე განკვეთ-
 ხე ზღვის საქმეში უკვლახე უფრო დახელო-
 ვნებული ვირება, მიხდოდა, შექმტყო წელის
 სიდრძე, და გავიგე, რომ შუა გულადგილას,
 როცა წყალი მომატებულა, იმას სამოტი ან
 სამოტდა ათი «გლუმგლუძი» ქქონია (ესე
 იგი ევროპის ზომით — ათი ან თორმეტი
 ტკაველი, დანარჩენი წყალს კი, სულ ბევრი
 ბევრი, რამოდან ათი გლუმგლუძი არ ექ-
 ნებოდა სიდრძეთ. მე ჩუმათ გავწიე ჩრდი-
 ლეთ და აღმოსავლეთის მხრისკენ, რომე-
 ლიტ ბლეიუსკუს პირ და პირ მდებარეობდა,
 ერთი პატარა გორას ამოკეთარე, წა-
 მოვწექი, ჯიბიდან დურბინდი ამოვიღე და და-
 ვინახე მტრის ხომალდები, რომელშიაც
 რამოდან ათი სამხედრო გემები იყო
 მრავალი საქონლის საზიდავები — როცა
 უკან დავბრუნდი, ბრძანება გავეცი, რომ
 დაუმსადებიათ ჩვენთვის დიდძალი თოკი

რაც შეიძლება უფრო მოძსხ, რკანის ჩხარებით. ეს თოკები ორ-კეტა ქაღის სისხო მაინც უნდა ყოფილიყვნენ, და ჩხარები კი სიგძით და სისხოთი უნდა გავდენ საქსოვარ (ყაისნაგის) ნუკს. მე სამ კეტათ დავგრიხე ბაწარი, რომ იქნება მისი სიმგრე გამედიდება დავგრიხე ერთმანეთზე სამ სამი რკანის ჩხარით, მათი ძალის მოსამატებლათ, და თითოეულს თითო ჩანგალი მოვაბი. მე ნახარისკენ დავბრუნდა, ჩემი ტანსაცმელი, წაღები და წინდება გავიხადე და ზღვაში შევედი. აერ მე რაც შემქლო ისე ჩქარა ვიარე წყალში. მერმე შუა ზღვილას, თუთხმეტს ნახავს, ტურვით გავიარე, სანამ მიწას იფხა ვუწვდინე. ნახევარ საათსაც არ გაველო, რომ მე ხომალდებთან მივედი. მტკრა ჩემმა სახედი ისუთნაირათ შეაშინა, რომ თავიანთი გემებიდან ბაყაყებავით გადატვირდენ, და მიწასე თავი გადაირჩინეს. როგორც სჩანდა, მათი რატხვა ატდა ათი ათასა კაცი მაინც იქმნებოდა. მაშან მე ჩემ ჩანგლებს სული მოკვი-

დე, მავაბა გემებს, მეჩვე ჩანგლებს, ეველს
 თაკი გავავლე. სანამ მე ამ საქმეში ვაწევი,
 მტრებს რამდენიმე ათასი ისარა მესროლს,
 რომლიდანაც ბევრა ზარისახეზე და ხელებზე
 მამხვდა. ამ გარემოებამ ხელად ძლიერ მატ-
 კინა და საქმესაც მომხვდნა. ყველაზე უფ-
 რა მესანადა მე თვალების წახდენის, და მე
 უსათუათ დავბრძავდებოდა ერთა საშუა-
 ლებს რომ არ მოხეზებოდა. ერთი ჩემ
 უბემა მე ერთი რწევილა სათვალე ჩამბრუნდა,
 რომელაც მე ამოვიღე და რაც შეამღებოდა,
 იმ სამხვრათ გავსრევე ტხვარზე; ამ წაართ
 დაფარელი, თითქო ფართ, მე ხელახლავ
 ჩემ შრომას შევუდექი, ისე რომ უერიც არ
 მიმტყუვას ისრების ნიანდაგ სეტყუასთვის,
 რომელაც მე მხვდებოდა. როცა მე ყველა ჩემი
 ჩანგლები გემებს გამოვასბა, თაკი გამოვწიე,
 მაგრამ უსარგებლოთ, რადგანც ყველა გემები
 ღუზზე იდგენ. მანშინვე ჩემი კალმის საჭრელა
 დანით ყველა თაკება დაუჭერი, რომლითაც
 ღუზები ებან, და როცა ტოტხნის შემდეგ ეს

საქმე მკვასრულე, მე თავისუფლათ მოვსწიე
 ორმოცდა ათა უდიდესი გემები და წამოვიყვანე
 უკანე. —

ბლექუსკულებს გაგებოც არ მქონდათ, რას
 ვაძიებდი; ისინი გაცვიფრებული და გამ-
 ტყაზრებული დარჩენ. როცა იმათ და ნახეს,
 რომ მე გემის თოკებს ვსჭრიდი, იფიქრეს,
 რომ მხოლოდ გემებს სწვირთებასთვის მა-
 ნებებსა მქონდა განზრახვაში, რომ ისინი ერთ-
 მანკრთს შეჯახებოდნ და დამტკვრულიყვნენ.
 მაგრამ როცა დაინახეს, რომ უველა მათი
 ხომალდები თან წავართრე, იმედ დაწვეკტი-
 ლათ კაჟინი დაიწეს.

მე ცოცხა ხანს კიდევ ვიარე. სანამ ის
 ავგილს მივედი, სიტა ბლექუსკულების ის-
 რები ვერ მოაწევდა; მაშინ შეუჩერდი, და
 რაც ბირსე და ხელეძხე ისრები შესობილი
 მქონდა, გამოვამჩე, და ამას შემდეგ ჩემი ხა-
 შივარ ხომალდები ღალიბუც ასაკენ წავგვარე.

სელმწიფე მთელი თავისი კრებულით ზღვას
 ბართ იდგა, და ჩემი განზრახვის ასრულება-

ში მოუკანას უნდოდა. იმათ დაინახეს, რომ შორიდან სომალდები მოდიოდნენ, მაგრამ წაღ-
განც მე წყალში კისრამდი ვიდექი, იმათ
ვერ შენახეს, რომ ეს სომალდები მე მომ-
ყავდა.

ამისგამო ხელმწიფეს ეთიქრებია, რომ მე
დავიღუბე და მტერს სომალდები ლილიბუტს
თავზე დასასხმელათ მოდიოდნენ. მაგრამ მისი
ში შიში ძალე გაქა: იმან დაინახა, რომ მე
მიწაზე თეხი დავადგი, გემებს წინ დავდექი, და
სმამალა დავიუვირე: «ღმერთმა ადღეგრძელოს
ყოვლად-ძლიერი ხელმწიფე ლილ. ზუტისა!»
როგორც კი სმელეთზე გაბრუნდი, ხელმწიფემ
დაუფასებელი მადლობა მუბძანა და იქვე «ნარ-
დაკობა» მიბოძა. ამასვე უმადლესი ხარის-
ხი იმ ქვეყანაში არაა.

ხელმწიფემ მთხოვა ყოველი ღონისძიება
მოემხარა და დანარჩენი მტერის სომალდე-
ბიც ამკვარათვე მომეტანა. მისმა გულდი-
ლობამ მამარვე ის განზრახვა აღეწრა, იქნება
როგორც მთელი ბლეფუსკუს სხელმწიფე

დავიმოჩინა, რემა საბძანებლას ნაწილათ
 გავხადო და რემა ხელქვეითას ხელათ — გასწავ-
 თო; მაშინ «კვერცხის-ბოლოებელს» ერთი-
 ნათ ამ ავწვევით, უკვლავ რემ ქვეშევრდომლებს
 კვერცხის თავის განცვრევას ვაძულებ, და
 ამ ნაწილათ მთელი ქვეყნას ბრძანებულა გავხ-
 დებოდა. მაგრამ მე კეტადა ამ განზრახვას
 უარა შეთქმევანებო: მისთვის, და ბევრი სა-
 თუბკელი მოუთვალე, პოლიტიკასზე და სამარ-
 თლიანობასზე დაშვარებულ. მე პარდაპირ გა-
 მოუცხადე, რომ რემ დღეში არ შეკვიჩება
 ისეთ იარაღათ, რომელსაც თავისუფალი, მა-
 ტროსანი და მხრე ხალხს თავისუფლების
 მოსახსობლათ ხმარობენ. რაც ამ საგანზე
 სახელმწიფო რჩევამა სჯავ დაწვეს, ამ რე-
 ვის გონიერი ნაწილი რემა ახრის დაჩია.

ეს პირდაპირი და შეუბავარი გამოცხადე-
 ბა ისეთ რიგათ ეწინააღმდეგებოდა ლილი-
 ზეტის ხელმწიფის განზრახვას და პოლიტი-
 კას, რომ შეუძლებელი საქმე იყო, რომ იმას
 როდისმე რემთვის ეს მიეტოვებინეს. ხელ-

მწიფემ ამ საგანზე ძლიერ გულ ჩახვეულათ
 ილახარკა რჩევაში, და ჩემმა საიდუმლო მტკ
 რებმა ეს დაინიშნეს, ჩემ დასაღუშავათ. აქედან
 სჩანს, რომ რაც უნდა დაუფასებელი სიკეთე
 უყო ამისთანა მეფეებს, ისინა ამ სიკეთეს
 არ დაიხსოვნებენ, იუ უოველა მათა სურვი-
 ლი ბრძნათ არ აასრულე....

ჩემი ბრწინვალე ჯამარჯვების შემდეგ
 სამ კვირას არ გაქრია, ბლექუსკუდან ელჩები
 მოვიდნენ, მორჩიების სათხოვნელათ. შერი-
 გების წერილი ძლე დაიწერა, და მისი ზა-
 რობები ძლიერ სასარგებლო იყვნენ ლი-
 ლიბუტის - ხელმწიფისთვის. ელჩათ ექვსი
 დიდკატი იყო გამოგზავნილი, და მათ ხუთა-
 სი მხლებლები უხვდათ. მათი შემოსკლას ლი-
 ლიბუტში ისეთი ტერემონით მოხდა, რა-
 ვორც მათა ბრძანებელის დიდებს და მათ-
 თვის მიწდაბილ საქმეს ეკადრებოდა.

ელჩებს საიდუმლოთ შეეცუოთ. რა ნაირი
 სიკეთე ვუყავი მე მათ ხალხს იმ სიტყვებით,
 რაძელიც მე ლილიბუტის ხელმწიფეს ვუთხა-

რი. ამისგამო, შერიგების ზირობას ხელმწიფრას შემდეგ, ისანი ცერემონიით მოვიდნენ ჩემ სანახავათ. იმათ ჯერ ჩემ სამხნეს და სულგრძელობას ქება შეასხეს, და შემდგომ თავიანთი ბრძანებულის სახელათ დაძატივეს, რომ მათი ქვეყნის სანახავათ წავსულვიყავი. მე მადლობა მოვხსენე, და ვთხოვე გარდაცვათ ჩემი უმდაბლესი ზეტვიცერის ბლეფუსკუს ხელმწიფისთვის, რომლის სახელია და დიდება მთელ დედამიწასე გათქმულია. მე დავზარდი იმათი ქვეყნის დათვალიერებას, სანამ ჩემ მკლში დავბრუნდებოდი.

ცოცხას ხნის შემდეგ, მე ლილიხუტის ხელმწიფეს ვთხოვე ჩემთვის ბლეფუსკუს ხელმწიფის ნახვასნება მოეცა. იმან გულ ცივით მითხრა, თანხმა ვარ.

მე დამავიწყდა მეთქვა, რომ ელჩებმა მთარგმნელის შემწეობით მეღაზარჩკეს. ამ ორი სახელმწიფოს ენა სხვა-და-სხვა ნაირია. ორივე ხალხი თავთავისი ენის ძველობას, სიმშვენიერეს და ძლას აქებს და მეორე ენას არა-

ფრთხილად აგდებას. მაგრამ, რადგანც ლილიაშუტის ხელმწიფე სომხადების შოვნამ განაპირობა იმან ბლეტიესკუს ელჩებს ლალიაშუტების ენაზე დაწერილი ნდობითი ბარათა წარადგენინა და სიტყვა ლალიაშუტის ენაზე ათქმევინა. ის კი უნდა თქვას კატა, რომ რადგანც ამ ორ სახელმწიფოს შუა ვაჭრობა და მასვლამოსკლას გამართული, რადგანც ორივე მხარე იღებს მეორედან გამოქტეულ ბარებს, და ლალიაშუტელებს ჩვეულებათ აქვთ ახალგაზდობის ბლეტიესკუში გაგზავნა გასანათლებლათ და ნახა საქტაელის სასწავლებლათ, — ლილიაშუტას სახელმწიფოში ისეთი დიდი კატა, ისეთი ვაჭარი და მქომალდე არ იმაება, რომელიც ორივე ენაზე არ ლაპარაკობდეს.

იმავე დროს მე შეემკმთხვა მეორე შესანიშნავი სამსახური მექნა ხელმწიფისთვის. ერთ ჯერ მე შეადამისხანს გამომადვიდა ჩემ სახელწინ შეგროვებულა დაუთვალავა ხალხს კიჟანმა. მე მომესმა მრავალჯერ გამეორებული სიტყვა «ბერგომა». ზოგიერთმა კარაი კატებმა ხალხში გამოატანეს, ჩემ კარამდი, და

მთხაკეს სსსახლეშა წამოდაო, დედოფლის
 ოთახებს ტუცხლი გაყინდა, ერთა კარსს კვლავ
 ბრალით, რომელსაც დასძანებაა ბლეტესკული
 ჰაერის კითხვას დრასო. მე იმწამსვე წამ-
 ვდექა და დადის გავარკვებით სსსახლის კენ
 გავსწავ, მაგ ამ გზაზე არავინ გამაჟულეცა.
 მე დავანახე, რომ კედლებზე კიბეება ძაეუ-
 დებიათ და წელს ჰურჯული ბლომით დაე-
 მზადებიათ. მგვრამ წელს კი ძლიერ მოშო-
 რებით შეჩინდა. ეს ჰურჯულები თითქმას ქა-
 ლის სითითურას ტოლა იყვნენ. და სბრალთ
 ხალხს ისინი რაღ კი შეეძლო იმ სინქართ
 მოქეჩინდა. ტუცხლი თან და თან მატულობ-
 და და ამისთანა მშეკნიერა სსსახლე ზუცილე-
 ბლათ ფეროვლათ გადაქცევდა, მე რამ უტ-
 ფათ ერთი სსხუალებს არ გამსსენებოდა. იმ
 სადამოს მე ბლომით დაკლეე ერთნარა თე-
 თრი ღვიანო, სსხელათ «გ ლ ი ძ ი გ რ ი ძ ი»,
 რომელსაც ბლეტესკუდან მოდის და შარდის
 მომტებს ირის. მე მშინვე შარდზე
 გასვლა დავიწეე, და იეთი სიმარდით

ვასილ ტეცხლს, სადაც საჯირო იყო, რომ
 სამი წუთის შემდეგ ტეცხლი
 დაქრს, და დანაჩენი მშვენიერი სასახლე,
 რომელიც დაუთვალავ ფულათ იყო დამჯდარი,
 დაწვას გადაჩნა.

მე არ ვიტყვი, დამამაძლებდა ხელმწიფე
 ამ ჩემ სამსახურისთვის, თუ არა: სახელმწი-
 ფოს კანონისამებრ კი სიკუდილით დასასჯელ
 დანაშაულობათ ითვლებოდა ხელმწიფის სა-
 სახლის ახლო-მახლო შარდზე გასვლა. მაგრამ
 მე გული დავიმშვიდე, როცა შევიტყუე, რომ
 ხელმწიფეს უფროსა მოსამართლასთვის ებრ-
 ძანებან ჩემთვის ზეტიაობის წერალი დაემ-
 წადებინა. დედოფალს კი გული აზიზღებოდა
 ჩემ ნამოქმედარს, ის გადავიდა სასახლის
 მეორე მხარეში, რომელიც უკვლავ უფრო მო-
 შარებულა. ყო უწინდელი სადგომიდან, რა-
 დგანტ იმას გადაეწვიტა, რომ თავის დღეში
 არ დადგებოდა იმ სადგომში, რომელიც მე
 უიარცხო და ბინძური მოქმედებით წავბი-
 ლე.

VI. — ღილიბუტის მცხოვრებლების სიტუაციურება, კანონები, მათი ჩვეულებები და სკ-
შვების აღწერა.

თუმცა მე ვიფიქრობ ამ ქვეყნის აწერილობა
სხვა დაწერილებულ თხზულებასთან განსაკუთრებით,
ამ საგანზე აქ ცოცხადენი მწერი მანტ უნდა
მივცე მკითხველს. როგორც იქაური მცხოვ-
რებლების ტანადობა — საზოგადო — ექვს გო-
ჯანზე ცოცხათი მეტია, უკელა ცხოველები,
მცუხარე და ხეობიც ამ სიდიდის მიხედვით
დაძირებული არიან. მაგალითად, ცხენი და
ხარი თხი-სუთი გოჯისაა, ცხვრები — გოჯა-
ნახევრის, ან ნაკლების, ბატა — ბელურას (ჩა-
ტის) ტოლსა, ისე რომ იქაური ბუზი ჩემთვის
თითქმის არც კი ჩნდა. მაგრამ ბუნებას ღი-
ლიბუტელების თვალებიც გარშემო პულო ს-
გნებისთვის მოუგვარებია. იმის მაგალითად,
თუ რა გამჭრიახია მათი თვალები ახლო
მდებარე საგნებზე, ვიტყვი, რომ მინახვს

ისეთა დასვლაჲს ეწოდება მხარეელი, რომელიც
 ბტკვიანად ბუწხე ნაკლებ აგრანველს
 თი ახალგაზდა ქლა ჩემთვის უხილავ ნეკსია
 ამგვარათვე უხალავ ძაოვს აგებდა.

ამათ ასობივ აქვთ და წერაკაითხვაც.
 მკრამ მათა წერა შესხნაშნავია. ისინი არც
 მარტხენი ხელიდან მარჯვენასკენ სწერენ, რო-
 გორც ეკრძაილები, არც მარჯვენადგან მარ-
 ტხნასკენ, — როგორც არაბები, არც ზემოდან
 ქვემოთ, როგორც ჩინელები, არც ქვემოდან
 ზევით, როგორც კასკარიელები. ისინი სწე-
 რენ ირიბათ, ერთი კუთხიდან მეორესკენ,
 როგორც ჩვენა ქალები.

ისინი მარხვენ თავიანთ მკვდრებს უარად-
 მა, რადგანც მგონიათ, რომ თუ^ათმეტი ათასი
 მთავრის შემდეგ ეველს მკვდრება უნდა აღს-
 დგნენ, მაშინ მიწა — რომელაც, მათი აზრით,
 რეკალი კი არა, ფართობი — უკუელმა გადაბრუნდე-
 ბს და ამ ნაირათ თავით ჩასობილი მკვდრე-
 ბი, აღდგომის დროს, ფეხზე მდგომარე იქ-
 ნებან. მათი სწავლულება კი ამბობენ, რომ

ეს აზრი სიუღელქაო. მაგრამ ჩვეულებს
ძანტ არ კარგებს, ამიტომ რომ ხალხის
აზრზე დაფუძნებულია და დიდი ხნისა.

იმათ ძლიერ საუცხოო განონი და ჩვეულებები
აქვთ და იქნება მე ამ ჩვეულებების და
განონების სიკეთის დაძტკიცება შექმნას,
ჩემი ქვეყნისა რომ ნამეტნათ არ ეწინააღმდეგობდენ.
ეკელაზე უწინ მე მოვიყვან დაბეჭდებს.
ამ ქვეყანაში უკვე დაწამულაბს
სახელმწიფო განონების წინ ძლიერ სისტემათ
ისჯება. მაგრამ, თუ ბრალდებულმა იმ გვართ
თავისა სიმართლე დაძტკიცება, დაძბეჭდებელი
იმ წამსვე გამაჯტყურებელი სიკვდილით
და სჯება, და რაც იმას ძამელი ჭქონდა, სულ
ერთიანათ გამართლებულს მიეცემა; თუ დაძბეჭდებულს
არა გაჩნდა, ხელმწიფე თავის საკუთარი
ჯიბიდან უზღავს გამართლებულს, რაგინდ
მტრედ უფილიყოს ის გაუბატურებული...

მოტყუება ამ ქერდაბაზე უარეს დაწამულაბათ
ითვლება, და ამისგან უკველთვის

სიკვდილით ისჯება^{*)}. სწოგადოთ მადე-
ბუღას, რომ ხეიანი მოკლით და
ხილებით, კაცს ქურდიან თავის დაცვა შეუძ-
ლია; უხატაოსნობადან და ეშმაკობისგან კა-
ხატაოსან კაცს თხუასსტველი იარაღი არა
ჩქეს რა.

თუმც ჩვენში დასჯა და დაჯალდოვება
მმართველობის უმთავრეს დერძათ იოგლებს,
მე შემაძლია მანტ ვთქვა, რომ დასჯის და
დაჯალდოვების კანონი ეკრახში ისე გონი-
ერათ არ სრულდება, როგორც ლილიპუტის. ვა-
საც შეუძლია საკმაო საბუთებათ დაძტვიდას,
რომ ს ა მ რ დ ა დ ა ც ა მ ე ტ ი მთვარის გან-
მაჯობაში ჯეროვანთ ხუსრულებათ თავის
ქკუნის კანონება, ნება ჩქეს სოგიერთი უხი-
რატესობა ითხავას, თავისი გვარის და
ძდგომარეობის შესაიკერი, და თან ჯილდაც

*) უნდა გვახსოვდეს, რომ ამ წიგნის დაწერის
დროს ინგლისში ქურდობა სიკვდილით ისჯებოდა
(მთარგმ.)

მიიღოს, ცალკე ამ საქმესთვის დაწმენილი/
 ფულიდან. იმას აქლევენ სახელს «სწიქსლს»
 ანუ «კანონიერს», რომელიც მის გერს
 უნდა დაემატოს; მაგრამ ეს ღირსება მის შთა-
 ძაძვლადს რადი გარდაეცემა. ეს ხალხი სა-
 კვირველ შეტოაძალებათ სთვლას, ჩვენს
 მხრით, რომ ჩვენა კანონები უკელანი იმუ-
 ქრებიან, და მათი დაწვევა უკველთვის სა-
 სტოკათ ისჯება, მაშინ, როდესაც მათი ასრუ-
 ლება და დაცვა სრულიად არ იჯალდობა.
 და ამ მიზეზით ისინი სამართალს ექვსი
 თვლიანათ ხატავდენ, —ორი წინიდან. ორი უკან,
 და თითო გვერდზე (წინდახედულობას ნიშ-
 ნით); მარჯვენა ხელში იმას ოქროს ჰარკი
 უჭირავს, და მარცხენაში — ქარქაში ჩაგებულა
 ლახვარა. იმას ნიშნათ, რომ იმას დაჯალდო-
 ებს დასჯაზე უფრო ეადვილება.

როცა ისინი მამსახურის ადგილისთვის
 გტს ირჩევენ, უკველთვის ჰატოხსნებას ნა-
 მუტრავ ნაჭზე უფრო ათვისებენ. რადგანც
 მართებლობა კატობრობისა უკან აუტ იღებუ-

ლათ სწავრობა, ისინი თაქრობენ, რომ გან-
გებას არასდროს განზრახვაში არ ქნებოდნენ სწავ-
რობადაც საქმეს მმართველ მხელ და ბნელ
სწავლათ გადაქცია, ისეთათ, რომელს გაცე-
ბა შეძლებოდათ მარტო იშვიათ და ღრმა გონ-
ებისან ჰარებს. რომელნიც თითო ოროლა დაი-
ბადებიან თითო სუკუნეშია. იმათ აზრით სი-
მართლე, თავდაკავება, სამართლიანობა და
ისევ კეთილი თვისებები ყველასთვის განი-
ნილი არიან, და ვისაც ცოცხადენა გამოცდი-
ლება და კეთილის სურვილია აქვს, ის, ვინც
უნდა იყოს, ღირსია თავის მამულს ემსახუ-
როს, თუ კი ცოცხა გონება აქვს და ვარგის
აკისვან გარჩევს შექმლია.

ისინი დარწმუნებული არიან, რომ თუ
კაცი ზნეობით წამდარია, მარტო მისი ჭკუ-
ის ძალა ამ ნაკლებეკვანებაში ვერ დაიხსნის,
და სწავრობას საქმის მარტო მარტო ჭკუ-
ებისთვის მინდობა შეუძლებელია სწავრობა-
და. მათი აზრით, მარტო მარტო მინიჭდა
უმეტრებისგანა შეუძლებელია რომ მარტო მარტო,